

SOCIÁLNÍ LÉKAŘSTVÍ A VEŘEJNÉ ZDRAVOTNICTVÍ

Jaro 2015

Mgr. Pavlína Kaňová, Ph.D.

e-mail: pkanova@med.muni.cz

Semestrální práce

- powerpointová prezentace

- **Práce ve dvojicích**
- **Výběr tématu**
- **Vypracování prezentace**
- **Představení prezentace (termíny)**

Zkouška

- Možnost předtermínů 18. a 25. 5. 20145
- Další termín v řádném zkouškovém období

STUDIJNÍ MATERIÁLY

- **Powerpointové prezentace v ISu**
- **Holčík, J., Žáček, A., Koupilová, I.: Sociální lékařství. Brno, MU 2012, 137 s.**
- **Holčík, J.: Systém péče o zdraví a zdravotní gramotnost. Brno, MU 2010, 293 s.**
- **Žáček, A., Holčík, J.: Sociální lékařství II. Brno, MU 1992, 130 s.**

OSNOVA 1. PŘEDNÁŠKY

- **Zaměření a obsah oboru Sociální lékařství a veřejné zdravotnictví**
- **System péče o zdraví a zdravotnictví**
- **Hodnocení zdravotní situace**
- **Soustava zdravotnické statistiky**

SOCIÁLNÍ LÉKAŘSTVÍ

- **Vědní, medicínský obor**
  - **zdraví populace**
  - **system péče o zdraví ve společnosti**
- **Interdisciplinární obor**
  - **epidemiologie, demografie, sociologie, ekonomie, psychologie, právo, etika ad.**
- **JE TEORETICKÝM ZÁKLADEM OBORU VEŘEJNÉ ZDRAVOTNICTVÍ**

Veřejné zdravotnictví

INTERDISCIPLINÁRNÍ OBOR

- **zdraví (populační přístup)**
- **péče o zdraví (*health in all policies; whole government approach*)**
- **zdravotnictví**
- **Integrace poznatků a metod různých vědních oborů s cílem přispět ke zlepšení zdraví lidí.**

Veřejné zdravotnictví

HODNOTOVÝ ZÁKLAD

Zdraví a péče o zdraví

- všeobecná humánní hodnota**
  - důležitý individuální zájem a potřeba**
  - významná sociální hodnota**

INDIVIDUÁLNÍ HODNOTA ZDRAVÍ

- důležitá, ale nikoliv nejdůležitější hodnota
- pud sebezáchovy
- mnoho lidí hodnotu zdraví podceňuje
- je důležité **pomáhat** občanům, aby si hodnotu svého zdraví uvědomili, když jsou ještě zdraví, aby si zdraví vážili a naučili se je účinně chránit

SOCIÁLNÍ HODNOTA ZDRAVÍ

- Historicky - **vojenské hledisko** – armáda potřebovala zdravé muže.
- **Ekonomický aspekt** - výrobní organizace potřebovaly zdravé pracovníky.
- **Sociální hodnota** zdraví je ovšem mnohem bohatší. Jde o bezpečnost a spokojenost lidí, o právo žít ve zdravém prostředí a ve zdravé společnosti.

EKONOMICKÝ VÝZNAM ZDRAVÍ

- Zdraví a vzdělání lidí je základní podmínkou konkurenceschopnosti národní ekonomiky.

POLITICKÝ VÝZNAM ZDRAVÍ

- V řadě evropských zemí se zdraví lidí dostalo do popředí **zájmu voličů**.
- Dobrá **zdravotní politika** orientovaná na **zdraví a jeho determinanty** a silná sociální politika představuje ve svém důsledku důležitý nástroj růstu ekonomické výkonnosti, konkurenceschopnosti a v neposlední řadě je i podmínkou kulturního a sociálního rozvoje státu.

Veřejné zdravotnictví

HODNOTOVÝ ZÁKLAD

- Spjatý se zdravotní strategií SZO
- 1977: „Zdraví pro všechny do roku 2000“
- Zdraví – tělesné, duševní, sociální
- Hodnoty - zdraví a spravedlnost ve zdraví
- Sdílená odpovědnost za zdraví

INDIVIDUÁLNÍ ÚSILÍ A POPULAČNÍ OPATŘENÍ

INDIVIDUÁLNĚ
ORIENTO VANÁ
ZDRAVOTNÍ VÝCHOVA A
DALŠÍ FORMY MOTIVACE

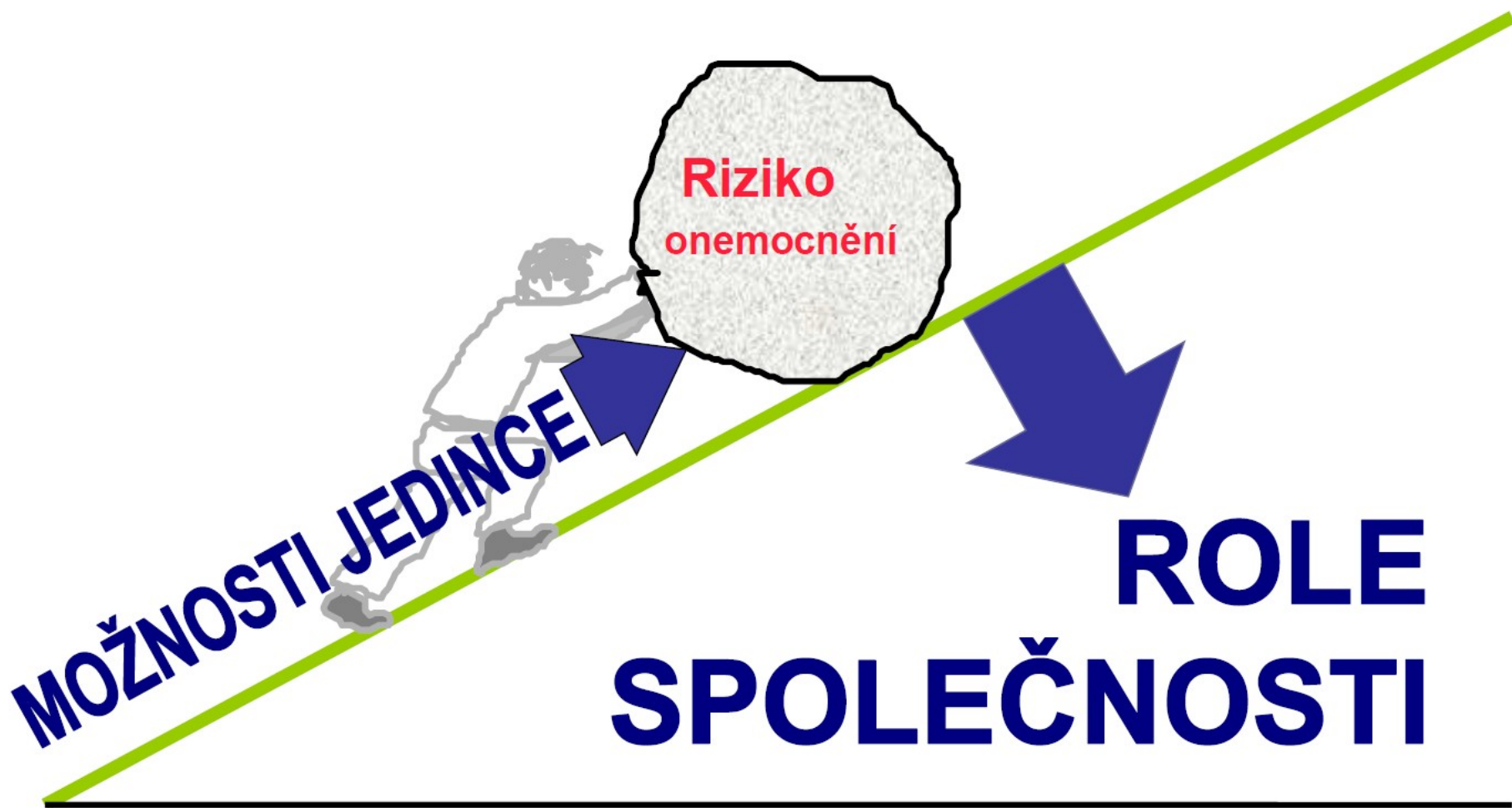

POPULAČNĚ
ORIENTO VANÁ
OPATŘENÍ

nezdravé pracovní a životní prostředí
špatná výživa (zdravotně nebezpečné potraviny)
nebezpečné sociální chování, např. růst násilí a kriminality
nevhovující bydlení, nevhodné využívání volného času, stres apod.
široká škála dalších sociálních a ekologických faktorů ohrožujících zdraví

MOŽNOSTI JEDINCE A ROLE SPOLEČNOSTI

Veřejné zdravotnictví

PRAXE

Veřejné zdravotnictví

- **system dostupné zdravotnické péče.**
  - systém institucí, které svou činností reagují na základní sociálně zdravotní problémy a přispívají k jejich zvládnutí.

Veřejné zdravotnictví

VÝZKUM

- Dominantní zdravotní problémy a možnosti jejich řešení
- Analýza a hodnocení zdravotní politiky
- Hodnocení účinnosti, hospodárnosti a kvality péče, včetně otázek spravedlnosti při poskytování zdravotnických služeb

**Základní otázky sociálního
lékařství a veřejného
zdravotnictví
a hlavní oblasti práce**

1. JAKÉ JE ZDRAVÍ LIDÍ?

POPIS

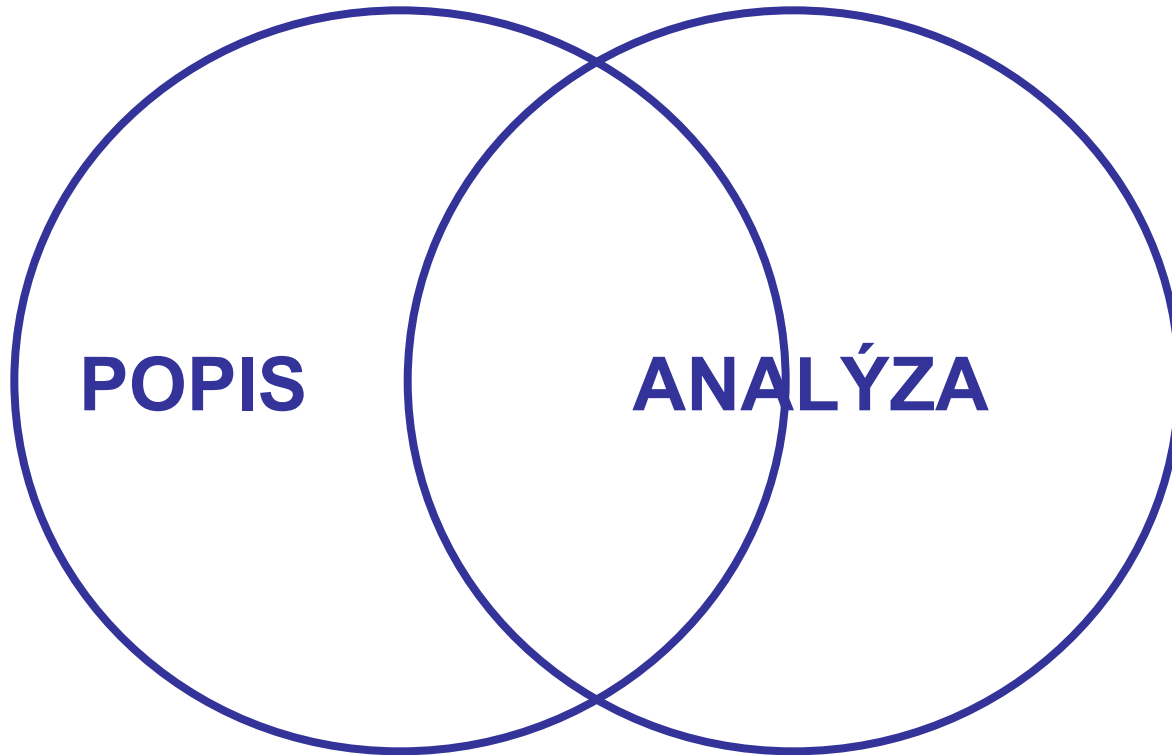
CO, KOLIK, KDE, KDY

JAKÉ JE ZDRAVÍ LIDÍ?

Zdraví je mnohem horší, než by mohlo být,

- kdybychom dokázali **lépe pomoci lidem zvolit si** vlastní zdravý životní styl a pečovat o své zdraví,
- kdybychom **lépe využili ty vzácné zdroje,** které máme pro zdraví lidí k dispozici.

2. PROČ JE TAKOVÉ ?

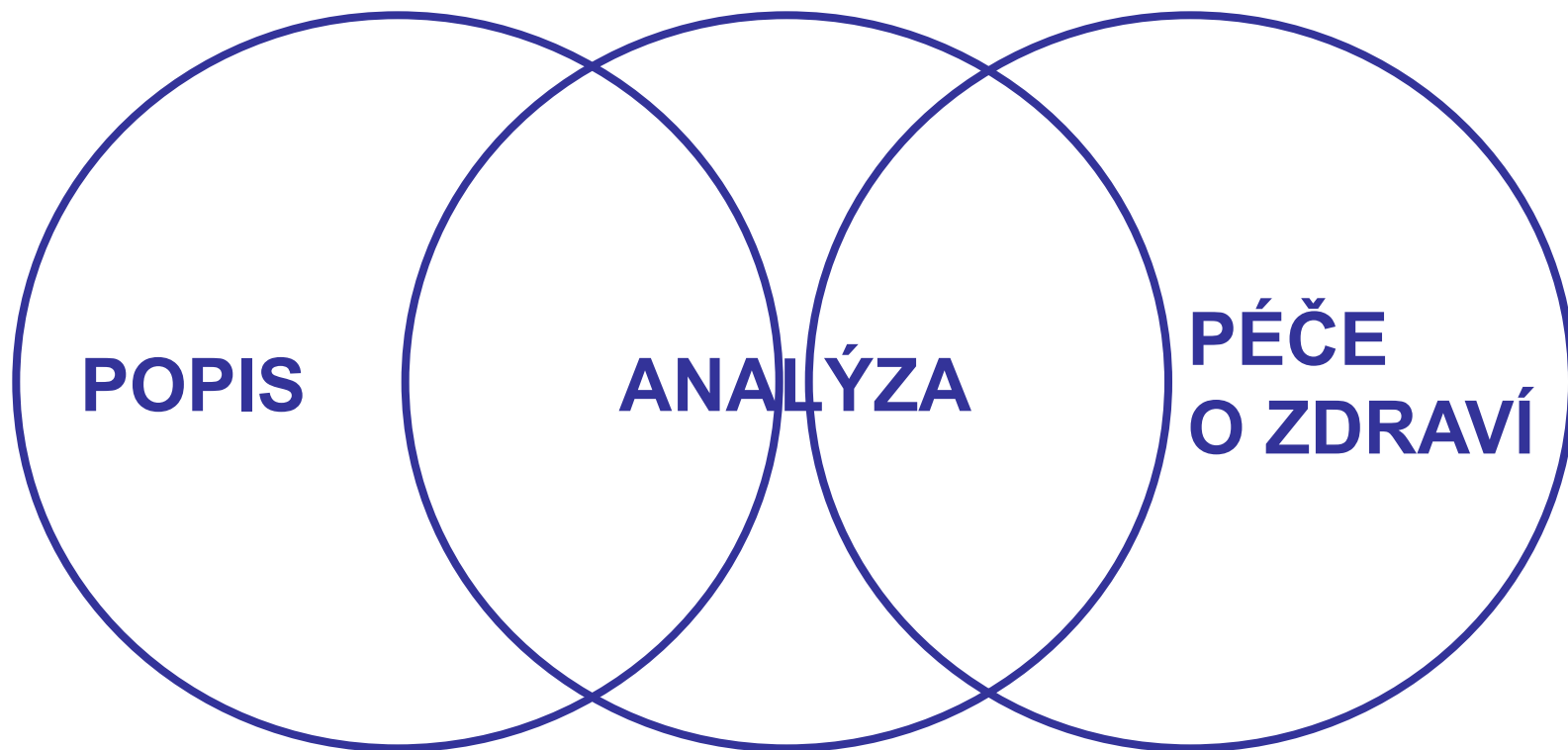
PROČ JE ZDRAVÍ LIDÍ TAKOVÉ?

DETERMINANTY ZDRAVÍ

- **Zdravý životní styl**
- **Genetický základ**
- **Péče o zdraví a zdravotnictví**
- **Životní prostředí (kulturní, ekonomické, sociální a další podmínky života lidí)**

Důležitost sociálních determinant

3. CO SE DÁ UDĚLAT PRO ZLEPŠENÍ ZDRAVÍ?

CO SPOLEČNĚ UDĚLÁME PRO ZLEPŠENÍ ZDRAVÍ LIDÍ?

SPOLEČNÁ CESTA KE ZDRAVÍ:

- Společný **zájem** o zdraví
- Sdílená **odpovědnost** – posílení motivace a odpovědnosti občanů i institucí a organizací
- Tvůrčí **partnerství** respektující jak svébytnost jedince, tak význam lidské sounáležitosti

SYSTEM PÉČE O ZDRAVÍ

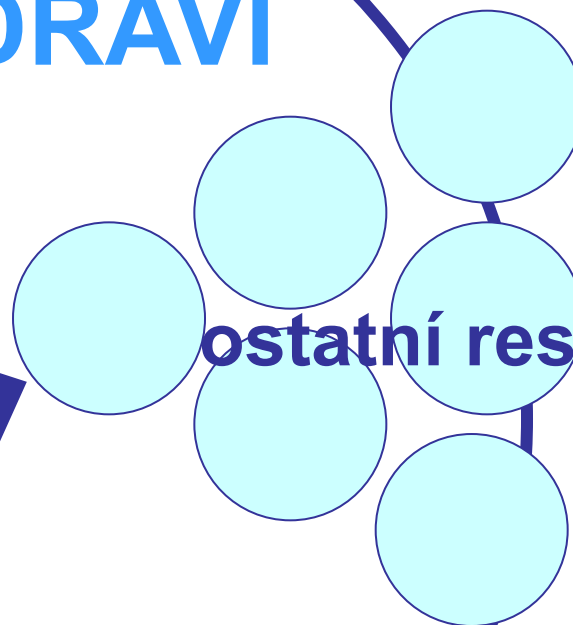
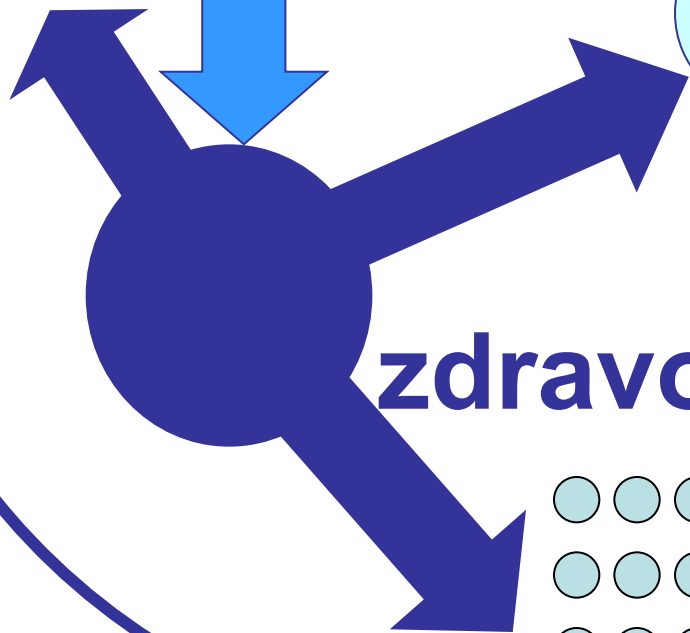
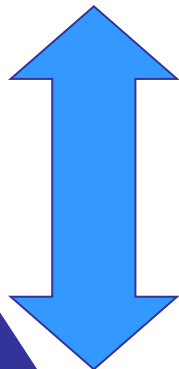
je široce pojatý souhrn zdravotnických, organizačních, ekonomických, výchovných a dalších prostředků, opatření a aktivit, jejichž smyslem je chránit, upevňovat, rozvíjet a navracet lidem zdraví.

ZDRAVOTNICTVÍ

- resortní systém
- obsahuje soustavu odborných zařízení, orgánů a institucí (spolu s lidmi, vybavením, poznatky a metodami),
- které byly vytvořeny s cílem poznávat a uspokojovat **zdravotní potřeby** i oprávněné požadavky lidí.

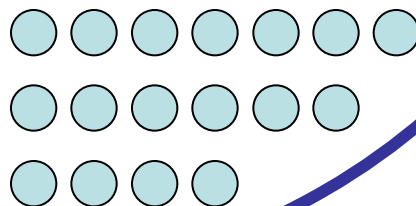
Zdravotnictví je subsystémem široce pojímané péče o zdraví.

PÉČE O ZDRAVÍ

ostatní resorty

zdravotnictví

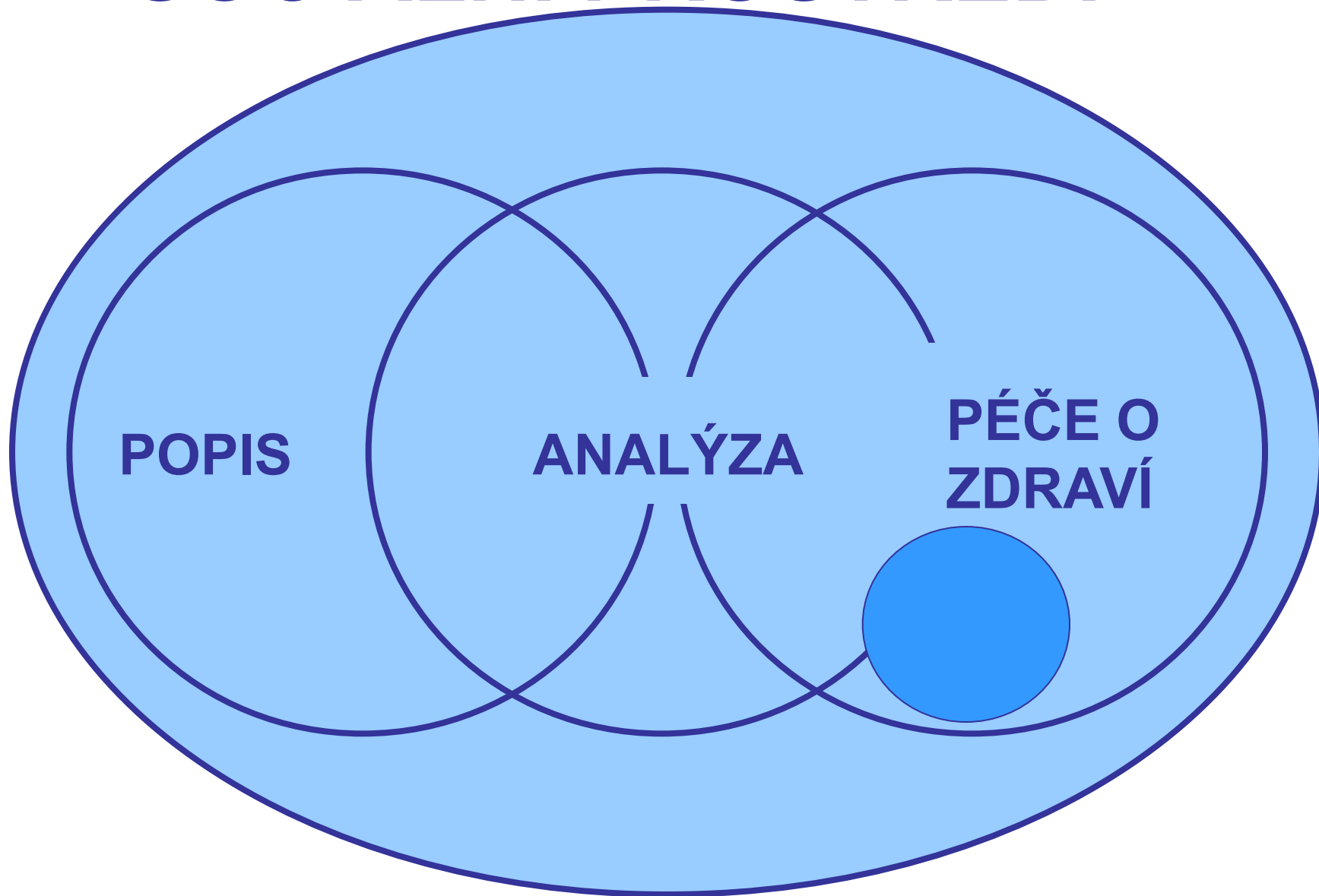

**všechny další organizace,
instituce, orgány veřejné
správy, občanské iniciativy,
spolky, rodiny a jednotlivci**

FUNKCE ZDRAVOTNICTVÍ

- **V širším smyslu:** vhodně usměrňovat a koordinovat systém péče o zdraví
- **V užším smyslu:** poskytovat zdravotnické služby a řídit (at' už přímo nebo nepřímo) soustavu zdravotnictví

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ

HODNOCENÍ ZDRAVOTNÍ SITUACE

HODNOCENÍ ZDRAVOTNÍ SITUACE

**O závažných zdravotních problémech
vypovídají:**

- 1. ukazatele zdravotního stavu
obyvatelstva**
- 2. charakteristiky životního způsobu**
- 3. charakteristiky životního prostředí**
- 4. stav, činnost a výsledky zdravotnictví.**

Zdravotní situace v ČR

Zdravotní situace v České republice se v některých aspektech zlepšuje.

Vývoj, úroveň ani rozložení zdraví lidí však neodpovídá ani potřebám ani skutečným možnostem.

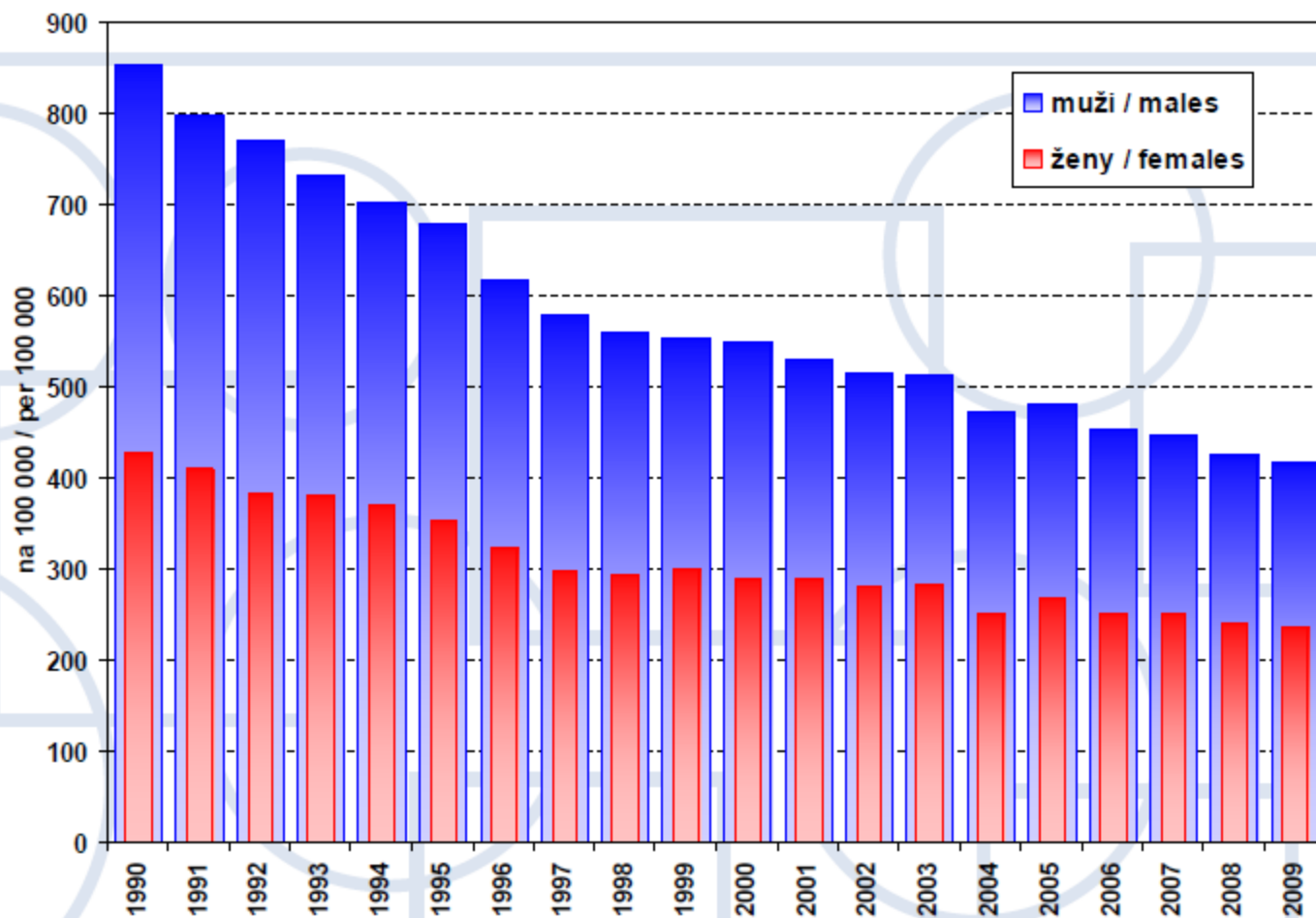
A. ZDRAVOTNÍ STAV OBYVATELSTVA (ZDRAVÍ LIDÍ)

- **Střední délka života**
- **V ČR je vysoký výskyt chorob kardiovaskulárních, nádorových onemocnění i psychických nemocí.**
- **I když je možno doložit některá dílčí zlepšení, zaostávání úrovně zdraví lidí v ČR ve srovnání s vyspělými zeměmi přetrvává. Jedním z východisek zlepšení situace by měla být úvaha o determinantách zdraví lidí, prioritách i o možných regulačních mechanismech.**

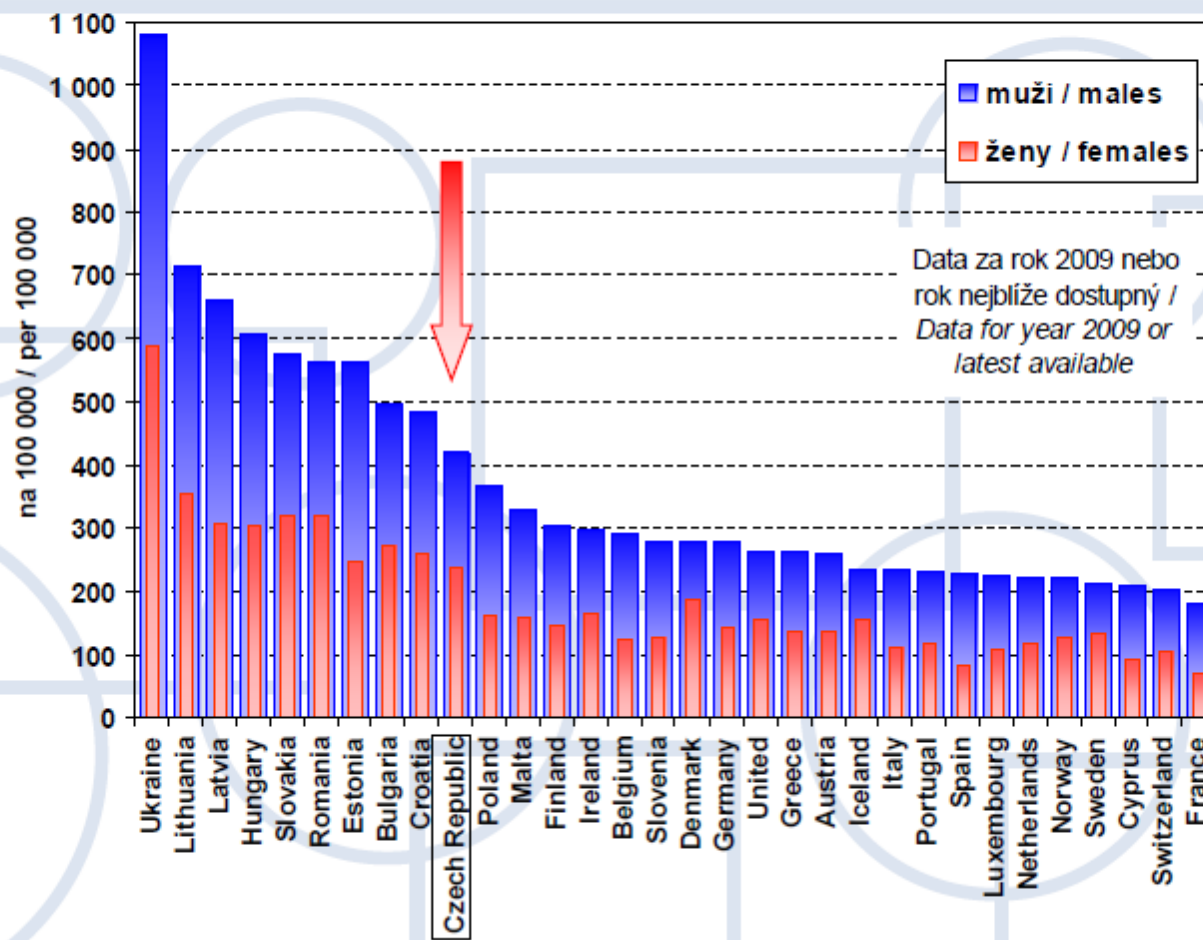
B. ŽIVOTNÍ ZPŮSOB

- **kuřáctví,**
- **energeticky nadměrná a nevhodně složená strava,**
- **nízká pohybová aktivita,**
- **vysoká úroveň psychických tenzí a stresů,**
- **zneužívání alkoholu, léků a drog,**
- **nevhodné sexuální chování apod.**

Standardizovaná úmrtnost na vybrané nemoci související s kouřením
SDR, Selected smoking related causes

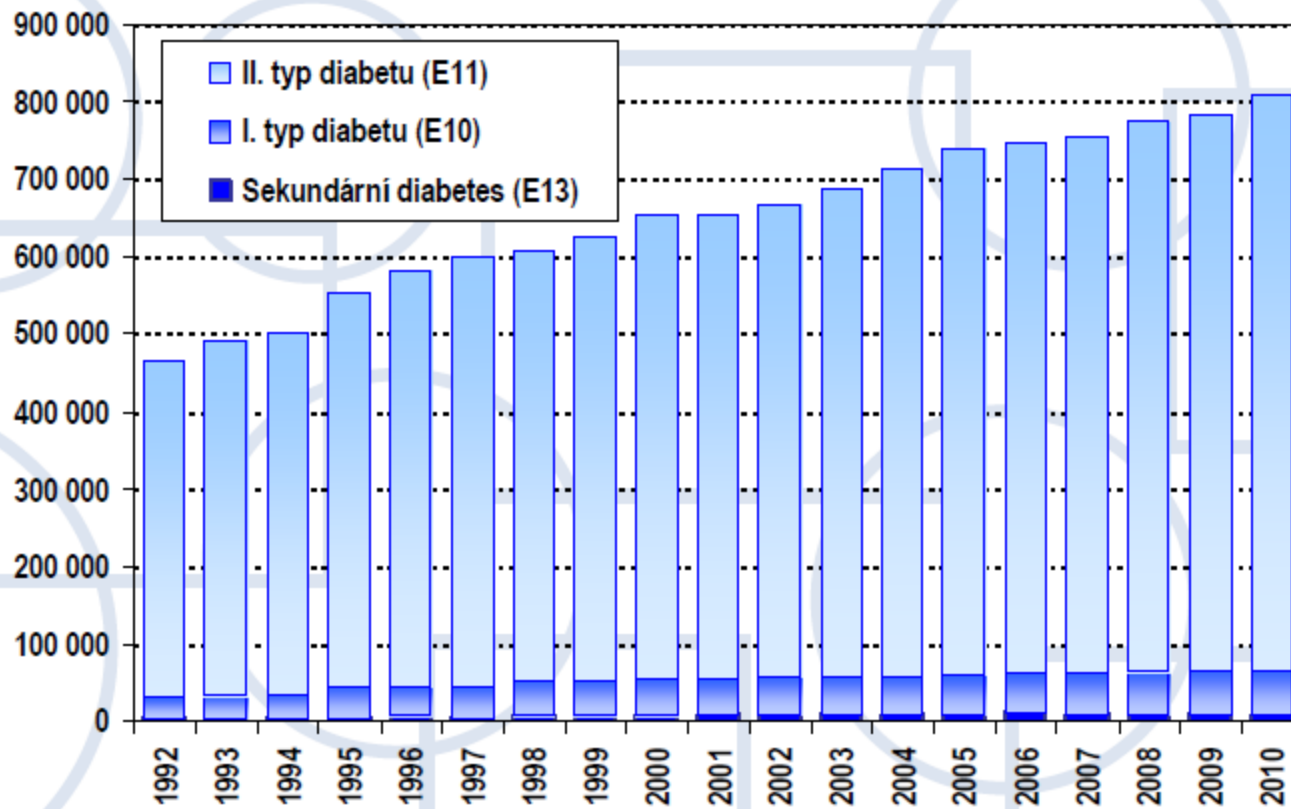

Standardizovaná úmrtnost na vybrané nemoci související s kouřením
SDR, Selected smoking related causes

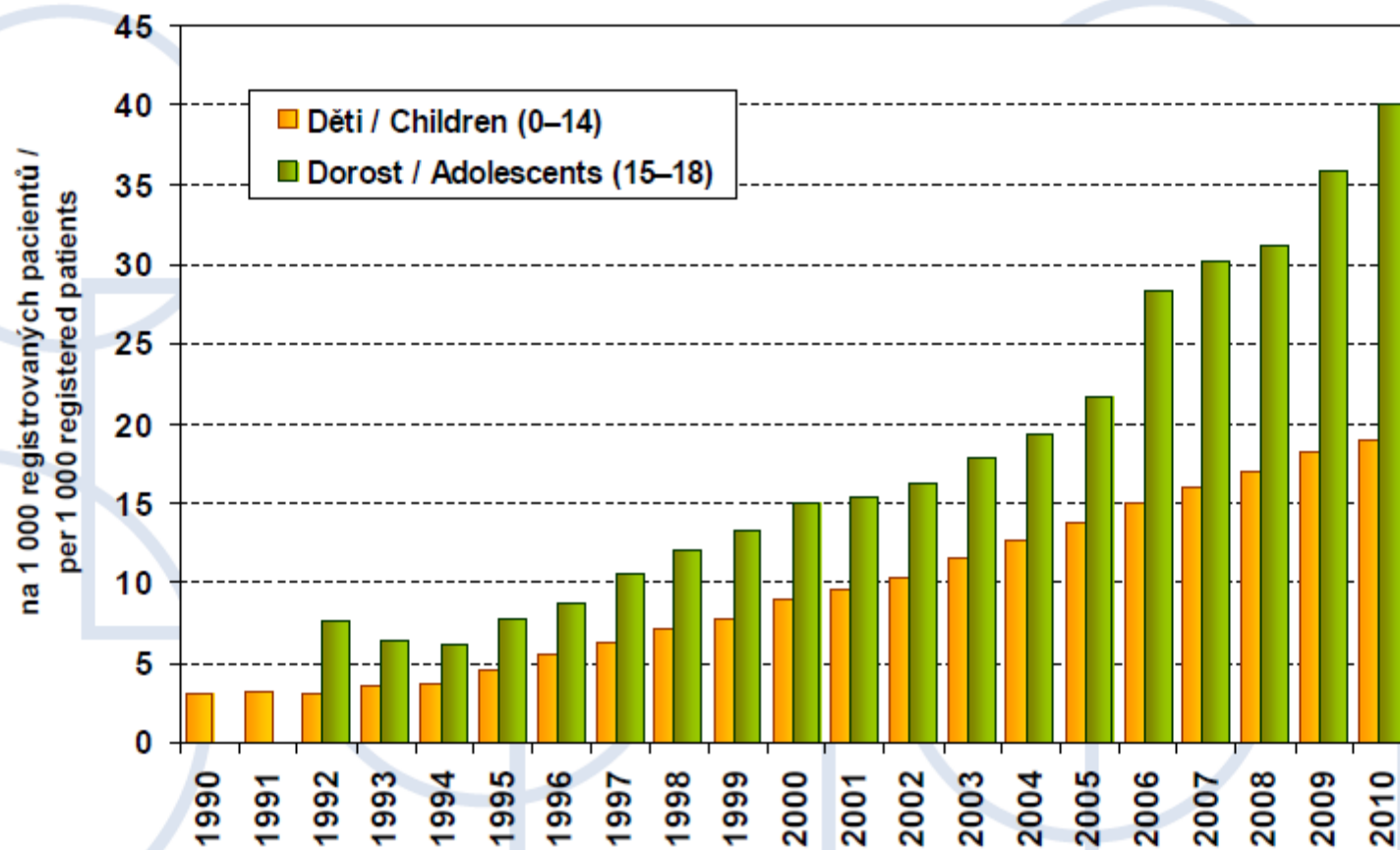

Další nemoci: Diabetes

Vývoj počtu léčených diabetiků podle typu onemocnění
Trend of number of diabetics by type of disease

Vývoj počtu dětí a dorostu dispenzarizovaných
pro dg. E66-E68 Obezita, hyperalimentace a její následky
*Trend of number of followed up children and adolescents
for dg. E66-E68 Obesity and other hyperalimentation*

Spotřeba alkoholu na osobu za rok ¹⁾

Per capita alcohol consumption per year ¹⁾

Pramen / Source : European health for all database (HFA-DB)

litry čistého alkoholu

litres of pure alcohol

Země	2003					Country	
	Celkem ²⁾ Total	Pivo	Beer	Víno	Wine		Lihoviny Spirits
EU 25	11,34		3,91		3,57	1,81	EU 25
Belgie	10,86		4,81		2,76	1,36	Belgium
Česká republika	16,15		7,85		2,02	3,80	Czech Republic
Dánsko	12,08		4,81		3,91	1,12	Denmark
Německo	12,66		5,88		2,83	2,00	Germany
Estonsko	13,00		4,20		1,10	5,40	Estonia
Řecko	8,99		2,02		4,06	1,60	Greece
Španělsko	11,70		3,92		3,67	2,40	Spain
Francie	12,25		1,78		5,82	2,35	France
Irsko	²⁾ 14,45	²⁾	7,31	²⁾	1,62	²⁾ 2,43	Ireland
Itálie	8,56		1,51		5,70	0,40	Italy
Kypr	11,36		3,00		2,14	3,90	Cyprus
Lotyšsko	9,92		1,83		0,43	6,10	Latvia
Litva	12,45		4,80		1,80	3,60	Lithuania
Lucembursko	18,00		5,08		7,93	1,60	Luxembourg
Maďarsko	13,81		3,61		4,49	3,50	Hungary
Malta	6,58		1,99		2,68	0,70	Malta
Nizozemsko	9,56		3,94		2,35	1,50	Netherlands
Rakousko	12,57		5,53		3,58	1,40	Austria
Polsko	8,15		3,95		1,43	1,30	Poland
Portugalsko	11,13		2,94		5,04	1,40	Portugal
Slovinsko	11,66		4,70		4,80	0,43	Slovenia
Slovensko	11,58		4,42		1,56	3,50	Slovakia
Finsko	11,30		4,01		3,16	2,13	Finland
Švédsko	6,88		2,71		1,99	0,92	Sweden
Spojené království	11,37		5,08		2,41	1,80	United Kingdom

C. ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

- **znečišťování ovzduší, vody, půdy, potravin,**
- **chemizace zemědělství**
- **škodlivé fyzikální faktory, hluk, záření apod.**

D. SYSTÉM ZDRAVOTNICTVÍ

Zdravotnictví bylo v minulých desetiletích řízeno převážně byrokratickými metodami, centralisticky, bez zpětné vazby a s minimálními zdroji.

Péče o zdraví je dosud pojímána resortně, s nedostatečným důrazem na prevenci, podporu a rozvoj zdraví a na primární zdravotní péči.

D. SYSTÉM ZDRAVOTNICTVÍ (pokračování)

V současné době zdravotnictví prochází obtížným obdobím transformace. Nesnáze se projevují v oblasti **zdrojů** (peníze, lidé, zařízení, znalosti), **činností** (účinnost, efektivita a kvalita zdravotnických služeb) i **výstupů a dopadů** zdravotní péče (spokojenost občanů a saturování zdravotnických potřeb).

VÝCHODISKO ze současné situace nelze vidět jen v dílčích resortních organizačních opatřeních, ale v novém pojetí zdravotní péče, ve vytvoření a skutečně odborném zvládnutí moderního systému péče o zdraví, jehož základním dlouhodobě orientovaným cílem je: zlepšit zdraví lidí.

SOUSTAVA RUTINNÍ ZDRAVOTNICKÉ STATISTIKY

**VYUŽITÍ PRO HODNOCENÍ ZDRAVOTNÍHO STAVU
OBYVATELSTVA**

OKRUHY

I. Rutinní zdravotnická statistika

- a) ÚZIS a NZIS**
- b) Okruhy informací ve zdravotnické statistice**
- c) Publikace**

II. Statistiky využívané ke studiu zdravotního stavu populace

- a) Demografická statistika**
- b) Statistika nemocnosti**
- c) Statistika zemřelých**

I. RUTINNÍ ZDRAVOTNICKÁ STATISTIKA

HODNOCENÍ ZDRAVOTNÍHO STAVU POPULACE

2 zdroje informací:

- rutinní statistiky
- výběrová šetření

RUTINNÍ STATISTIKY

- odvětvové rutinní statistiky www.czso.cz
- **systematicky a pravidelně** sbíraná data
- soubory **uspořádaných dat** a **ukazatelů**

ABSOLUTNÍ A RELATIVNÍ UKAZATELE

- **Absolutní čísla:**

- Rozsah problému v populaci v prostoru a čase
- Plánování a řízení zdravotnických služeb

- **Relativní čísla:**

- Výstižnější popis
- **Orientační srovnání (x STANDARDIZACE)**

SLOŽITĚJŠÍ UKAZATELE

- Berou v potaz více údajů, matematické modely (SDŽ jako ukazatel úmrtnostních tabulek)

ABSOLUTNÍ UKAZATELE

Pohyb obyvatel České republiky podle ČSÚ

ukazatel	1. pololetí 2012	1. pololetí 2013	rozdíl
sňatky	18 599	16 618	-1 981
rozvody	12 954	14 220	1 266
živě narození	53 638	52 001	-1 637
- z toho mimo manž.	23 077	23 240	163
zemřelí	55 659	55 811	152
potraty	19 442	18 798	-644
přistěhovalí	9 237	16 121	6 884
vystěhovalí	3 375	15 514	12 139
přir. přírůstek	-2 021	- 3 810	-1 789
přírůstek stěhov.	5 862	607	-5 255
celk. přírůstek	3 841	-3 203	-7 044
stav obyv. k 1. 7.	10 509 286	10 512 922	3 636

RELATIVNÍ UKAZATELE

Tab.1.2.

Pohyb obyvatelstva (relativní údaje na 1000 obyvatel) podle oblastí, krajů a okresů
v roce 2012

Population and vital statistics (relative data per 1,000 inhabitants): by area, region and district;
in year 2012

Oblast, kraj, okres <i>Area, region, district</i>	Sňatky <i>Marriages</i>	Rozvody <i>Divorces</i>	Živě narození <i>Live births</i>	Potraty <i>Abortions</i>	Zemřelí <i>Deaths</i>	Koje- necká úmrtnost *) <i>Infant mortality^{*)}</i>	Novoro- zenecká úmrtnost*) <i>Neonatal mortality^{*)}</i>	Přirozený přírůstek <i>Natural increase</i>	Přistě- hovalí <i>Immigrants</i>	Vystě- hovalí <i>Emigrants</i>	Přírůstek stěho- váním <i>Net migration</i>	Celkový přírůstek <i>Total increase</i>
Česká republika	4,3	2,5	10,3	3,6	10,3	2,6	1,6	0,0	2,9	1,9	1,0	1,0
oblast (NUTS 2):												
Praha	4,7	2,2	11,4	3,4	10,0	1,6	0,8	1,4	25,9	23,2	2,7	4,1
Střední Čechy	4,3	2,8	11,2	3,8	9,9	2,1	1,7	1,3	20,2	11,8	8,4	9,7
Jihozápad	4,3	2,5	10,3	4,0	10,4	2,7	1,6	-0,1	7,1	5,9	1,3	1,2
Severozápad	4,1	2,8	9,8	4,5	10,6	3,8	2,1	-0,9	7,5	9,0	-1,5	-2,4
Severovýchod	4,3	2,5	10,2	3,7	10,4	3,0	1,8	-0,1	6,5	6,9	-0,5	-0,6
Jihovýchod	4,3	2,4	10,4	3,1	10,1	3,1	2,1	0,3	6,5	5,9	0,6	1,0
Střední Morava	4,2	2,3	9,6	3,1	10,4	2,5	1,5	-0,8	4,6	5,7	-1,1	-1,9
Moravskoslezsko	4,2	2,6	9,6	3,4	10,7	2,2	1,2	-1,1	3,6	5,7	-2,2	-3,3

RUTINNÍ ZDRAVOTNICKÁ STATISTIKA

OKRUHY INFORMACÍ:

- 1. Obyvatelstvo**
- 2. Zdravotní stav**
- 3. Síť a činnost zdravotnických zařízení**
- 4. Pracovníci ve zdravotnictví**
- 5. Ekonomické údaje**

ÚZIS a NZIS

- **Ústav zdravotnických informací a statistiky**
  - Ministerstvo zdravotnictví ČR
  - www.uzis.cz
  - www.nczisk.sk
- **Národní zdravotnický informační systém**
  - sběr a zpracování zdravotnických informací
  - vedení zdravotních registrů
  - poskytování informací
  - využívání informací

NZIS: Registry a informační systémy

ČSÚ www.czso.cz (ŠÚ SR www.statistics.sk)

- Informační systém Demografie
- Informační systém Bilance obyvatel

Zdravotnictví (ÚZIS, SZÚ)

- NR hospitalizovaných
- NR rodiček
- NR novorozenců
- NR vrozených vad
- NR potratů
- NR asistované reprodukce
- Národní onkologický registr
- NR cévní chirurgie
- Národní kardiochirurgický registr
- NR nemocí z povolání
- NR kloubních náhrad
- NR kardiovaskulárních intervencí
- NR uživatelů lékařsky indikovaných substitučních látek

- Informační systém Infekční nemoci
- Registr tuberkulózy
- Registr pohlavních nemocí

ČSSZ

- Informační systém Pracovní neschopnost

Zdravotnictví (ÚZIS, NCONZO, ZP)

- Registr zdravotnických zařízení
- Registr ekonomických výkazů
- Registr lékařů, zubních lékařů a farmaceutů
- Registr zdravotnických pracovníků způsobilých k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu (NCONZO)

Další zdroje: MŠMT, MPSV, MF, ZP

PUBLIKACE ÚDAJŮ ZE ZDRAVOTNICKÉ STATISTIKY

Zdravotnická ročenka ČR

- Souhrnná publikace, obsahuje 7 kapitol
- Vychází každoročně od r. 1960
- Od r. 2006 ročenky pro jednotlivé kraje

Zdravotnická statistika

- monotematické publikace (např.: Zemřelí, Narození a zemřelí do 1 roku, Péče o nemocné cukrovkou, Potraty, Infekční nemoci, Hospitalizovaní).

Databáze

- WHO, Eurostat, OECD, World Bank, OSN

II. DÍLČÍ STATISTIKY VYUŽÍVANÉ KE STUDIU ZDRAVOTNÍHO STAVU POPULACE

UKAZATELE PRO HODNOCENÍ ZDRAVOTNÍHO STAVU

- 1. Obyvatelstvo**
- 2. Zdravotní stav**
- 3. Síť a činnost zdravotnických zařízení**
- 4. Pracovníci ve zdravotnictví**
- 5. Ekonomické údaje**

UKAZATELE PRO HODNOCENÍ ZDRAVOTNÍHO STAVU

Demografická statistika

A: Velikost a složení populace

B: Demografické procesy

Statistika zdravotního stavu

A: Statistiky nemocnosti

B: Statistika zemřelých

UKAZATELE DEMOGRAFICKÉ STATISTIKY

DEMOGRAFIE

- vědní obor, který se zabývá **REPRODUKČÍ LIDSKÝCH POPULACÍ**
- demografická statistika
  1. demografická statika
  2. demografická dynamika

UKAZATELE DEMOGRAFICKÉ STATISTIKY

1. DEMOGRAFICKÁ STATIKA

- **Počet obyvatelstva**
- **Struktura obyvatelstva**
  - **Pohlaví**
  - **Věk**
  - **Sociálně právní, ekonomické a kulturní znaky**

UKAZATELE DEMOGRAFICKÉ STATISTIKY

2. DEMOGRAFICKÁ DYNAMIKA

- **Evidence a statistika ukončených těhotenství**
- **Evidence a statistika úmrtí**
- **Reprodukce obyvatelstva**

UKAZATELE ZDRAVOTNÍHO STAVU

Negativní míry zdraví

- Evidence nemocí
- Evidence úmrtí

UKAZATELE ZDRAVOTNÍHO STAVU

Negativní míry zdraví

- **Evidence nemocí**
  - Statistika pracovní neschopnosti
  - Statistika hospitalizovaných
  - Statistika povinně hlášených nemocí (72+17)
- **Evidence úmrtí**
  - Statistika zemřelých
  - Statistika příčin smrti

MEZINÁRODNÍ KLASIFIKACE NEMOCÍ

- Mezinárodní klasifikace nemocí, 10.revize, 2. aktualizované vydání
- **Klasifikace nemocí** (úrazů, vad, poruch, komplikací, léčebné péče atd.) **do kapitol, podkapitol a skupin.**
- 22 kapitol, alfanumerické kódy
- Statistické zpracování a srovnávání.

I.	Některé infekční a parazitární nemoci .....
II.	Novotvary.....
III.	Nemoci krve, krvetvorných orgánů a některé poruchy týkající se mechanismu imunity .....
IV.	Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek .....
V.	Poruchy duševní a poruchy chování.....
VI.	Nemoci nervové soustavy.....
VII.	Nemoci oka a očních adnex .....
VIII.	Nemoci ucha a bradavkového výběžku .....
IX.	Nemoci oběhové soustavy.....
X.	Nemoci dýchací soustavy.....
XI.	Nemoci trávicí soustavy.....
XII.	Nemoci kůže a podkožního vaziva .....
XIII.	Nemoci svalové a kosterní soustavy a pojivové tkáně .....
XIV.	Nemoci močové a pohlavní soustavy .....
XV.	Těhotenství, porod a šestinedělí.....
XVI.	Některé stavy vzniklé v perinatálním období .....
XVII.	Vrozené vady, deformace a chromozomální abnormality.....
XVIII.	Příznaky, znaky a abnormální klinické a laboratorní nálezy nezařazené jinde.....
XIX.	Poranění, otravy a některé jiné následky vnějších příčin.....
XX.	Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti .....
XXI.	Faktory ovlivňující zdravotní stav a kontakt se zdravotnickými službami .....
XXII.	Kódy pro speciální účely.....

MKN-10:

Příklad: Zastavený zubní kaz

XI. Kapitola: Nemoci trávicího ústrojí

Nemoci ústní dutiny, slinných žláz a čelistí
(K00-K14)

Zubní kaz K02

K02.3: Zastavený zubní kaz

Ukazatele zdravotního stavu založené na evidenci nemocí

- **Incidence**
- **Prevalence**
- **Průměrná doba trvání nemoci**

STATISTIKA NEMOCNOSTI

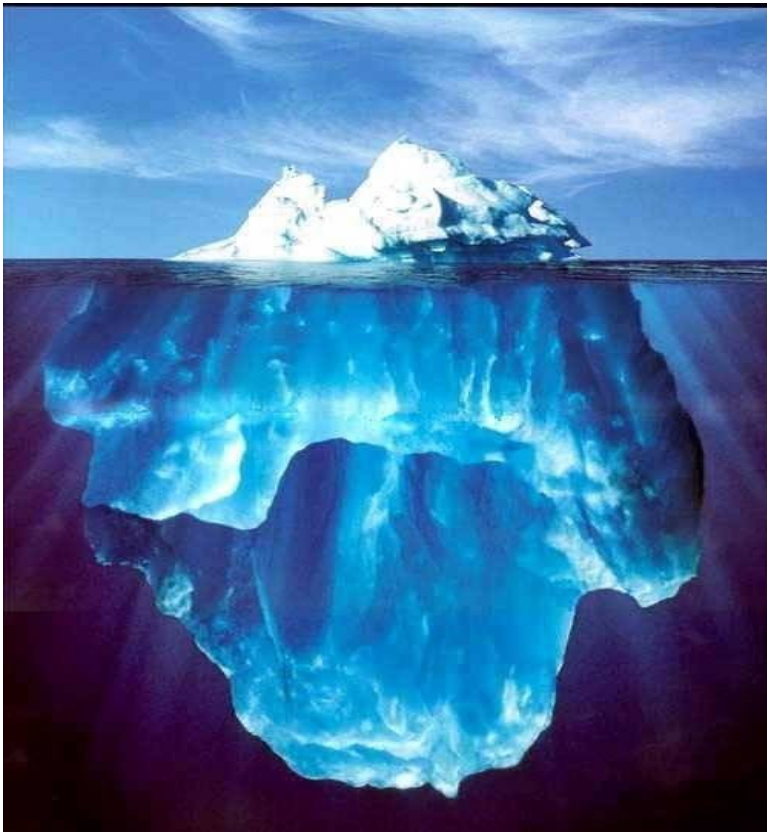
Klady

- údaje pro popis zdravotního stavu
- srovnávání, hodnocení trendů (vývoje v čase)
- východisko pro počáteční fáze výzkumu (formulace pracovních hypotéz)
- všeobecně dostupný a relativně levný zdroj informací

Zápory

- fenomén ledovce

Fenomén ledovce

- Osoby, které navštíví zdravotnické zařízení.
-
- Nemoc v latentní fázi.
  - Nemocní, kteří nenavštíví ZZ.
  - Trvalé následky nemocí - zdravotní handicapy.
  - Osoby, jež nemoc nevnímají.

STATISTIKA NEMOCNOSTI

Klady

- údaje pro popis zdravotního stavu
- srovnávání, hodnocení trendů (vývoje v čase)
- východisko pro počáteční fáze výzkumu (formulace pracovních hypotéz)
- všeobecně dostupný a relativně levný zdroj informací

Zápory

- fenomén ledovce
- nekompletnost dat
- neznámá správnost
- živelnost, nepropojenost

UKAZATELE ZDRAVOTNÍHO STAVU

- **Evidence úmrtí**
  - Statistika zemřelých
  - Statistika příčin smrti

STATISTIKA ZEMŘELÝCH

- **ÚMRTNOST** (mortalita) jako indikátor zdraví
- **List o prohlídce zemřelého**

STATISTIKA ZEMŘELÝCH

Přednosti

- úmrtí je neopakovatelné, snadno rozpoznatelné
- lze přesně časově určit
- lze měřit p-st výskytu úmrtí v populaci
- statistickou jednotkou je osoba
- dlouhodobé časové řady
- mezinárodní srovnání
- upřesnění příčiny smrti pitvou (stále méně)

Zápory

- pouze nemoci vedoucí ke smrti
- informace o lidech, kteří nepatří do živé populace
- neznámá spolehlivost (*neznámá míra přesnosti „odhadu“ příčiny smrti, neznámá chybovost při vyplňování a kódování*)

Ukazatele zdravotního stavu založené na evidenci úmrtí

- **Hrubá míra úmrtnosti**
- **Standardizovaná úmrtnost**
- **Specifická úmrtnost**
- **Kojenecká úmrtnost**
- **Střední délka života**
- **Smrtnost**

1. Hrubá míra úmrtnosti

$$\frac{\text{počet zemřelých}}{\text{střední stav obyv.}} \times 1000$$

2. Standardizovaná úmrtnost

- **Přepočítaná hodnota** hrubé úmrtnosti
- **Srovnávání úmrtností** v populacích s rozdílnou věkovou strukturou

3. Specifická úmrtnost

$$\frac{\text{počet zemřelých ve věku } x}{\text{střední stav obyv. ve věku } x} \times 1000$$

- za x se dosazuje buď konkrétní věk (20 let) nebo věková skupina (20-25 let).

4. Kojenecká úmrtnost

$$\frac{\text{počet zemřelých do 1 roku}}{\text{počet živě narozených}} \times 1000$$

- Ukazatel zdravotního stavu i socioekon. poměrů
- Další ukazatele úmrtnosti kolem porodu:
  - poporodní (do 3 dnů)
  - časná (do 7 dnů)
  - novorozenecká (do 27 dnů)
  - ponovorozenecká (od 28 dnů do 1 roku)
  - perinatální (mrtvě narození + časná úmrtnost)

5. Střední délka života e_x

- ukazatel úmrtnostních tabulek
- průměrný počet roků, které má naději prožít osoba právě x -letá

6. Smrtnost

$$\frac{\text{počet úmrtí na určitou nemoc}}{\text{výchozí počet nemocných na tutéž nemoc}} \times 1000$$

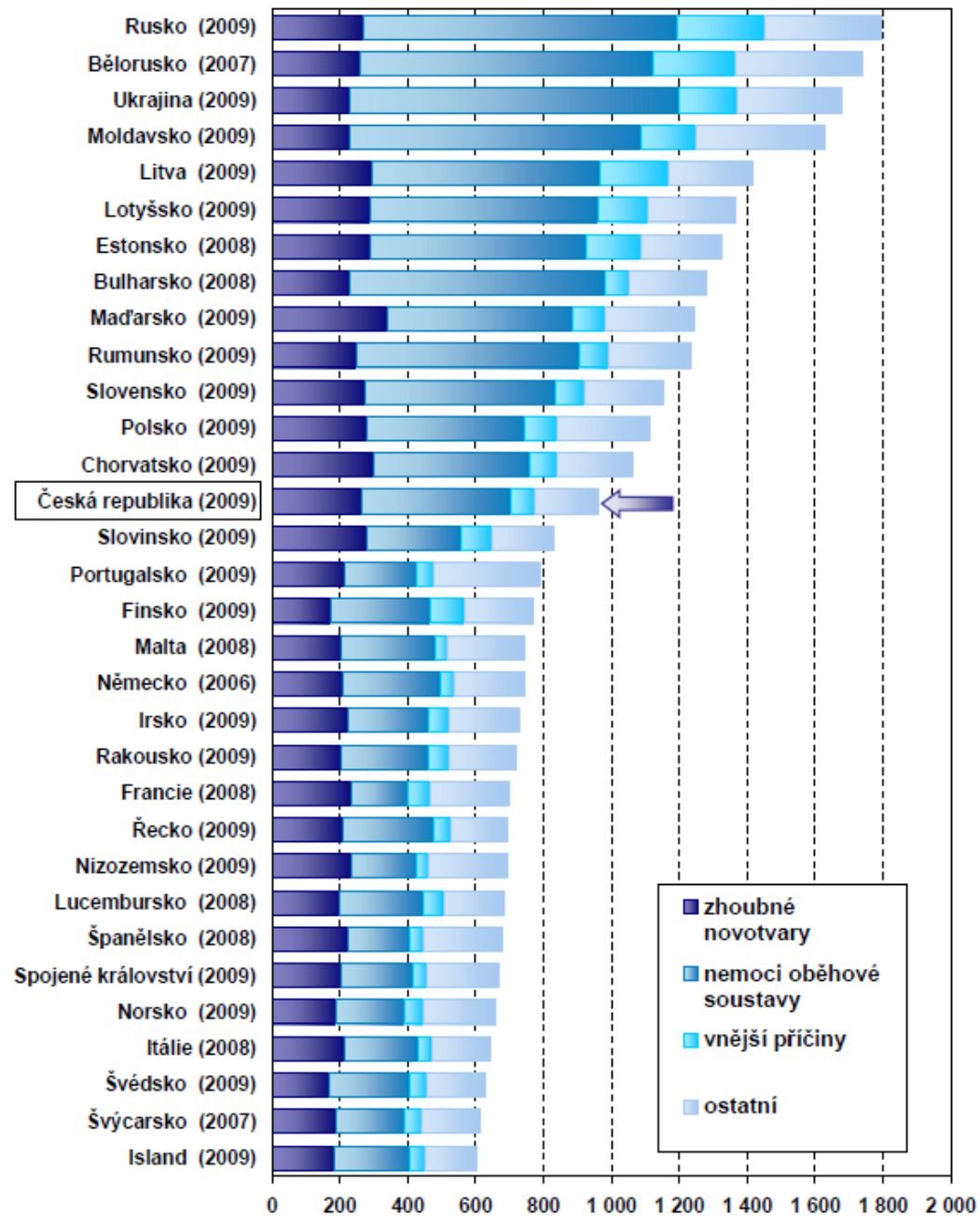
- posuzování klinické závažnosti nemoci nebo úspěšnosti léčby
- smrtnost a úmrtnost určité nemoci
  - Např. tetanus má vysokou smrtnost, ale nízkou úmrtnost, u IM je to naopak.

STATISTIKA PŘÍČIN SMRTI

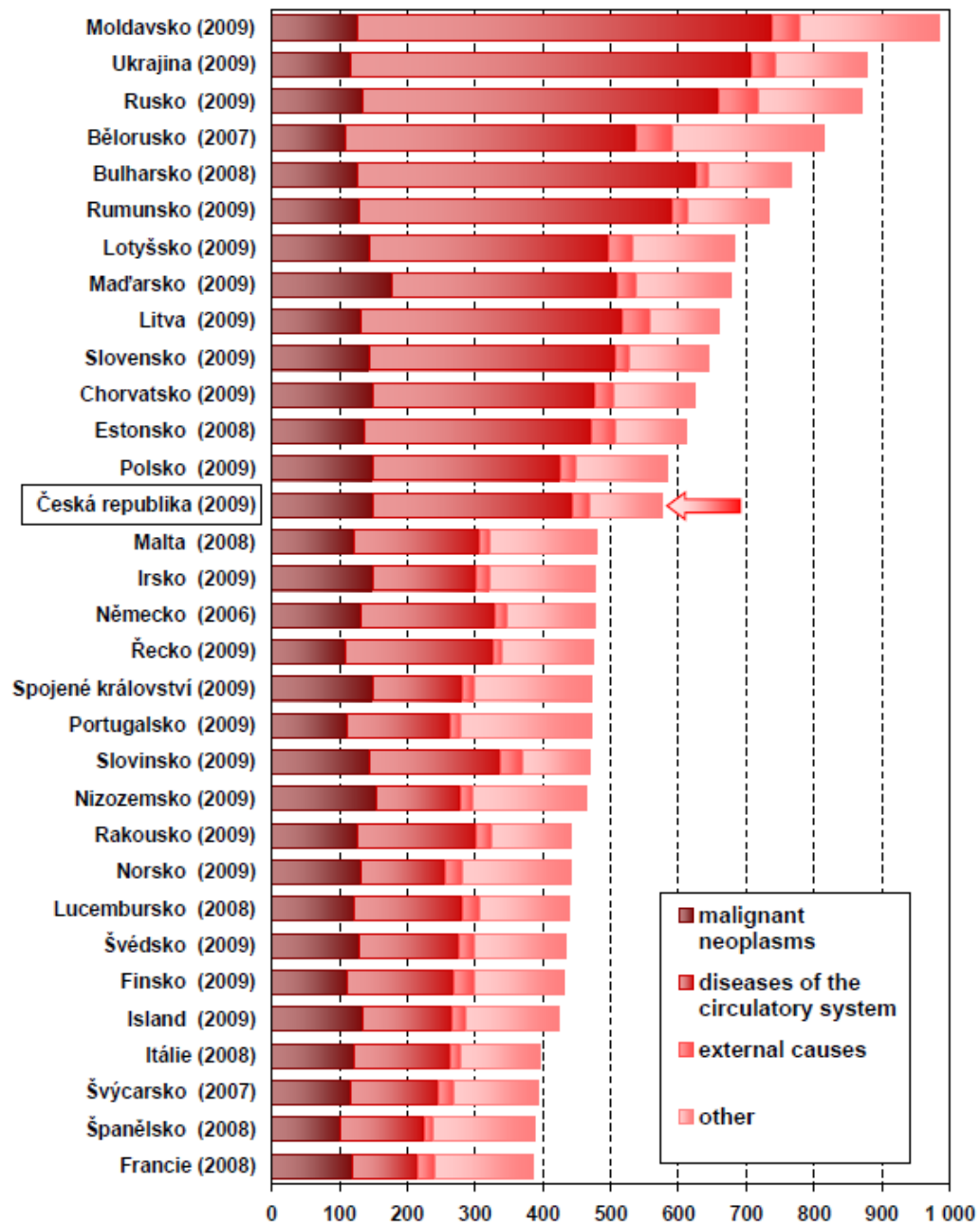
- **Struktura zemřelých podle příčin smrti**
  - Klasifikace příčin smrti podle MKN
  - Podle pohlaví a věku
- **Srovnávání**
  - Standardizace úmrtnosti podle příčin smrti
  - Neznámá přesnost

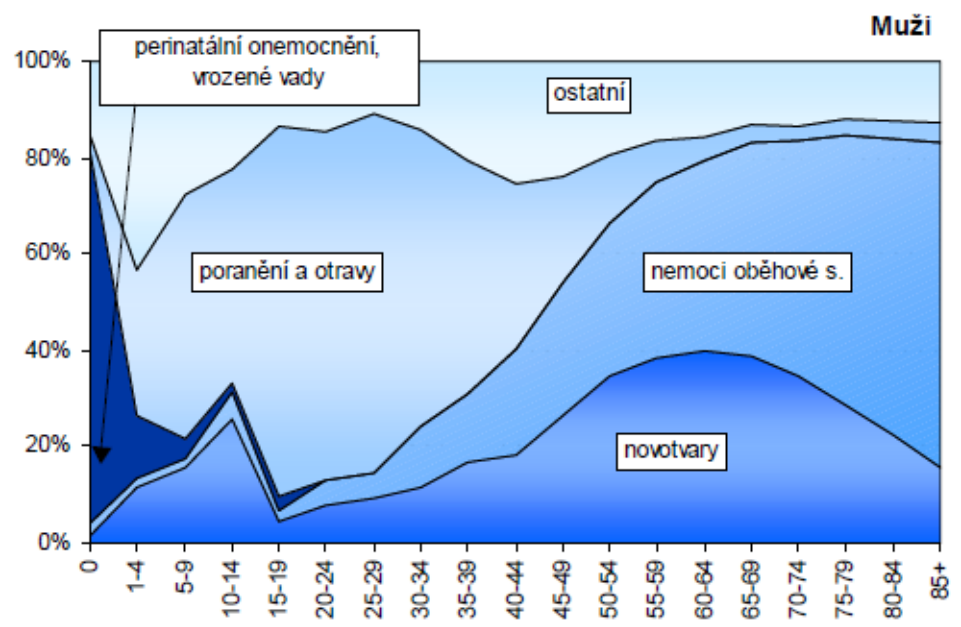
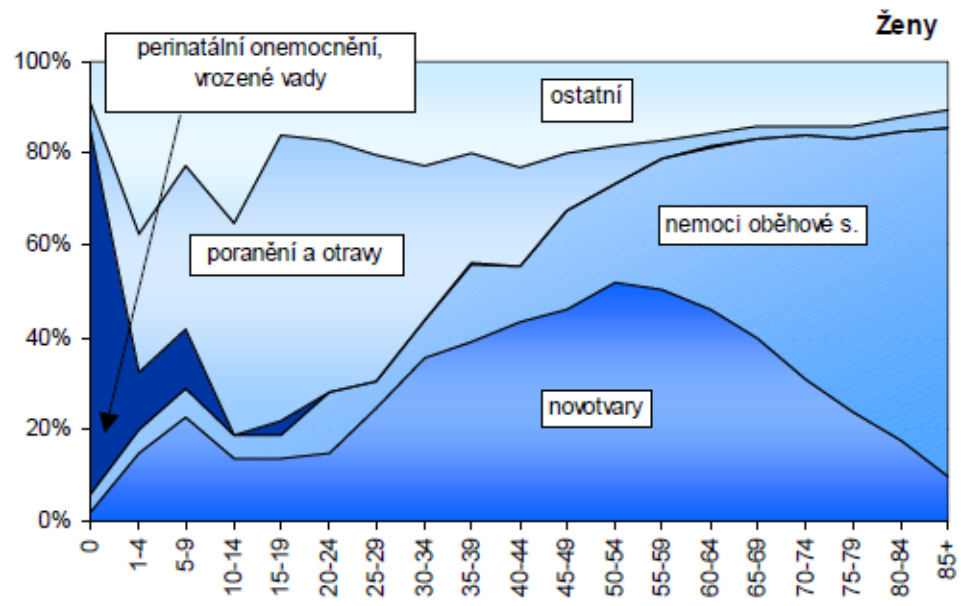
Standardizovaná úmrtnost - muži
Standardized mortality rate - males

Standardizovaná úmrtnost - ženy

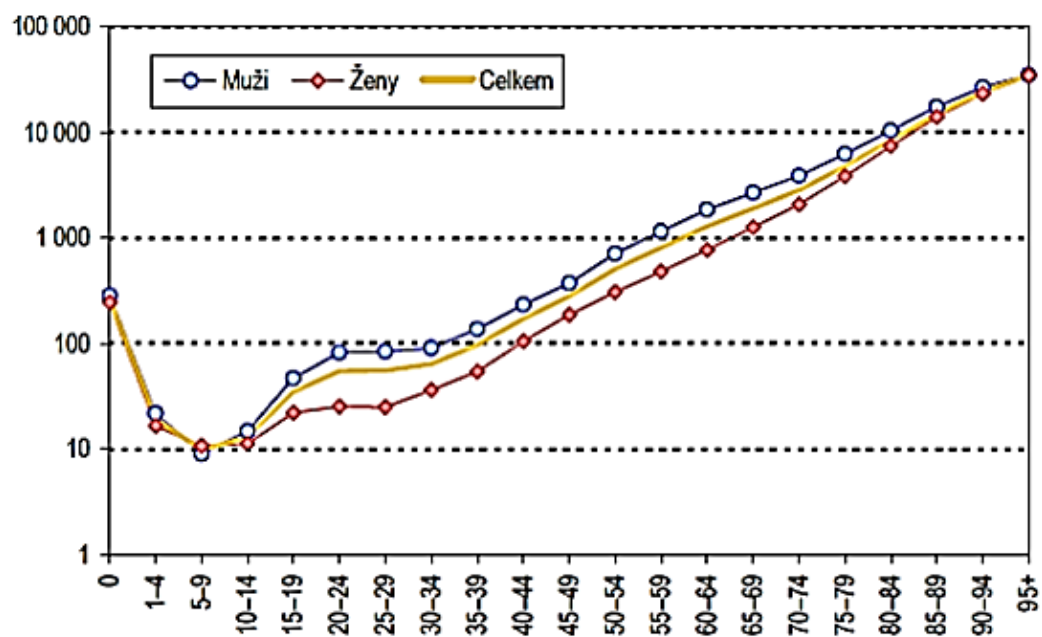
Standardized mortality rate - females

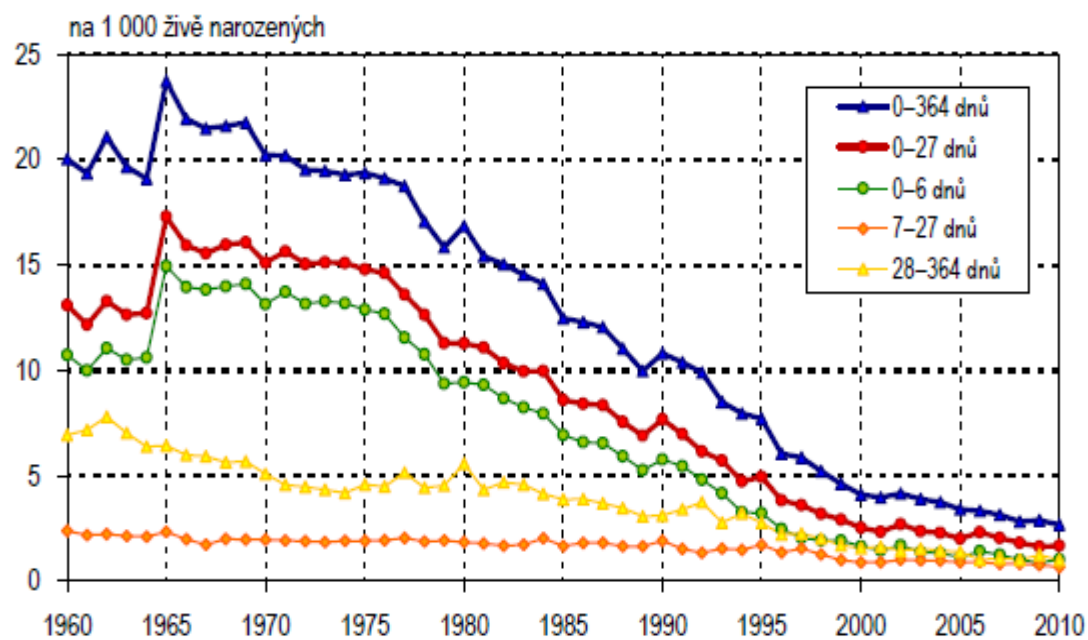

Zemědě 2010

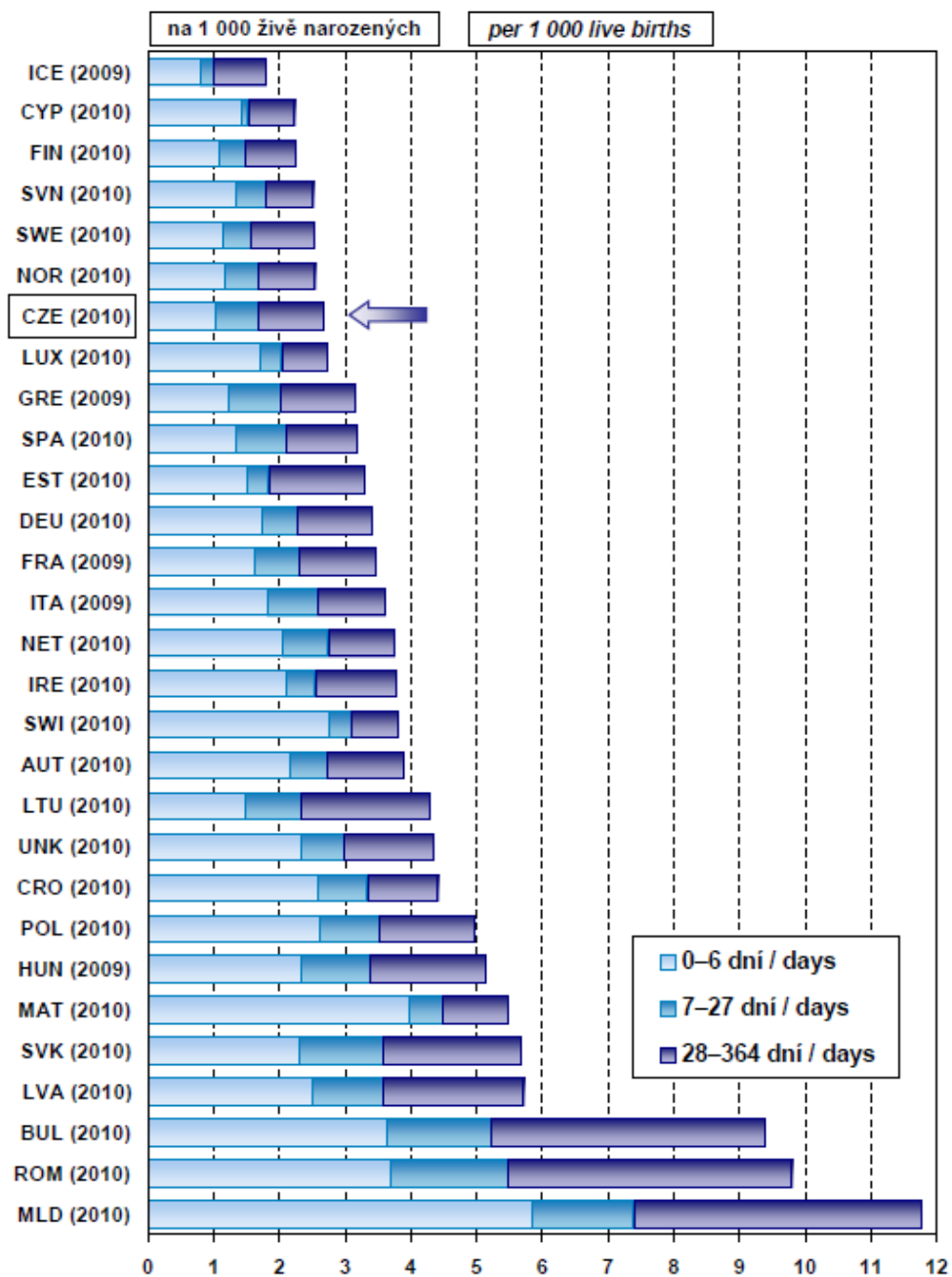
4. Úmrtnost podle pohlaví a věkových skupin (na 100 000 osob)

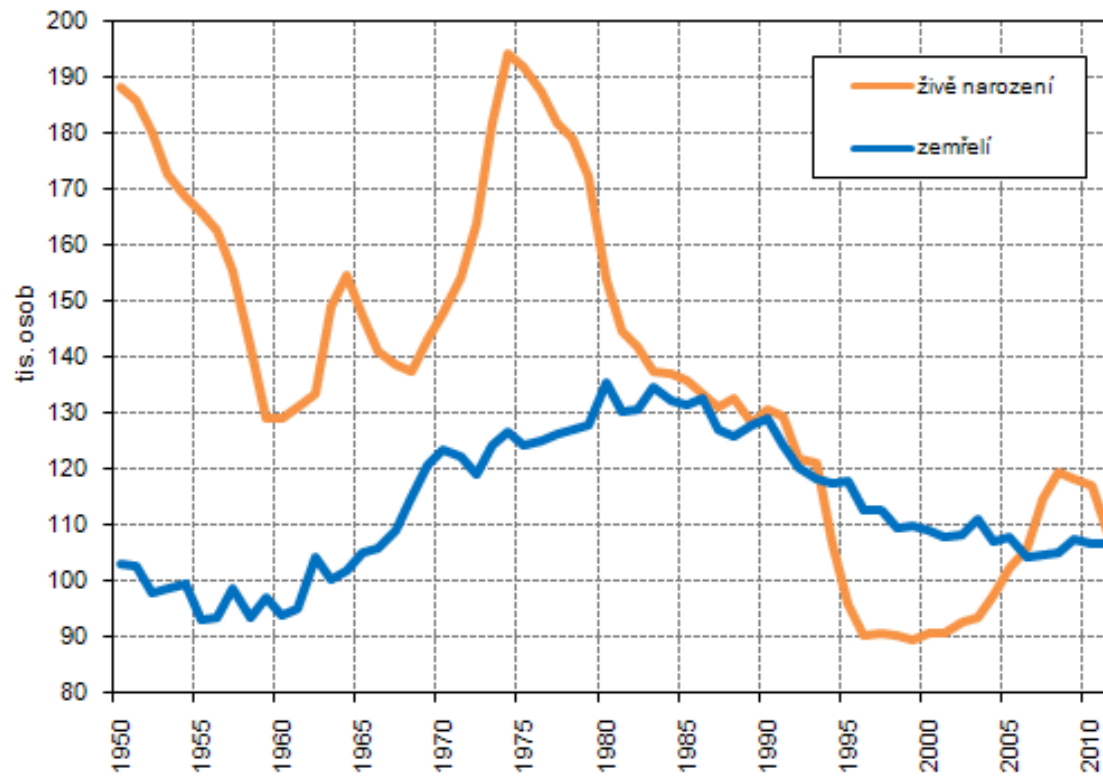
5. Vývoj úmrtnosti dětí ve věku do 1 roku

Úmrtnost kojenců podle věku ve dnech
Infant mortality rate by age in days

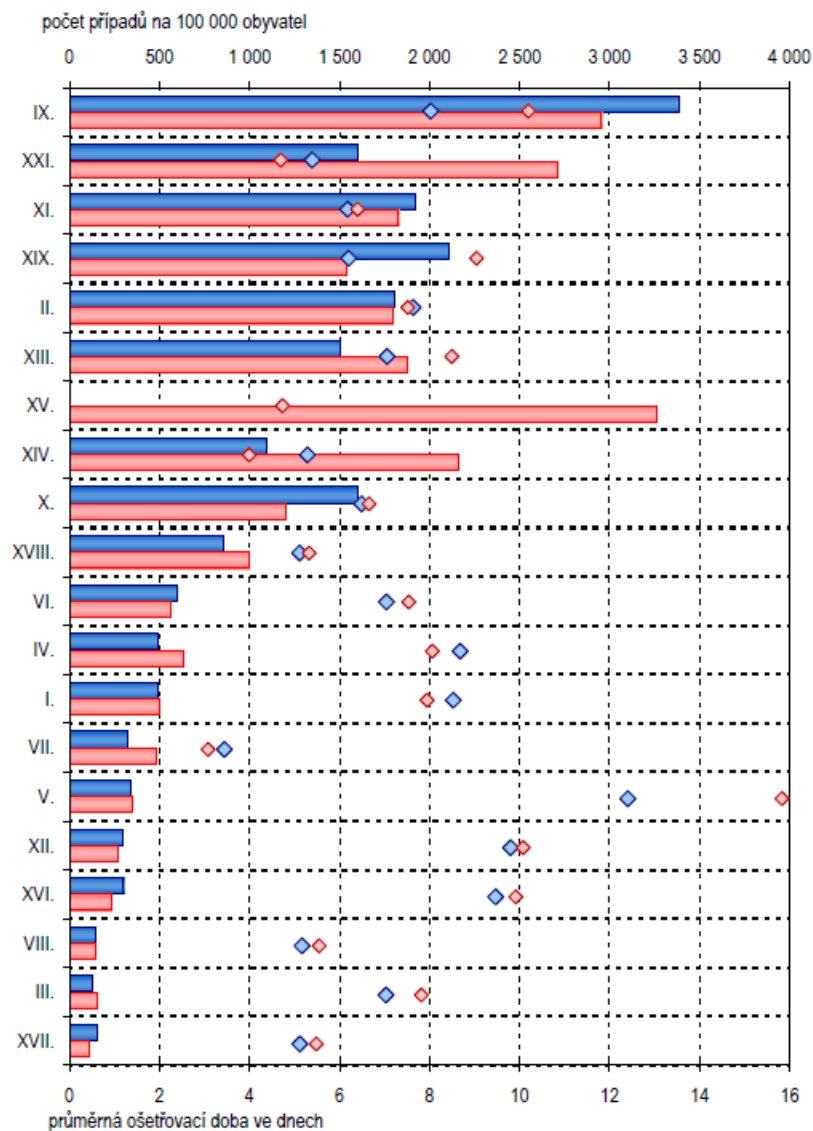

Narození a zemřelí v letech 1950-2011

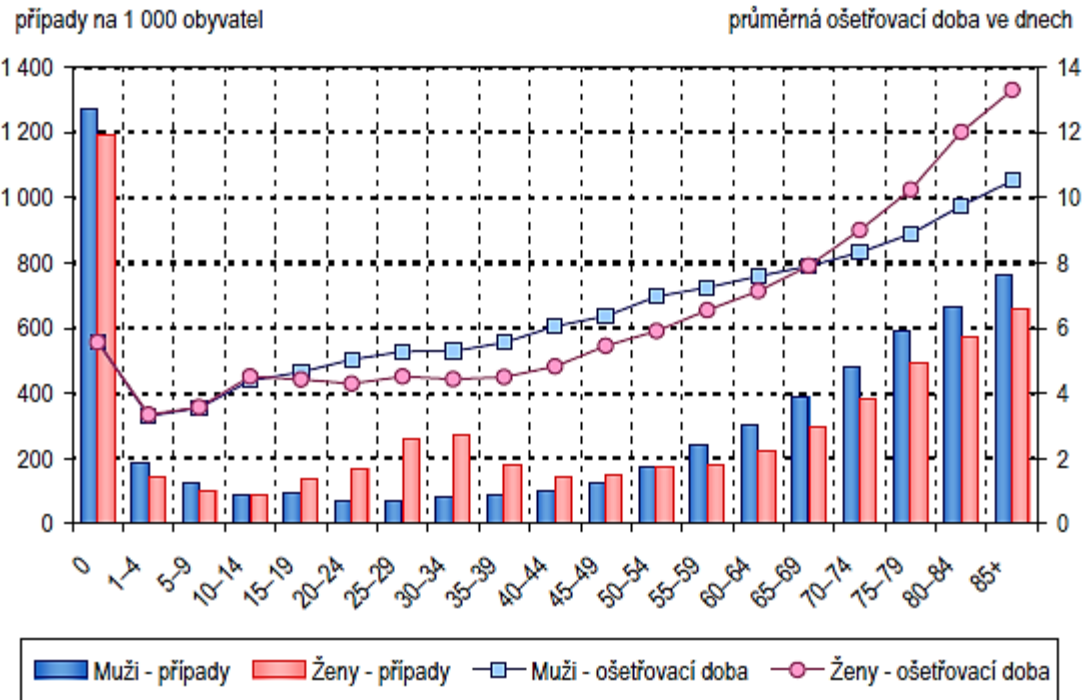

1.3 Pořadí kapitol MKN-10 dle četnosti případů hospitalizace a průměrná ošetrovací doba

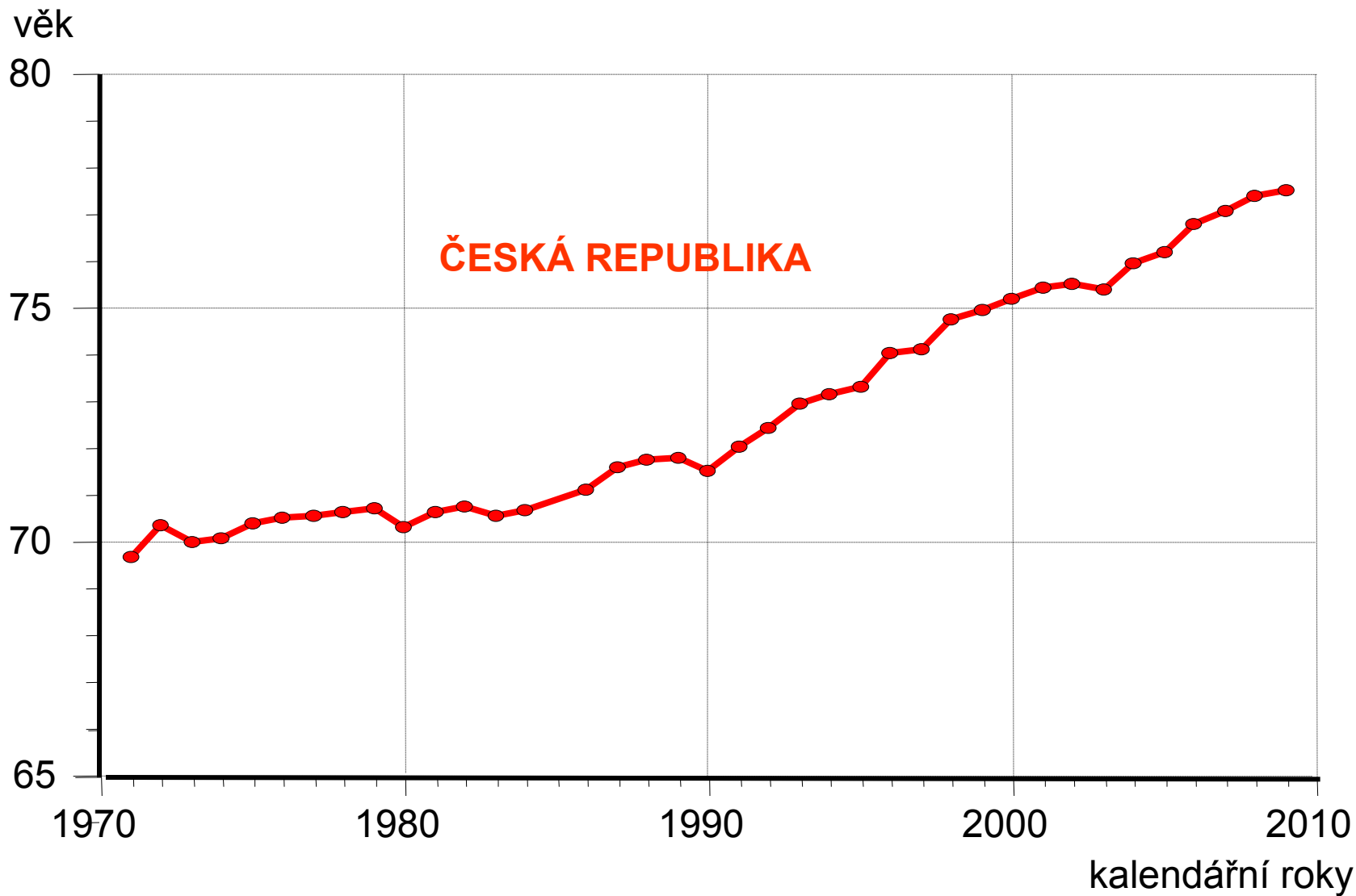

■ Muži - počet případů
 ■ Ženy - počet případů
 ◆ Muži - ošetrovací doba
 ◆ Ženy - ošetrovací doba

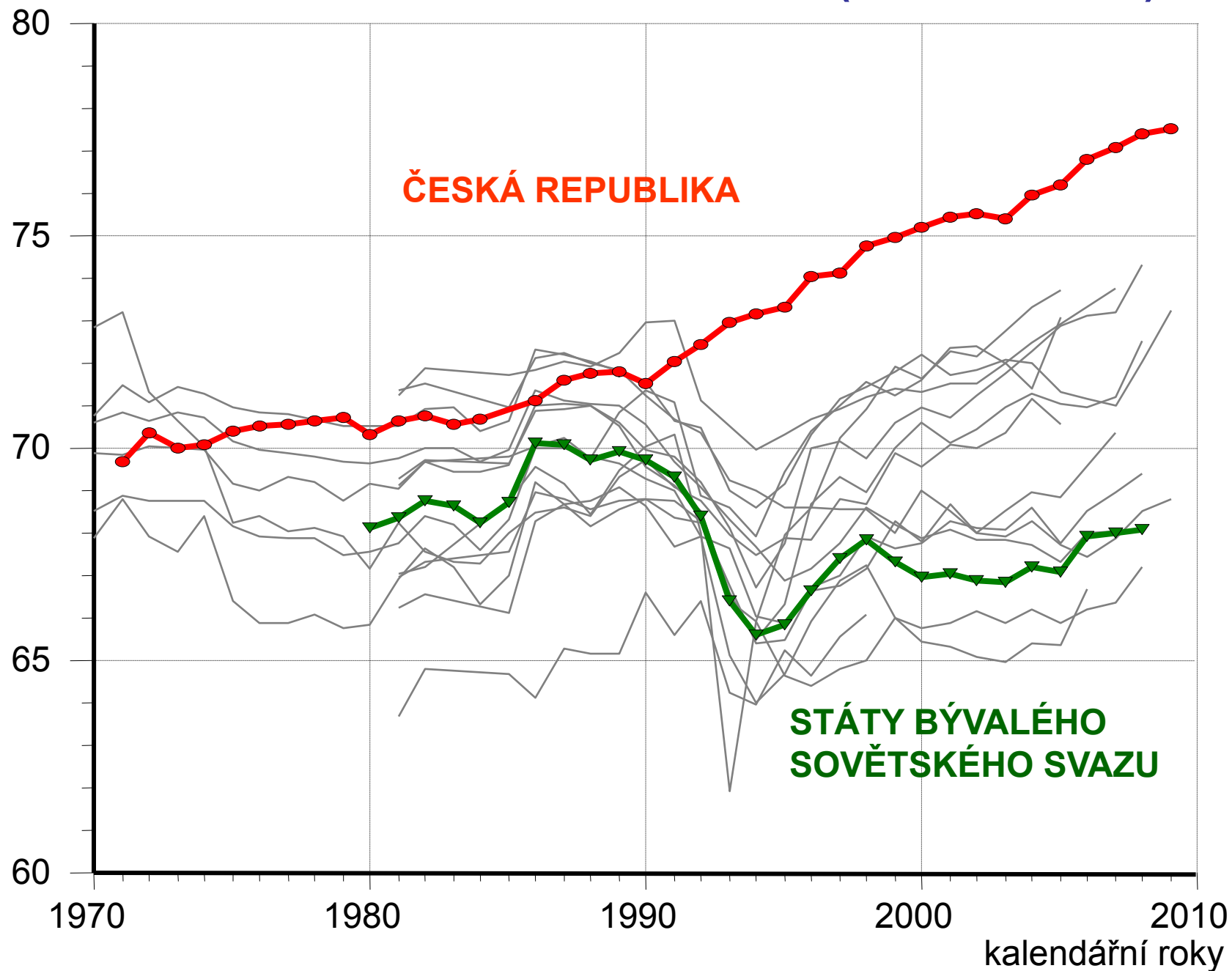
1.2 Hospitalizovanost a průměrná ošetrovací doba podle věkových skupin

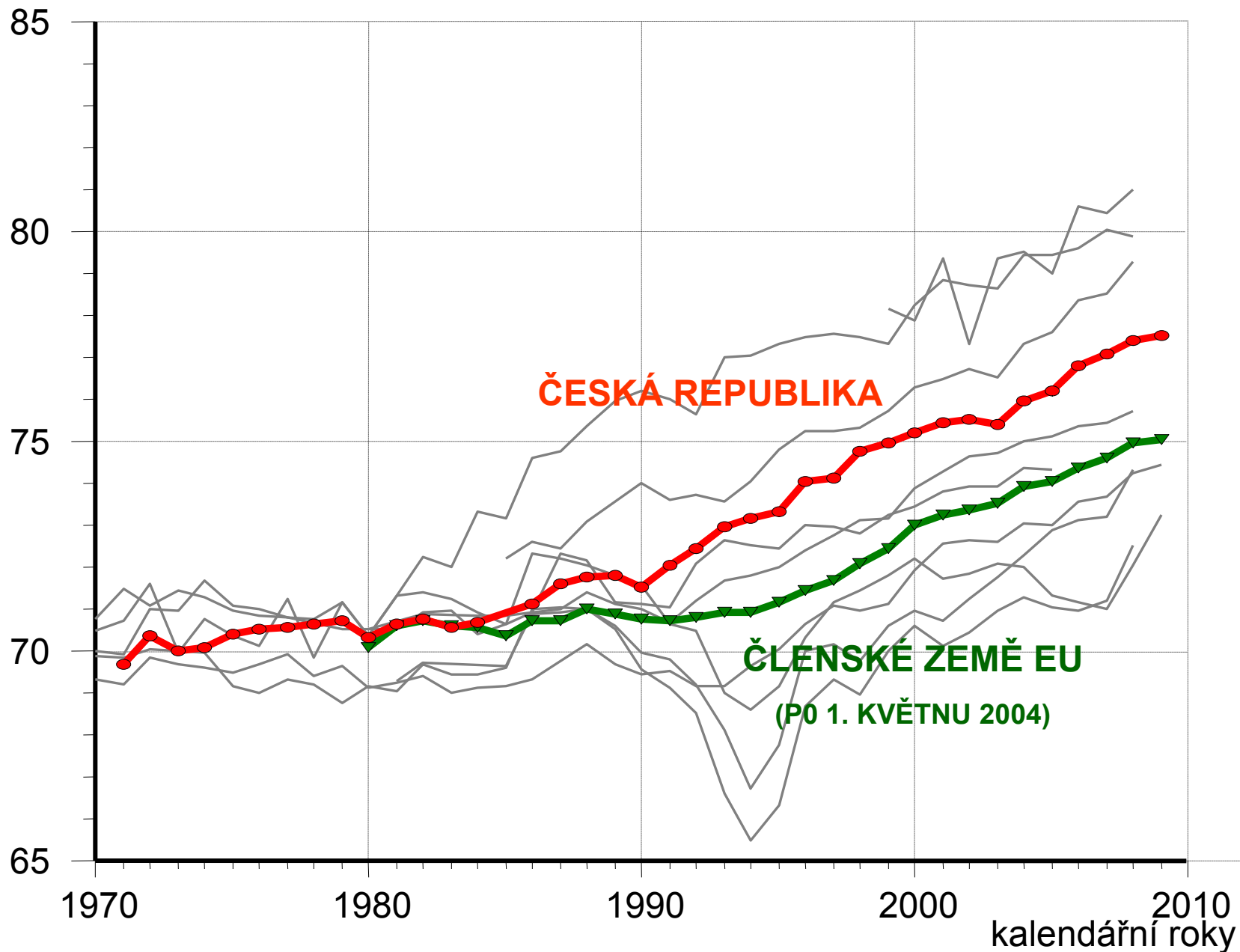
NADĚJE DOŽITÍ PŘI NAROZENÍ (MUŽI + ŽENY)

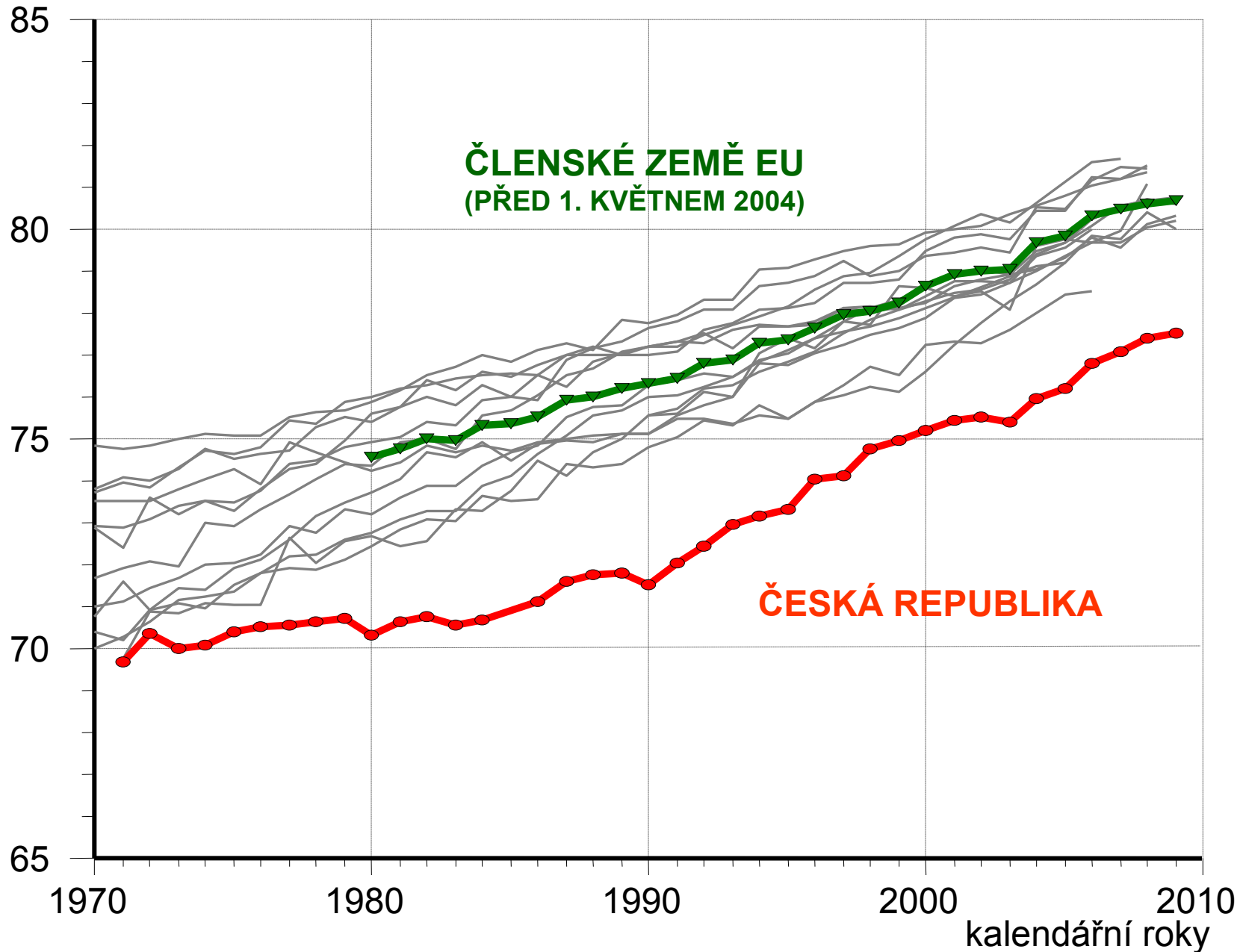
věk **NADĚJE DOŽITÍ PŘI NAROZENÍ (MUŽI + ŽENY)**

věk NADĚJE DOŽITÍ PŘI NAROZENÍ (MUŽI + ŽENY)

věk **NADĚJE DOŽITÍ PŘI NAROZENÍ (MUŽI + ŽENY)**

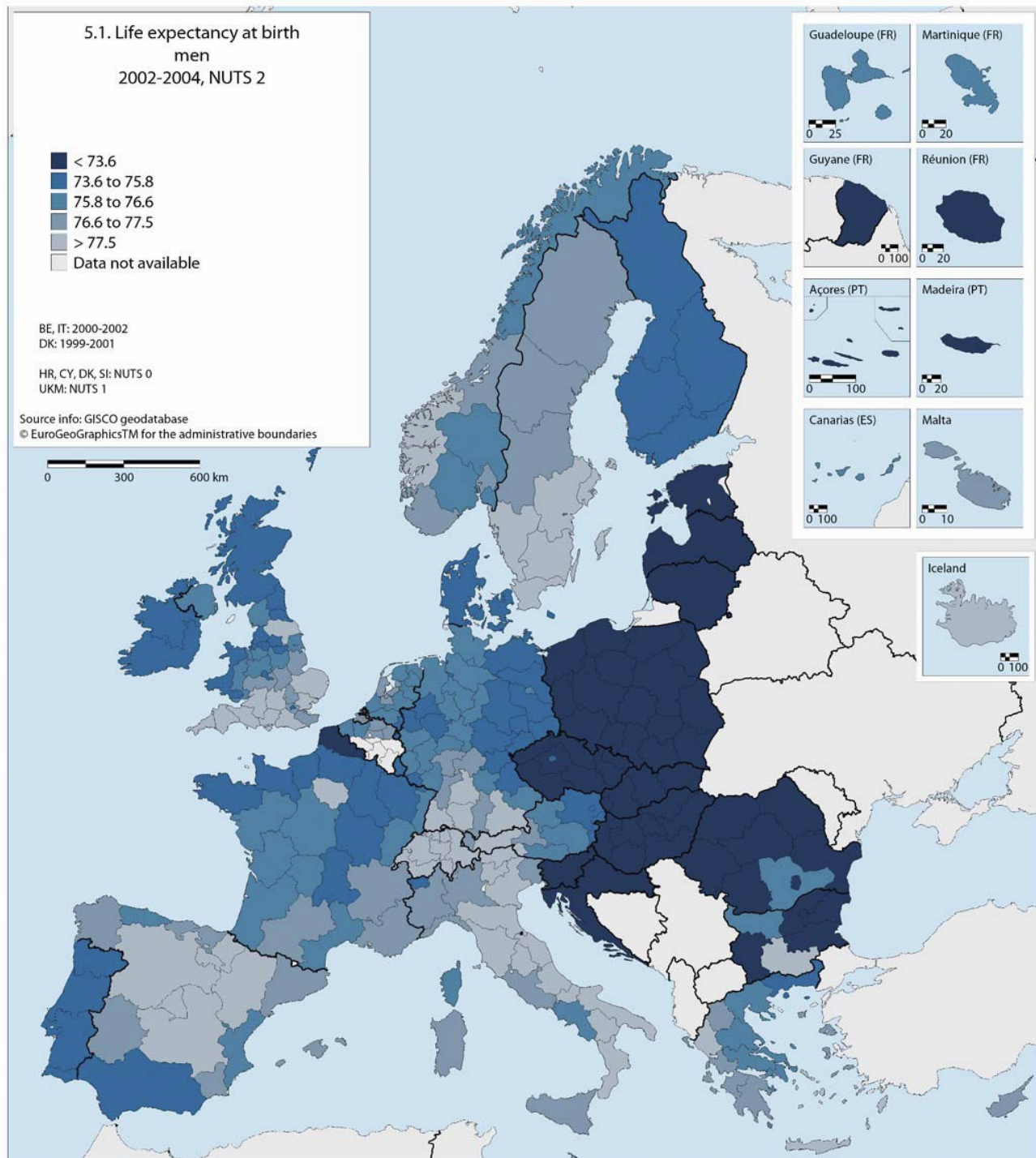
Health statistics – Atlas on mortality in the European Union

eurostat
statistical books
2009 edition

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache>

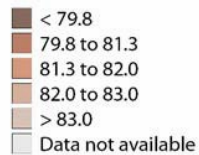
Střední délka života při narození MUŽI 2002-2004

Střední délka života při narození ŽENY 2002-2004

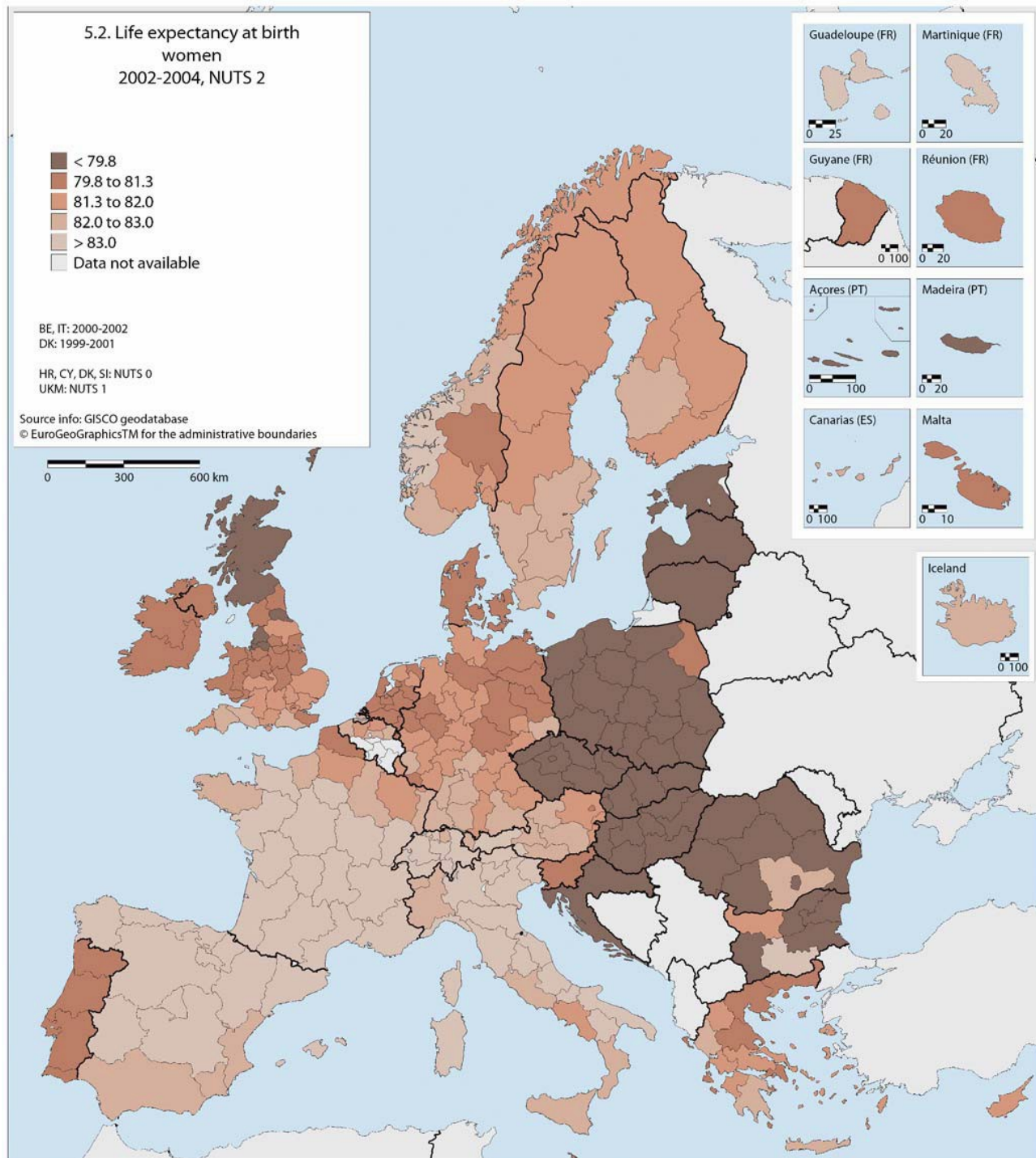
5.2. Life expectancy at birth
women
2002-2004, NUTS 2

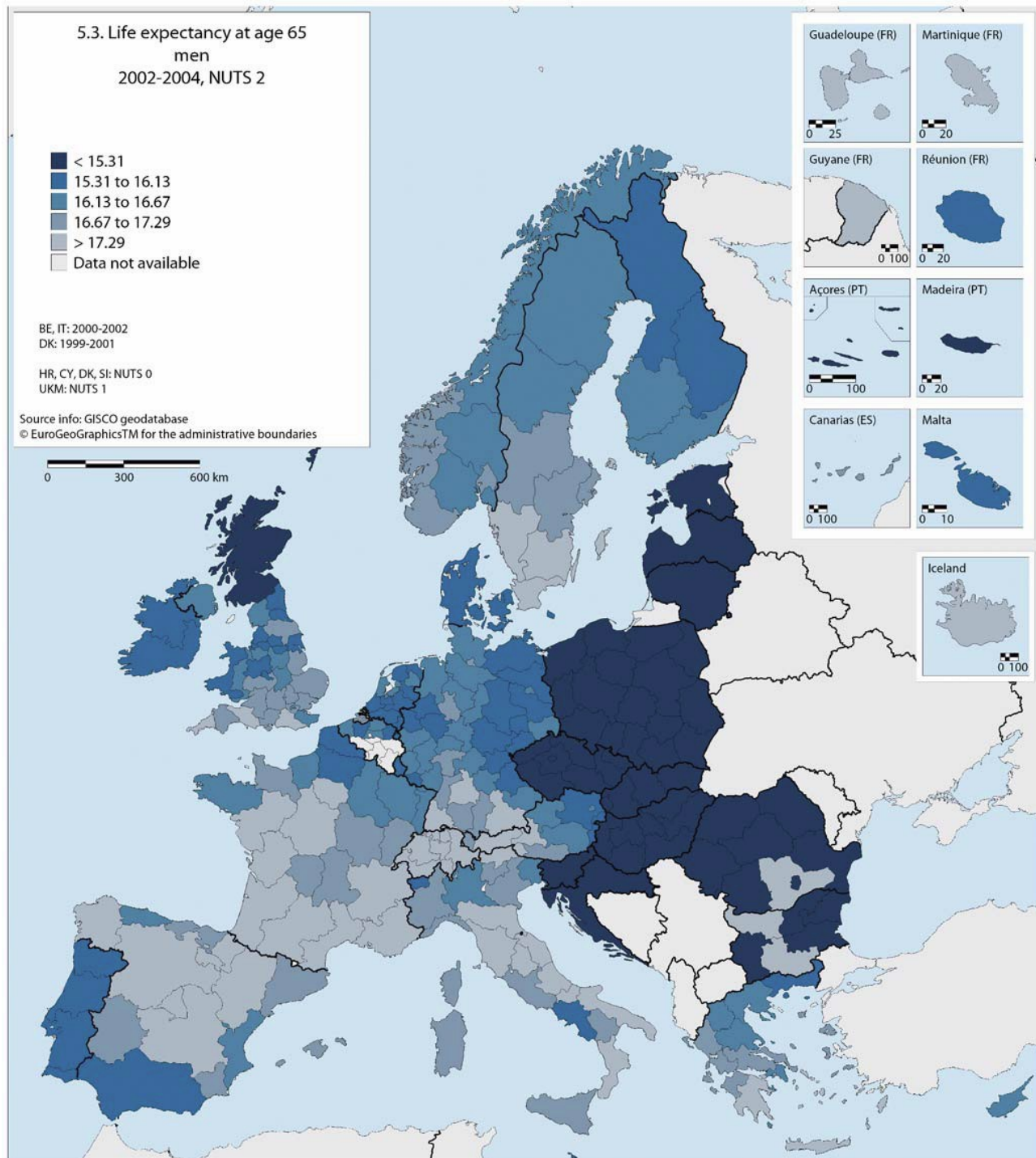
BE, IT: 2000-2002
DK: 1999-2001

HR, CY, DK, SI: NUTS 0
UKM: NUTS 1

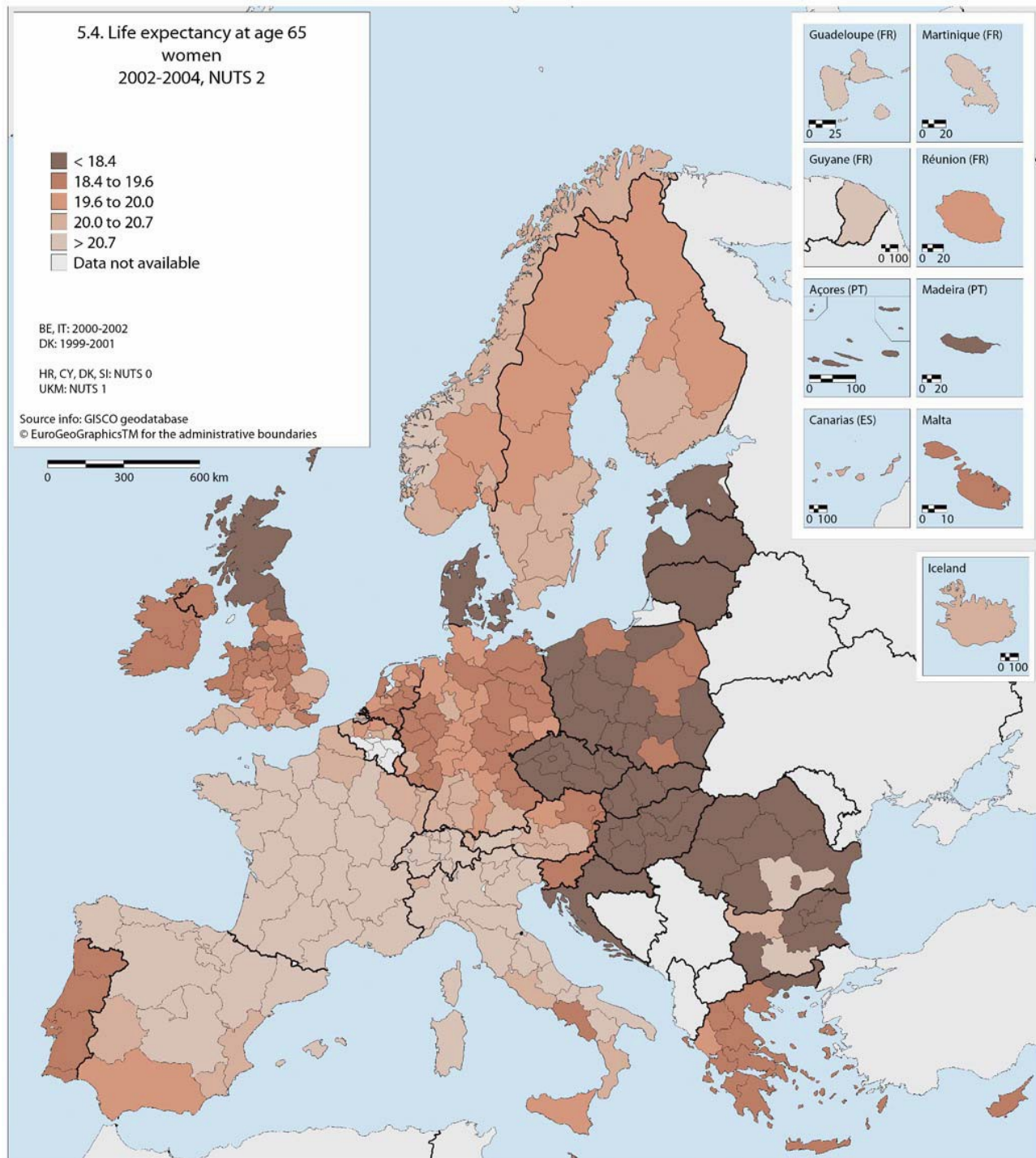
Source info: GISCO geodatabase
© EuroGeoGraphicsTM for the administrative boundaries

Střední délka života ve věku 65 let MUŽI 2002-2004

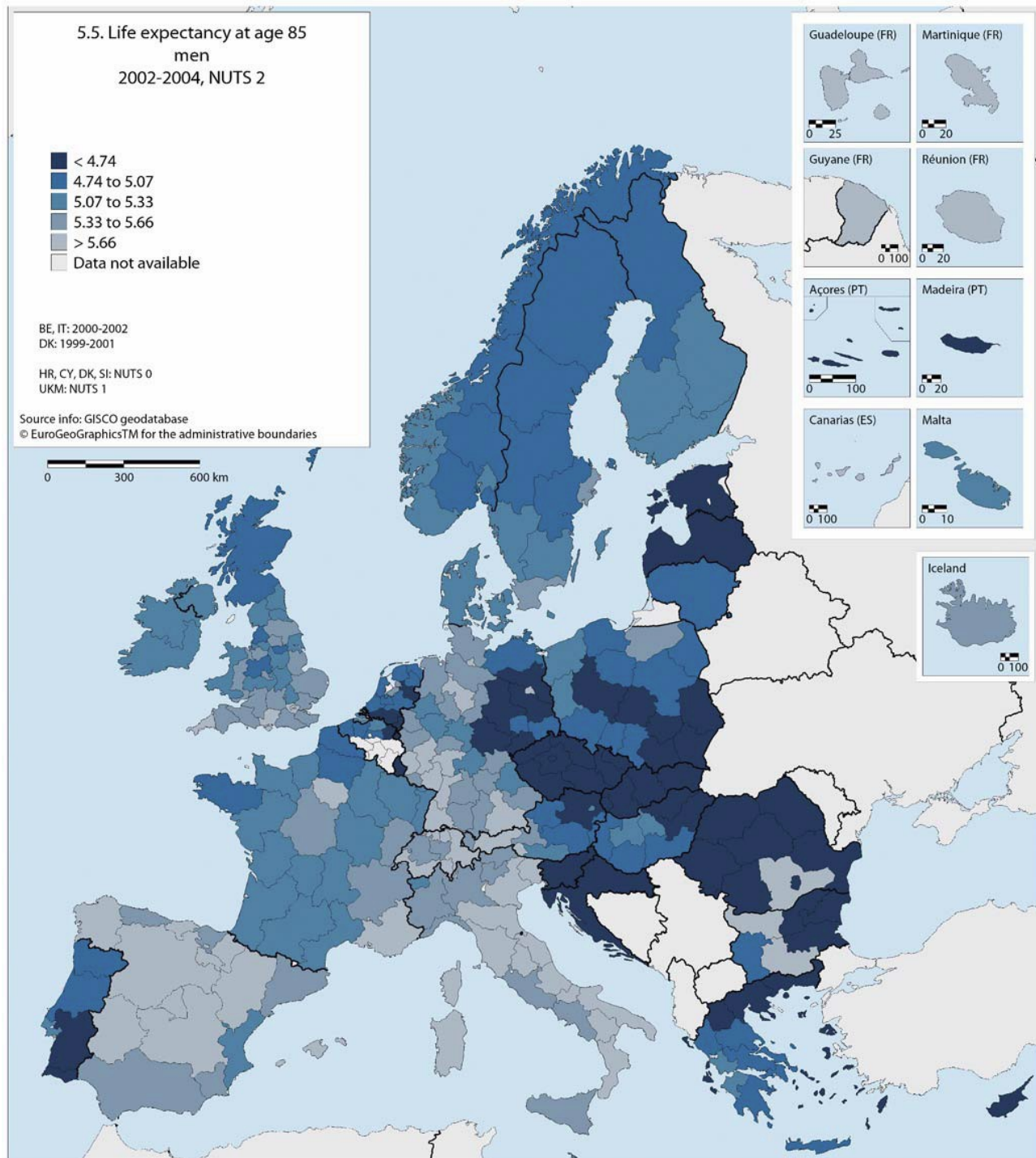

Střední délka života ve věku 65 let ŽENY 2002-2004

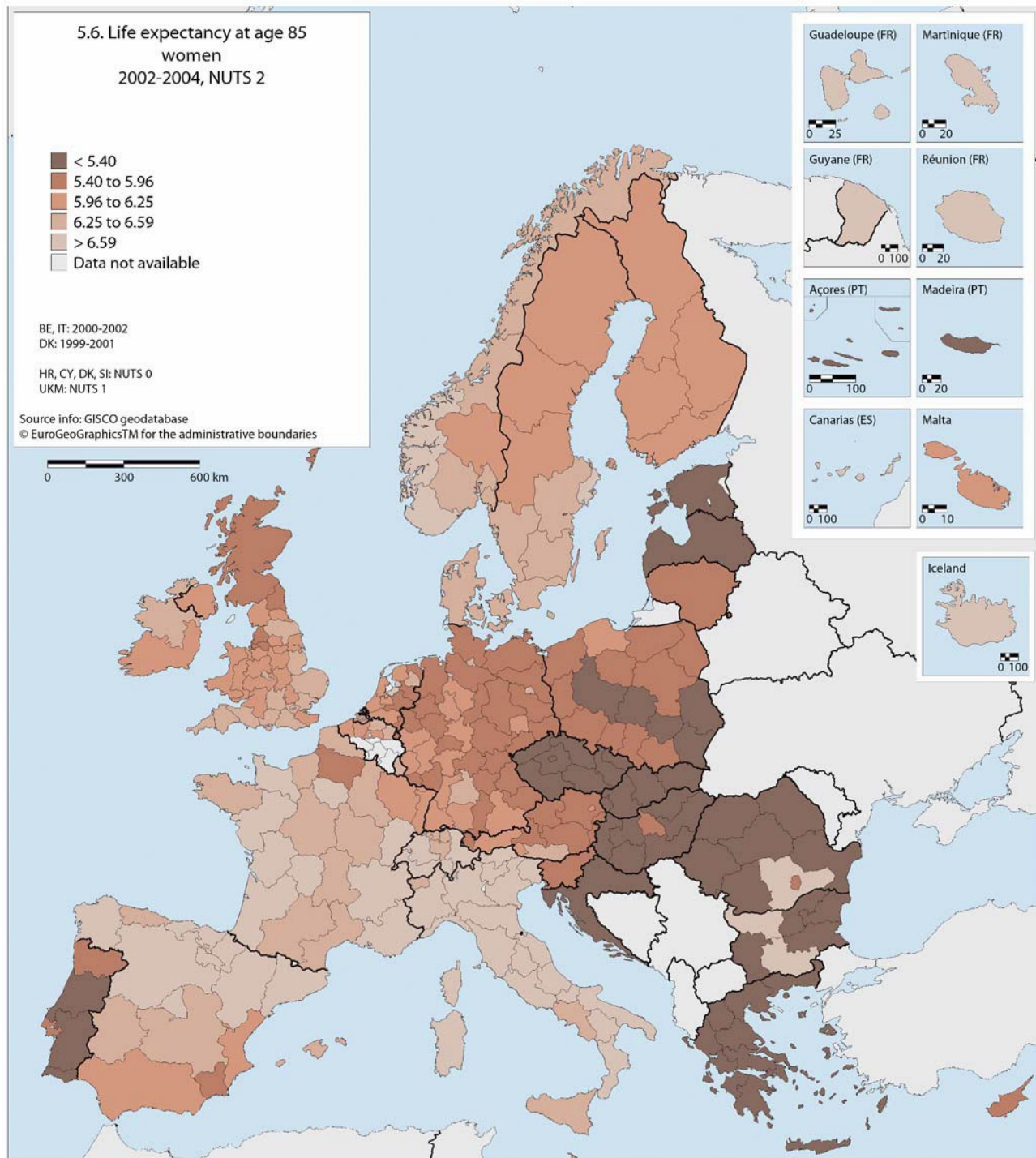

Střední délka života ve věku 85 let MUŽI 2002-2004

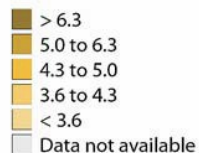
Střední délka života ve věku 85 let ŽENY 2002-2004

Kojenecká úmrtnost 2003

4.1. Infant mortality rates
per 1,000 live births
2003, NUTS 2

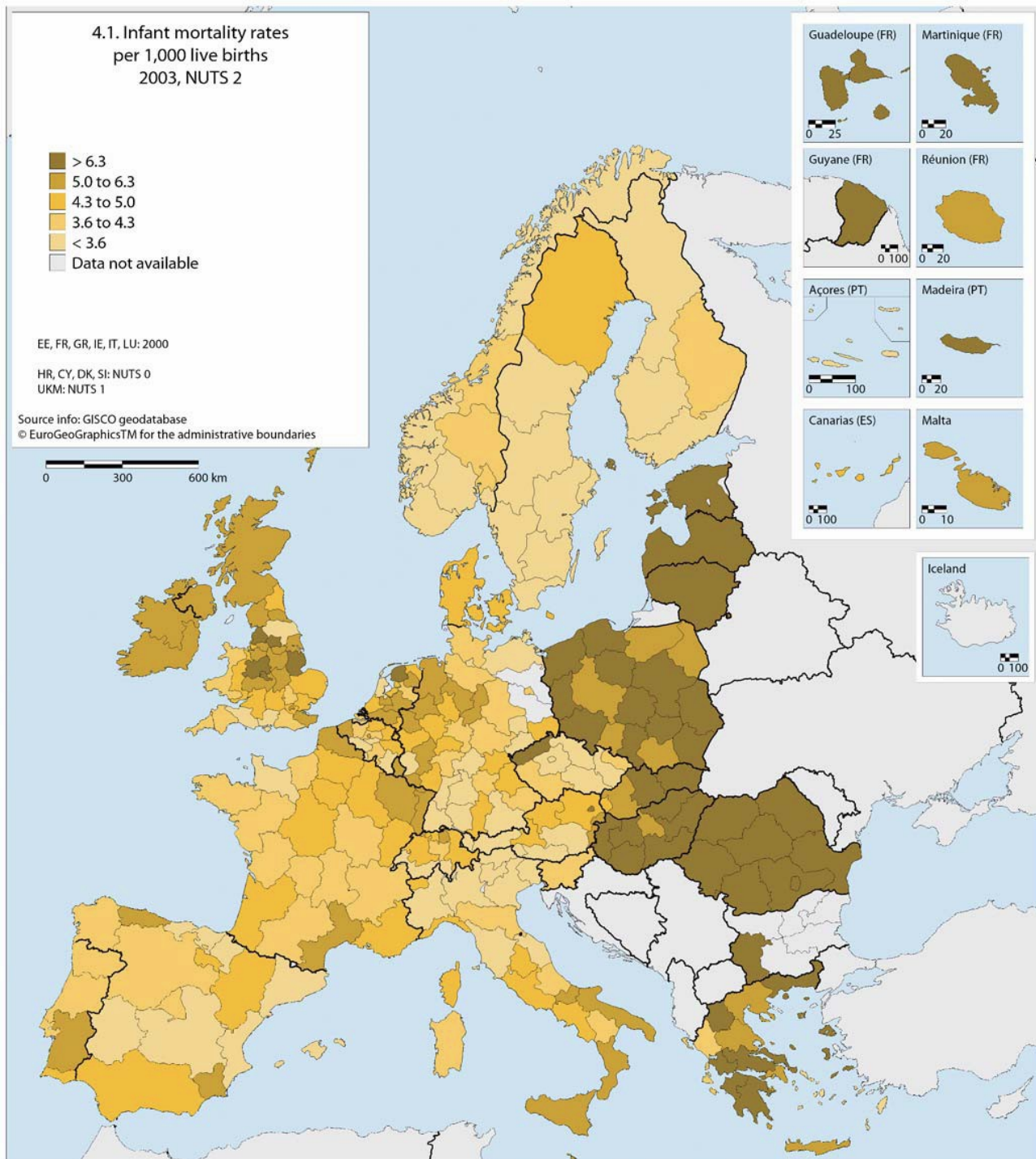

EE, FR, GR, IE, IT, LU: 2000

HR, CY, DK, SI: NUTS 0
UKM: NUTS 1

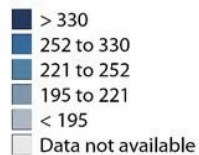
Source info: GISCO geodatabase
© EuroGeoGraphicsTM for the administrative boundaries

0 300 600 km

Standardizovaná úmrtnost MUŽI 0 - 65 let

4.2. Standardised death rates
per 100,000 inhabitants
ages 0-64, men, 2002-2004, NUTS 2

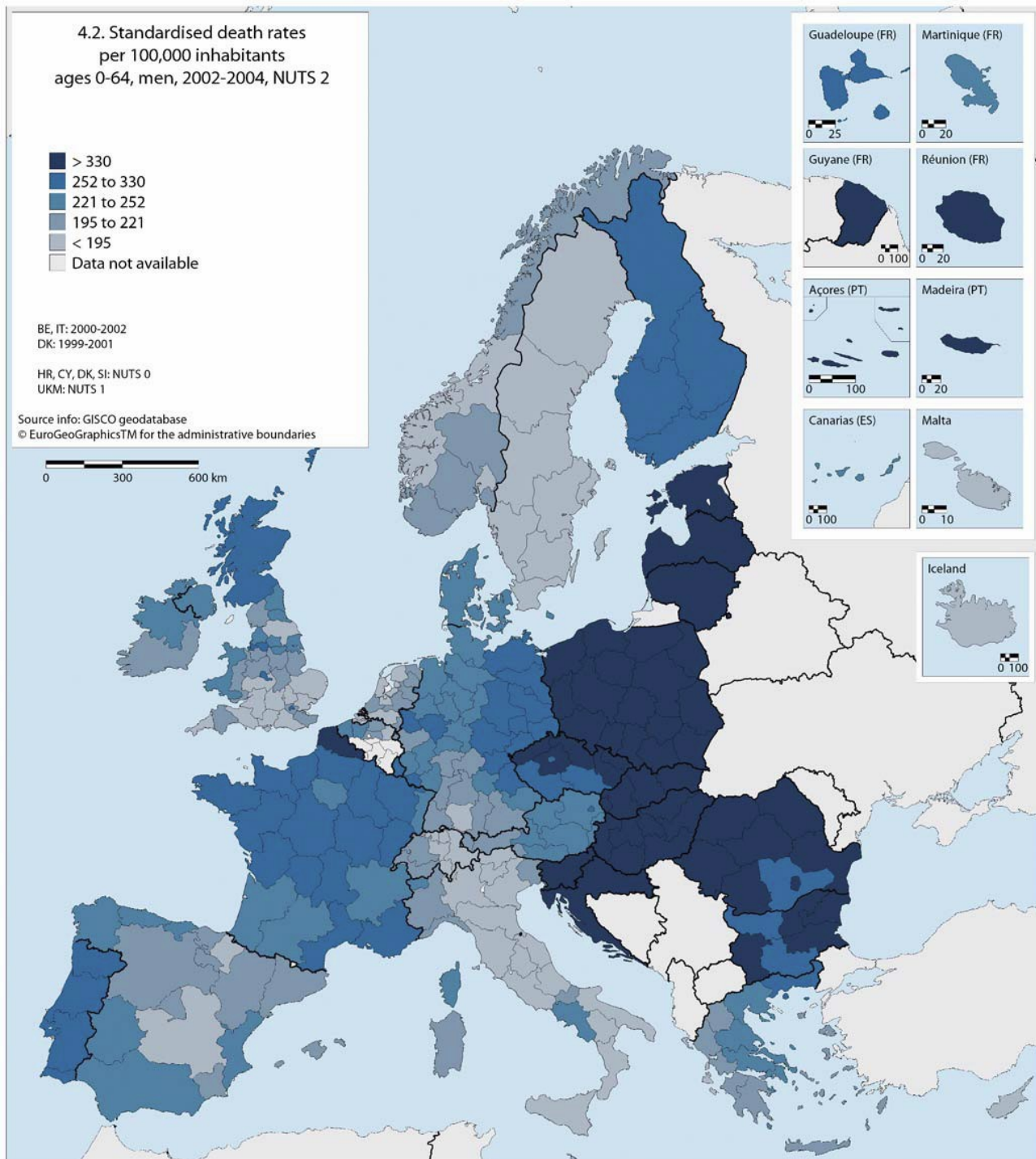

BE, IT: 2000-2002
DK: 1999-2001

HR, CY, DK, SI: NUTS 0
UKM: NUTS 1

Source info: GISCO geodatabase
© EuroGeoGraphicsTM for the administrative boundaries

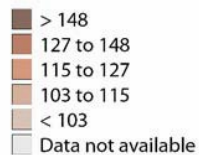
0 300 600 km

Standardizovaná úmrtnost ŽENY 0 - 65 let

4.3. Standardised death rates
per 100,000 inhabitants
ages 0-64, women, 2002-2004, NUTS 2

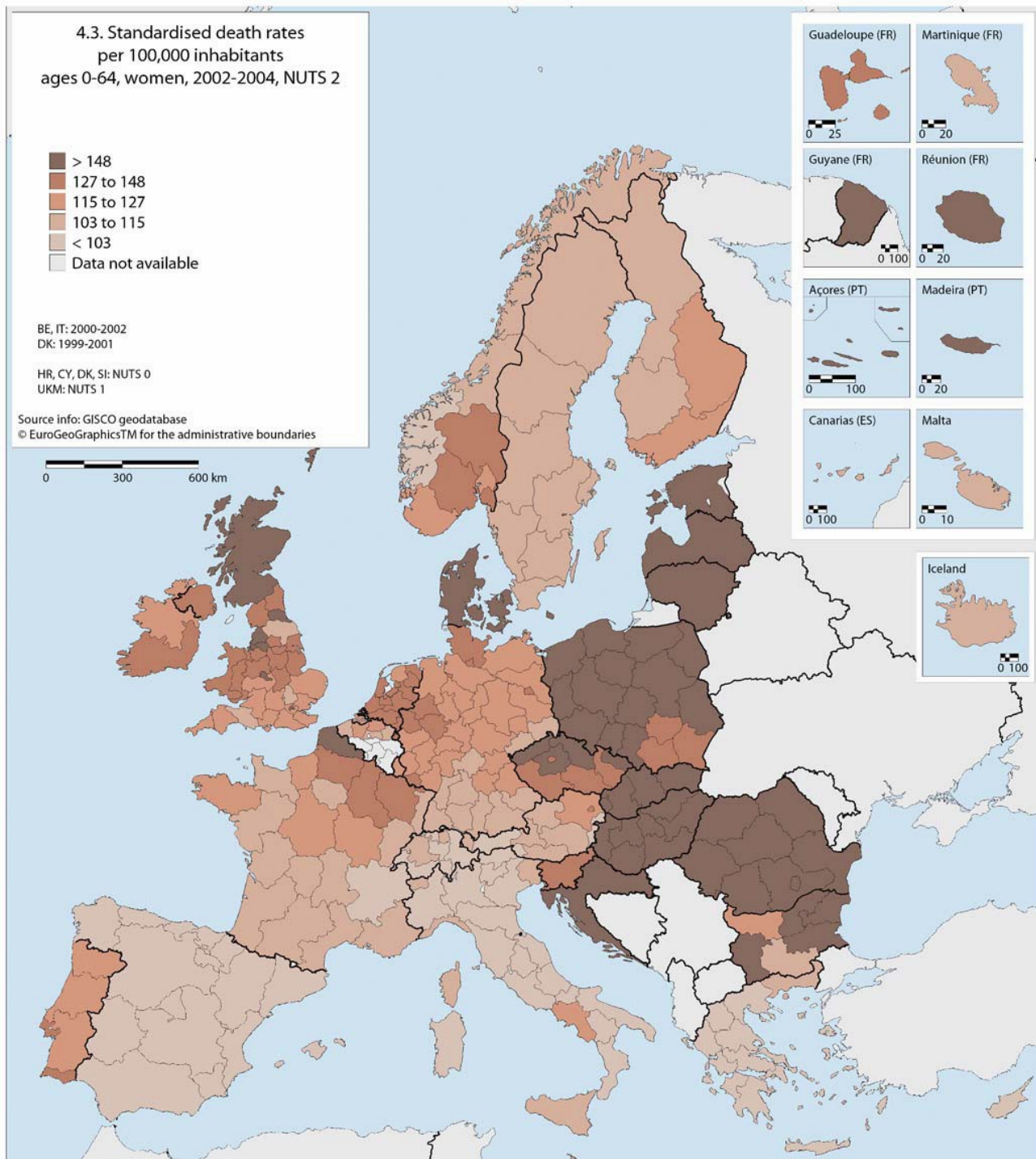

BE, IT: 2000-2002
DK: 1999-2001

HR, CY, DK, SI: NUTS 0
UKM: NUTS 1

Source info: GISCO geodatabase
© EuroGeoGraphicsTM for the administrative boundaries

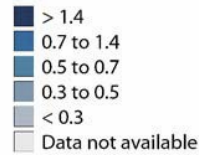
0 300 600 km

Standardizovaná úmrtnost na AIDS/HIV MUŽI 2002-2004

8.1. AIDS (HIV disease)
Standardised death rates
per 100,000 inhabitants
men, 2002-2004, NUTS 2

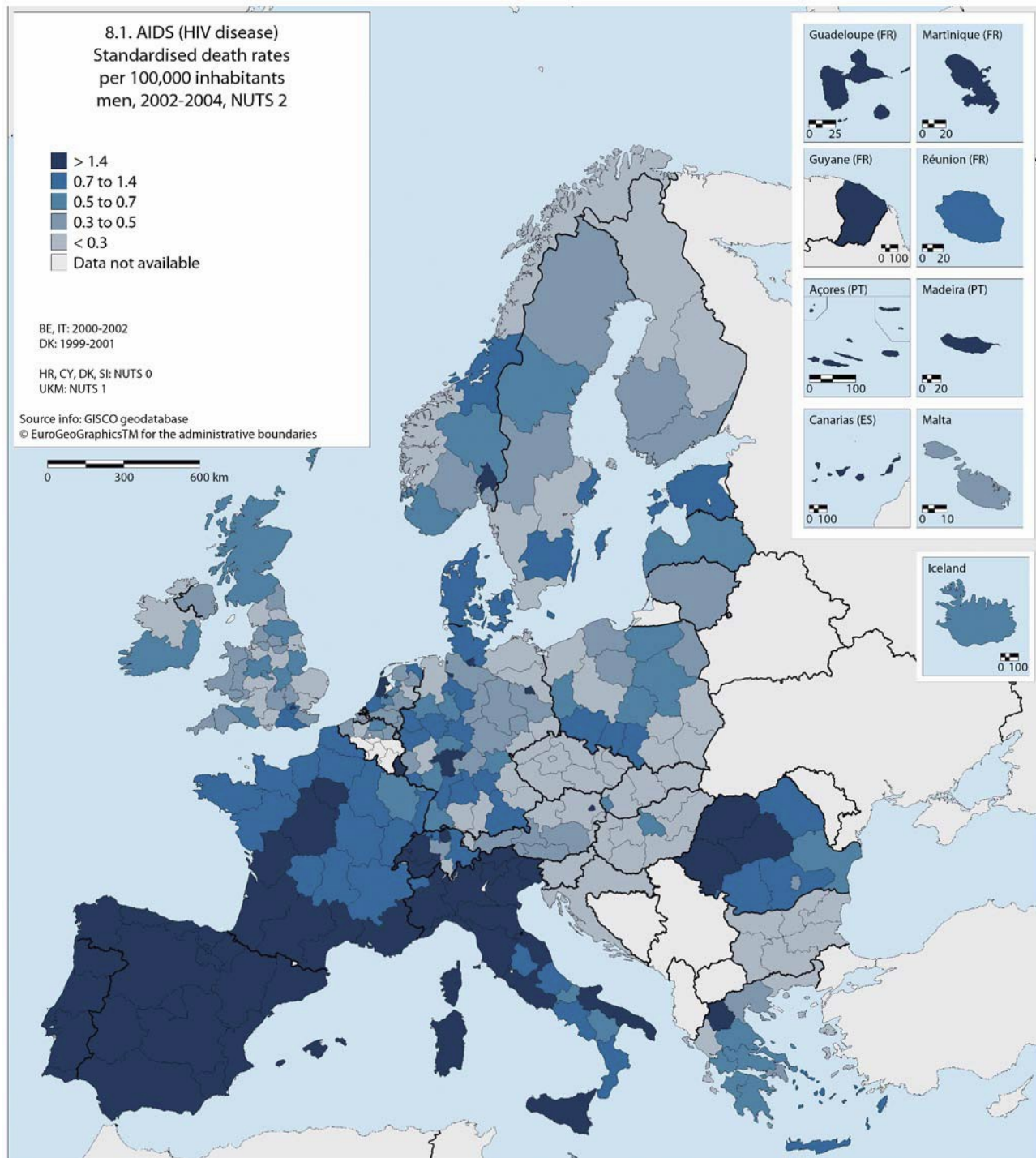

BE, IT: 2000-2002
DK: 1999-2001

HR, CY, DK, SI: NUTS 0
UKM: NUTS 1

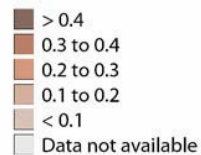
Source info: GISCO geodatabase
© EuroGeoGraphicsTM for the administrative boundaries

0 300 600 km

Standardizovaná úmrtnost na AIDS/HIV ŽENY 2002-2004

8.2. AIDS (HIV disease)
Standardised death rates
per 100,000 inhabitants
women, 2002-2004, NUTS 2

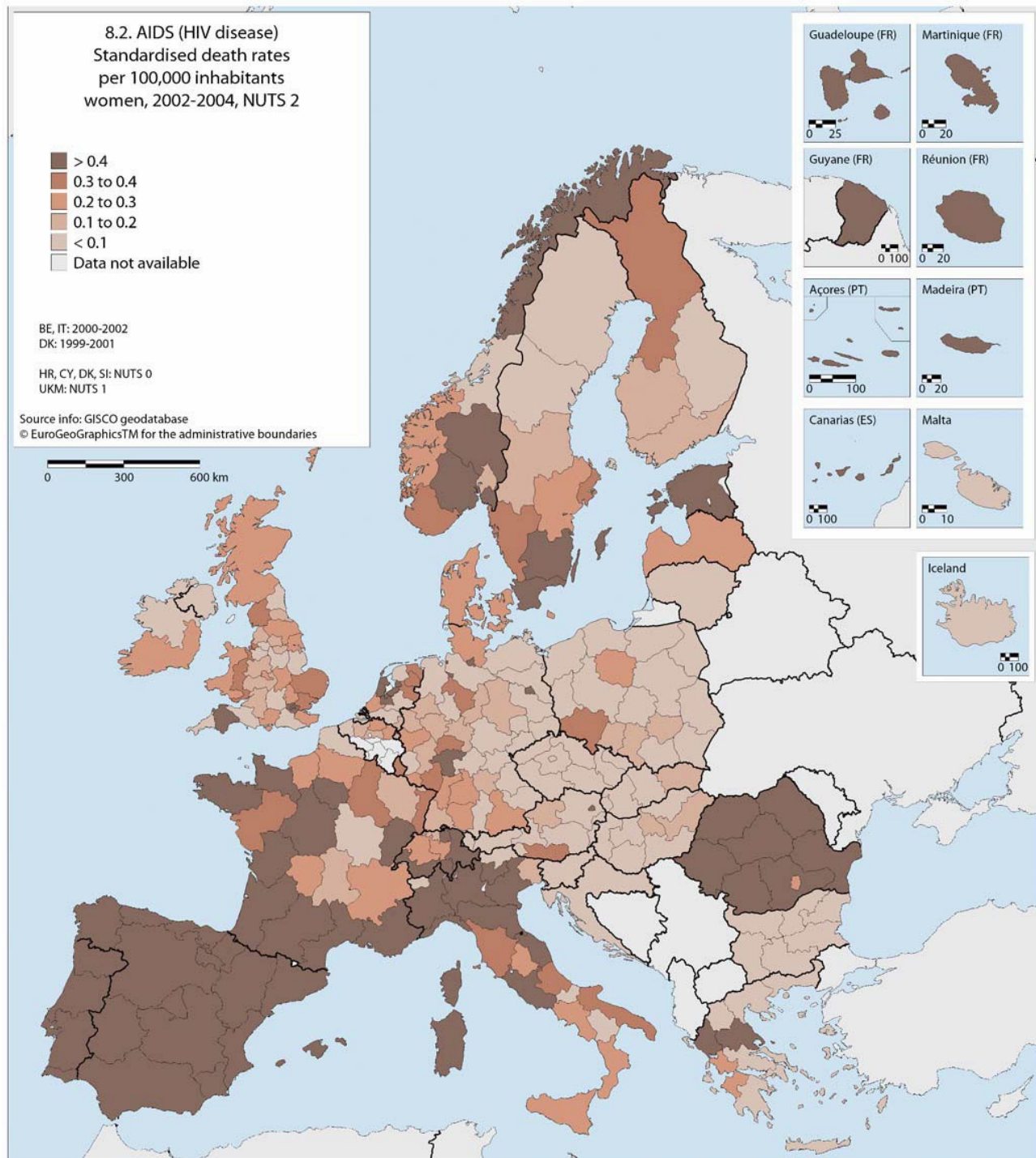

BE, IT: 2000-2002
DK: 1999-2001

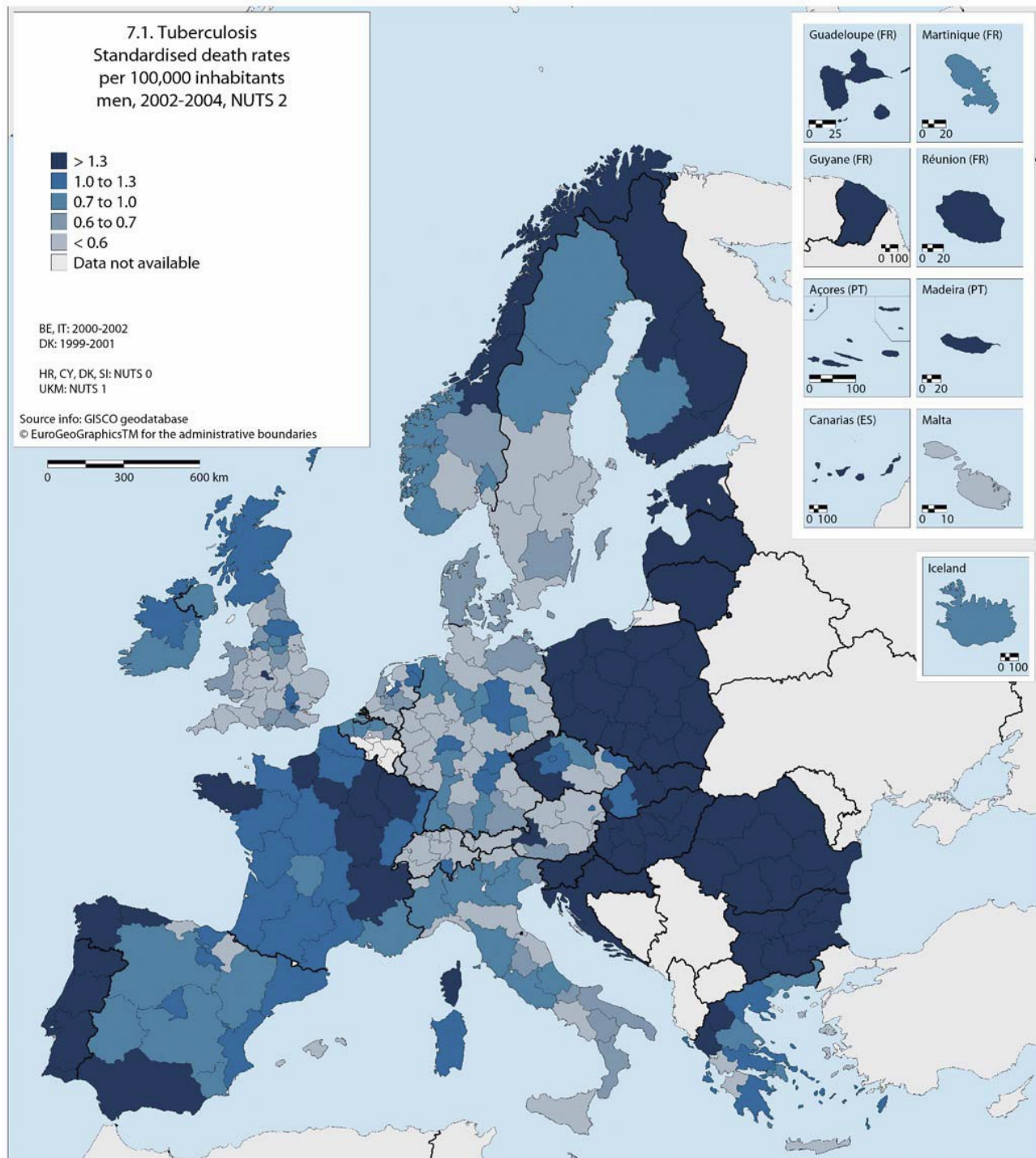
HR, CY, DK, SI: NUTS 0
UKM: NUTS 1

Source info: GISCO geodatabase
© EuroGeoGraphicsTM for the administrative boundaries

0 300 600 km

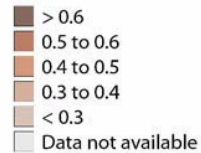
Standardizovaná úmrtnost na TBC MUŽI 2002-2004

Standardizovaná úmrtnost na TBC ŽENY 2002-2004

7.2. Tuberculosis
Standardised death rates
per 100,000 inhabitants
women, 2002-2004, NUTS 2

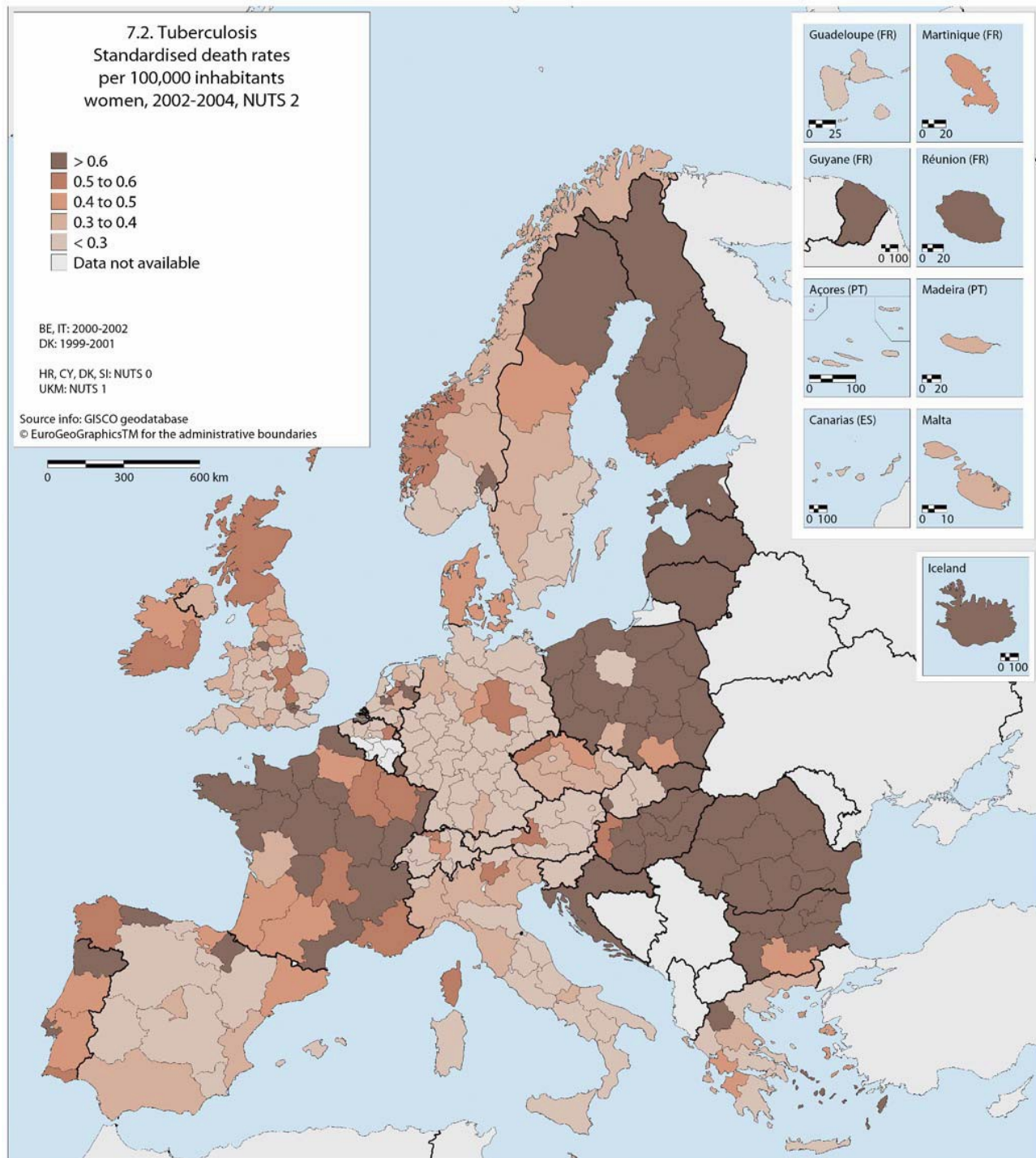

BE, IT: 2000-2002
DK: 1999-2001

HR, CY, DK, SI: NUTS 0
UKM: NUTS 1

Source info: GISCO geodatabase
© EuroGeoGraphicsTM for the administrative boundaries

0 300 600 km

Standardizovaná úmrtnost na zhoubné nádory MUŽI 2002-2004

9.1. All malignant neoplasms
Standardised death rates
per 100,000 inhabitants
men, 2002-2004, NUTS 2

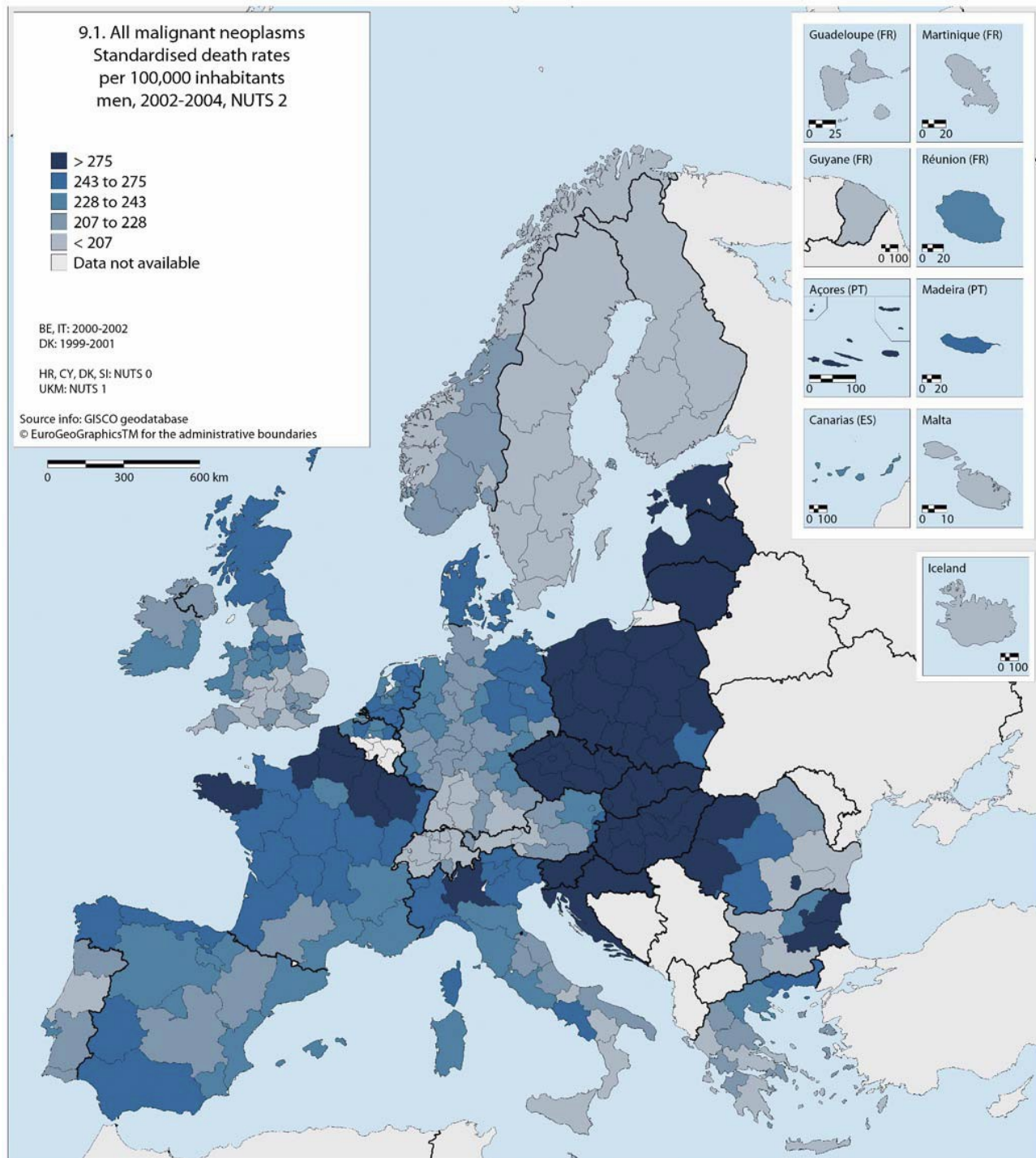

BE, IT: 2000-2002
DK: 1999-2001

HR, CY, DK, SI: NUTS 0
UKM: NUTS 1

Source info: GISCO geodatabase
© EuroGeoGraphicsTM for the administrative boundaries

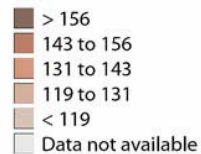
0 300 600 km

Standardizovaná úmrtnost na zhoubné nádory ŽENY 2002-2004

9.2. All malignant neoplasms
Standardised death rates
per 100,000 inhabitants
women, 2002-2004, NUTS 2

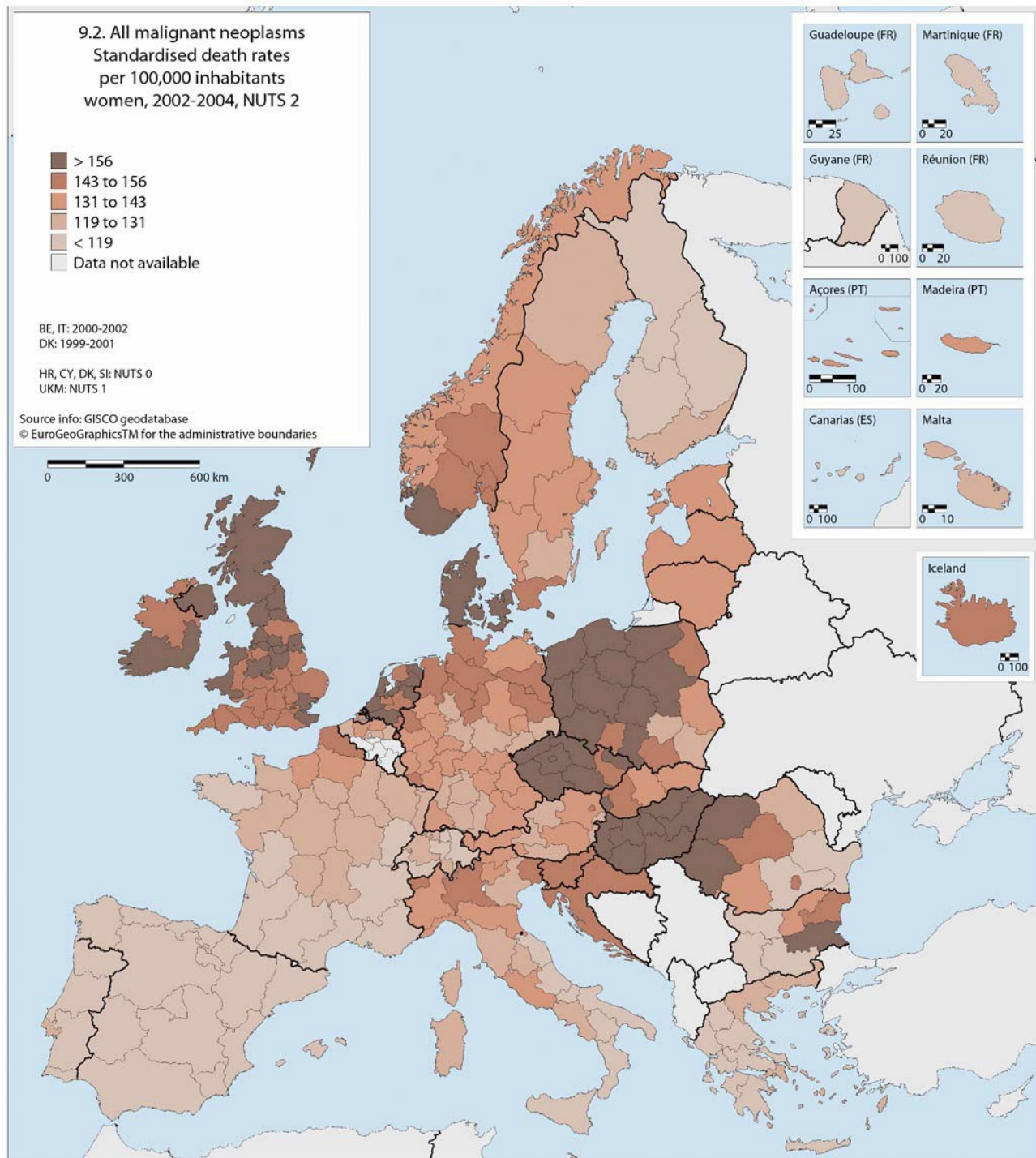

BE, IT: 2000-2002
DK: 1999-2001

HR, CY, DK, SI: NUTS 0
UKM: NUTS 1

Source info: GISCO geodatabase
© EuroGeoGraphicsTM for the administrative boundaries

0 300 600 km

Standardizovaná úmrtnost ovlivněná alkoholem MUŽI 2002-2004

22.1. Alcohol related causes of death
Standardised death rates
per 100,000 inhabitants
men, 2002-2004, NUTS 2

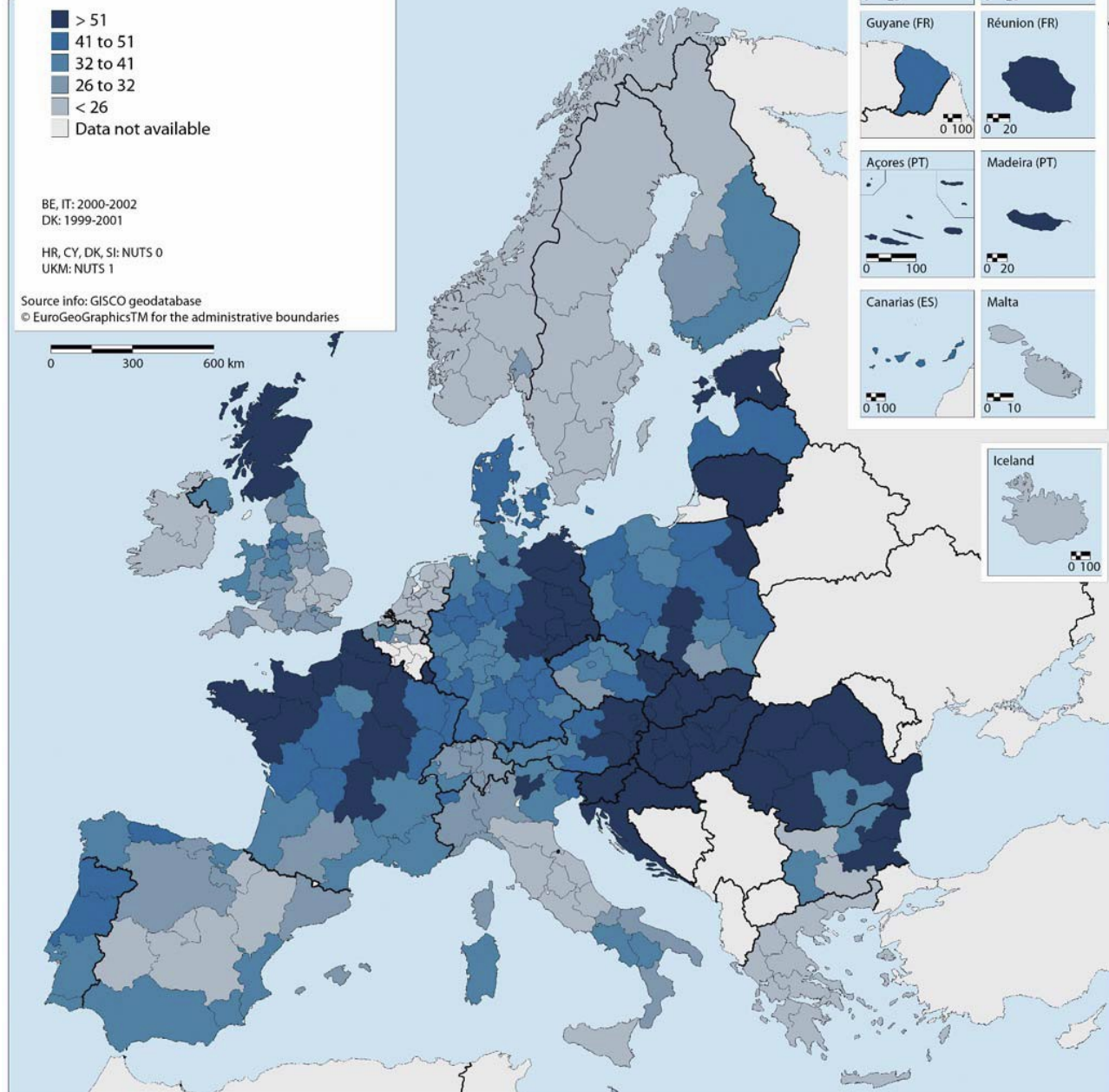

BE, IT: 2000-2002
DK: 1999-2001

HR, CY, DK, SI: NUTS 0
UKM: NUTS 1

Source info: GISCO geodatabase
© EuroGeoGraphicsTM for the administrative boundaries

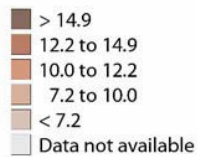
0 300 600 km

Standardizovaná úmrtnost ovlivněná alkoholem ŽENY 2002-2004

22.2. Alcohol related causes of death
Standardised death rates
per 100,000 inhabitants
women, 2002-2004, NUTS 2

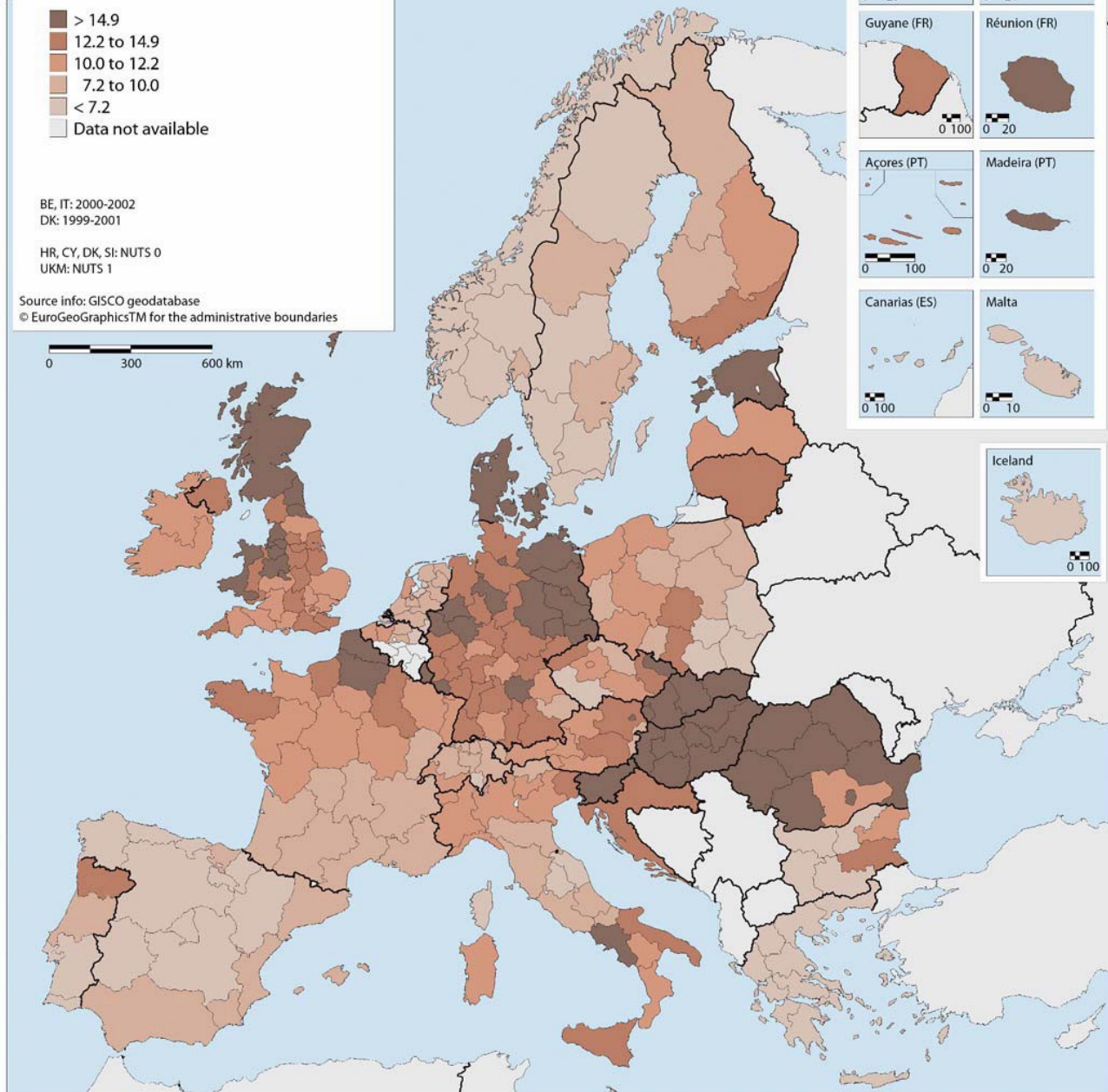

BE, IT: 2000-2002
DK: 1999-2001

HR, CY, DK, SI: NUTS 0
UKM: NUTS 1

Source info: GISCO geodatabase
© EuroGeoGraphicsTM for the administrative boundaries

0 300 600 km

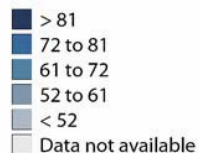

Standardizovaná úmrtnost na zhoubné nádory laryngu, trachey, bronchů a plic

MUŽI 2002-2004

10.1. Malignant neoplasms of larynx
and trachea/bronchus/lung
Standardised death rates
per 100,000 inhabitants
men, 2002-2004, NUTS 2

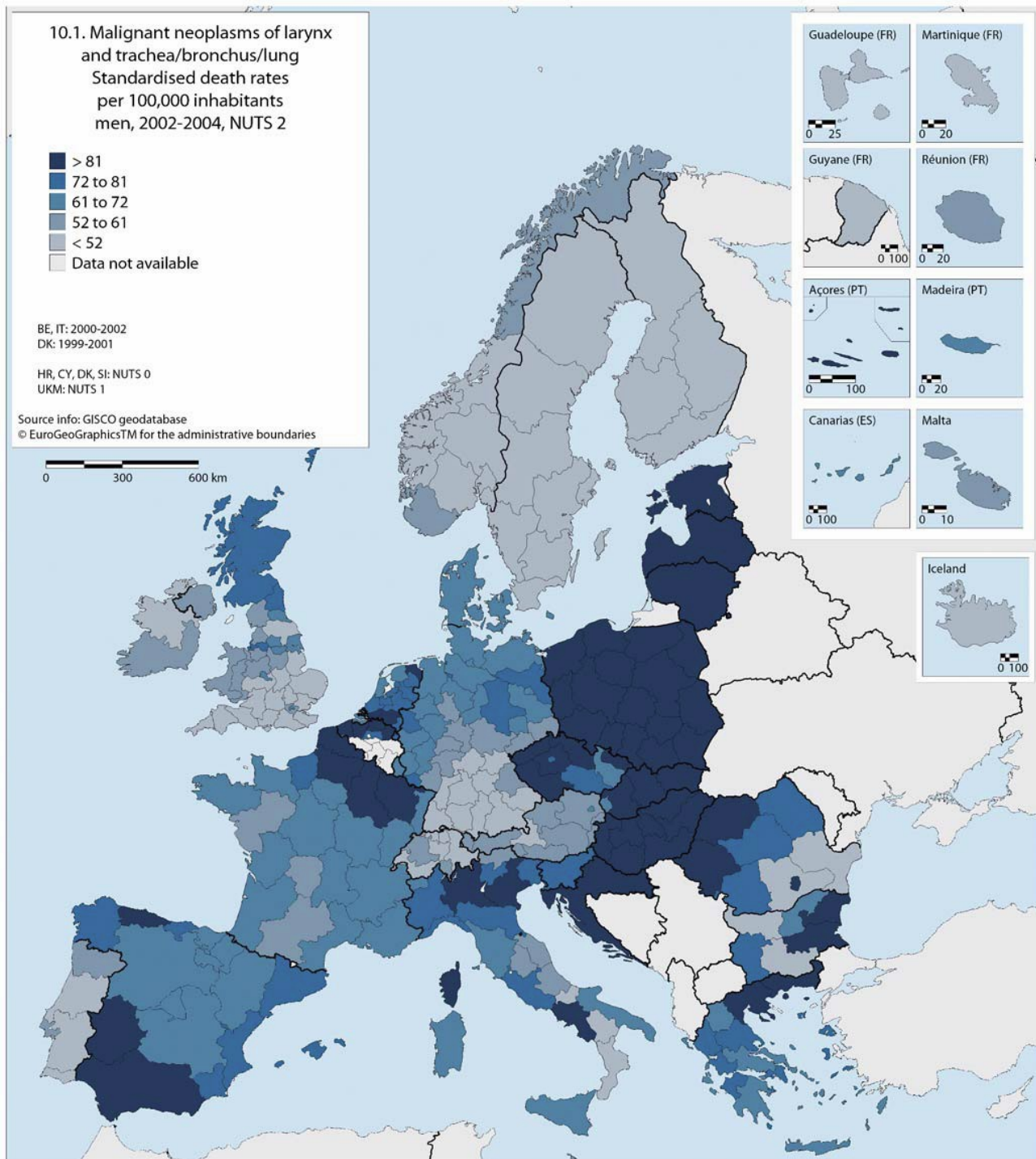

BE, IT: 2000-2002
DK: 1999-2001

HR, CY, DK, SI: NUTS 0
UKM: NUTS 1

Source info: GISCO geodatabase
© EuroGeoGraphicsTM for the administrative boundaries

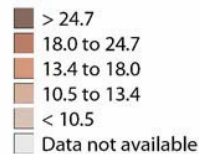
0 300 600 km

Standardizovaná úmrtnost na zhoubné nádory laryngu, trachey, bronchů a plic

ŽENY 2002-2004

10.2. Malignant neoplasms of larynx
and trachea/bronchus/lung
Standardised death rates
per 100,000 inhabitants
women, 2002-2004, NUTS 2

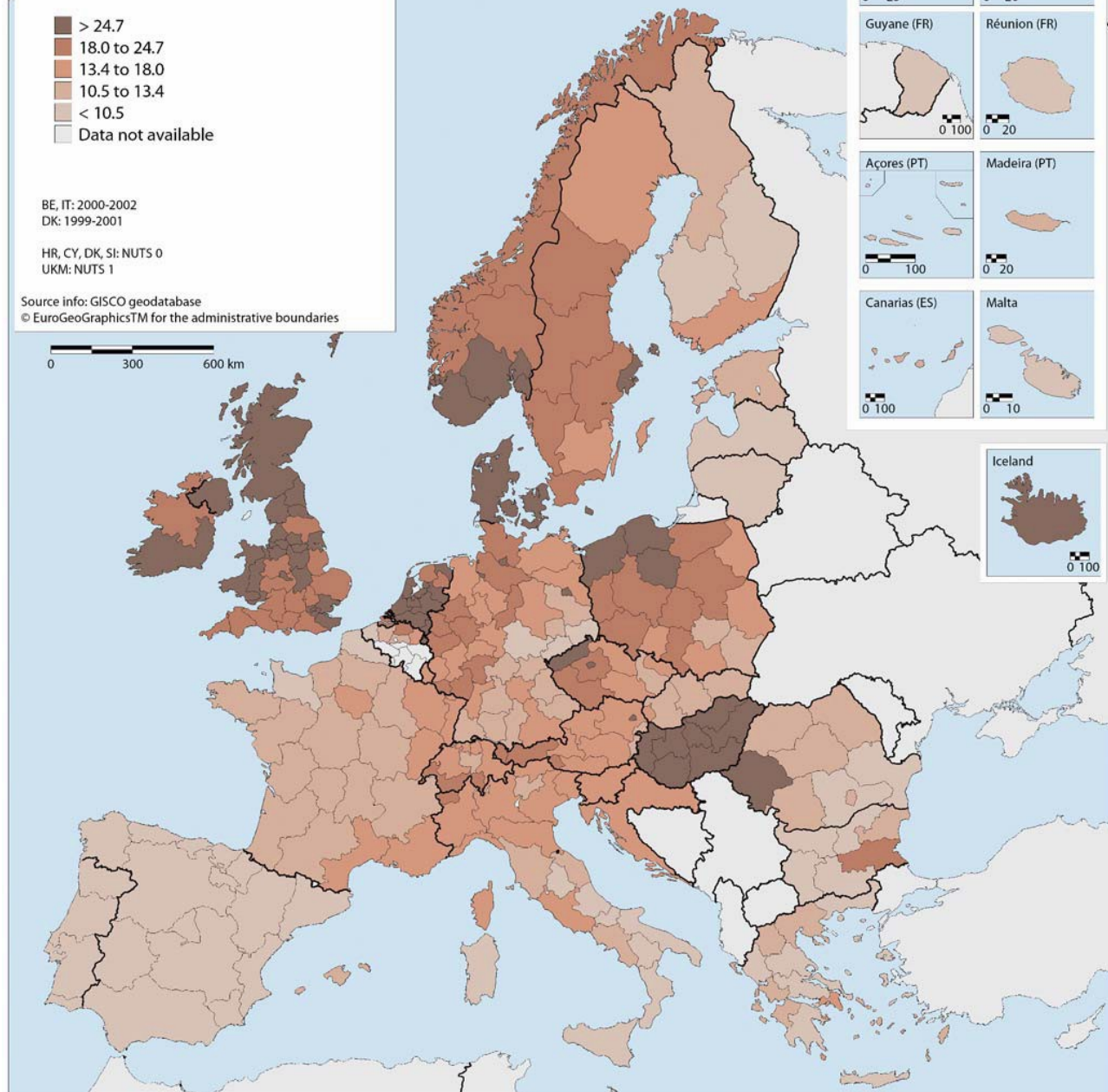

BE, IT: 2000-2002
DK: 1999-2001

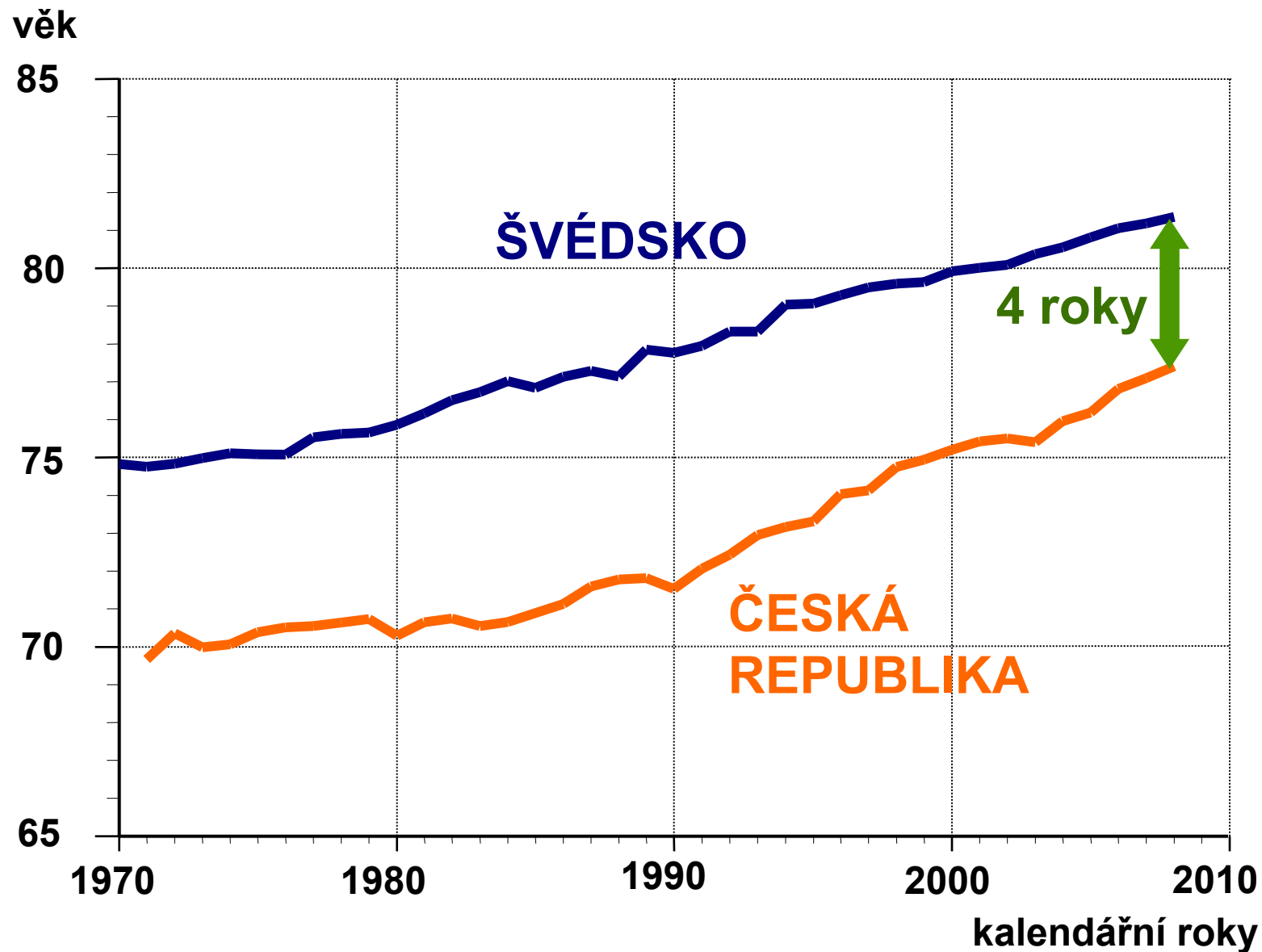
HR, CY, DK, SI: NUTS 0
UKM: NUTS 1

Source info: GISCO geodatabase
© EuroGeoGraphicsTM for the administrative boundaries

0 300 600 km

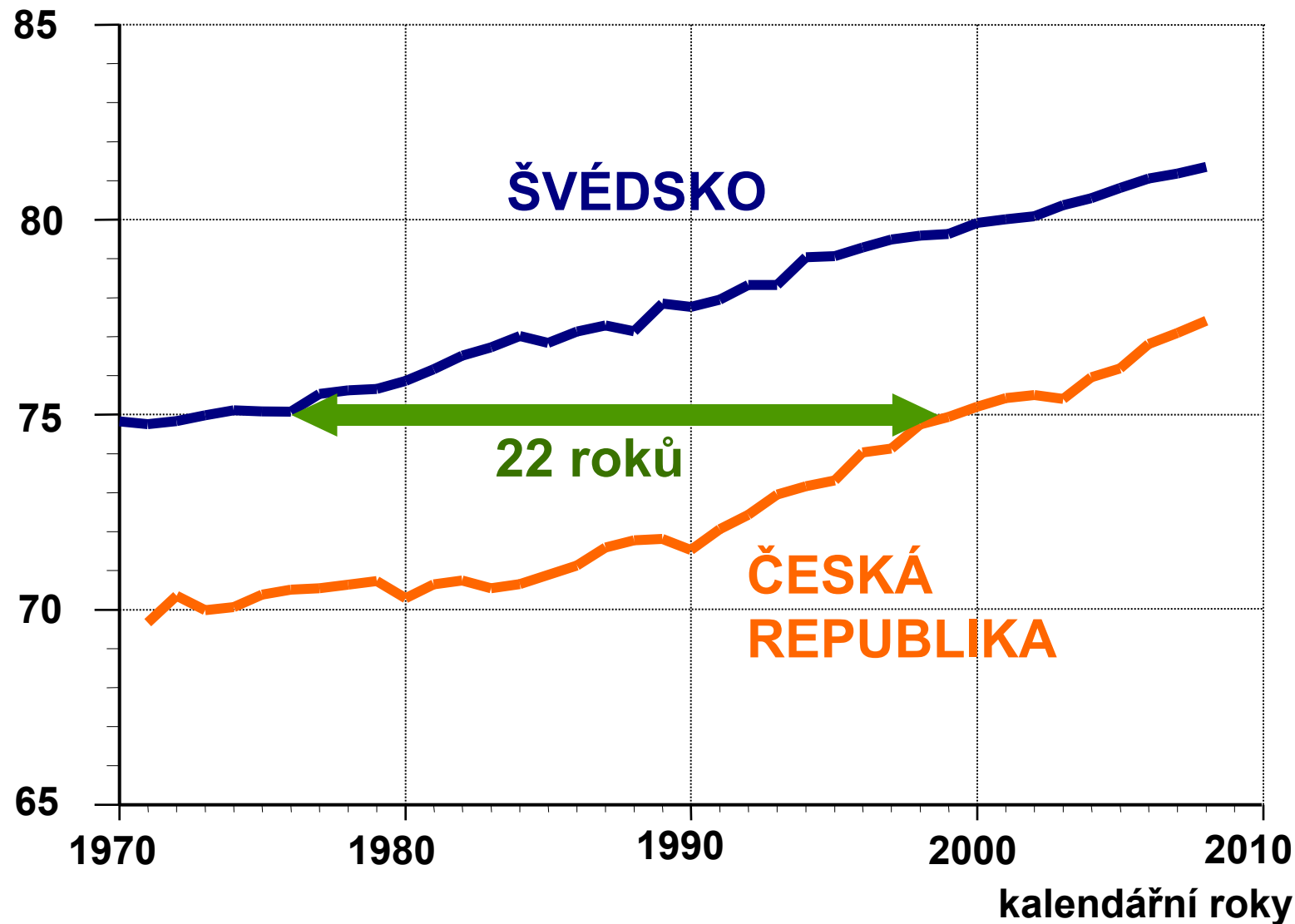

NADĚJE DOŽITÍ PŘI NAROZENÍ (MUŽI+ŽENY)

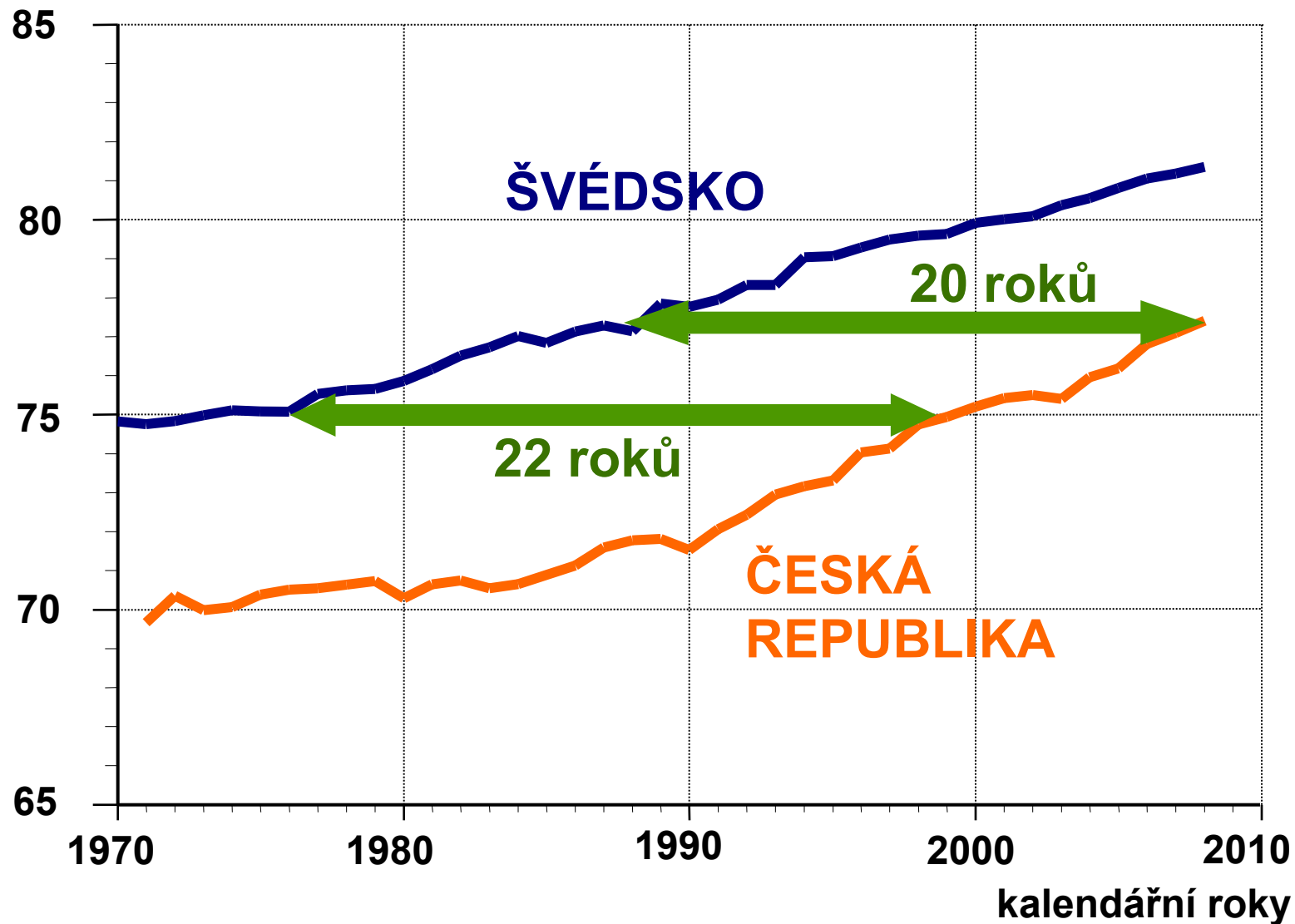
NADĚJE DOŽITÍ PŘI NAROZENÍ (MUŽI+ŽENY)

roky (věk)

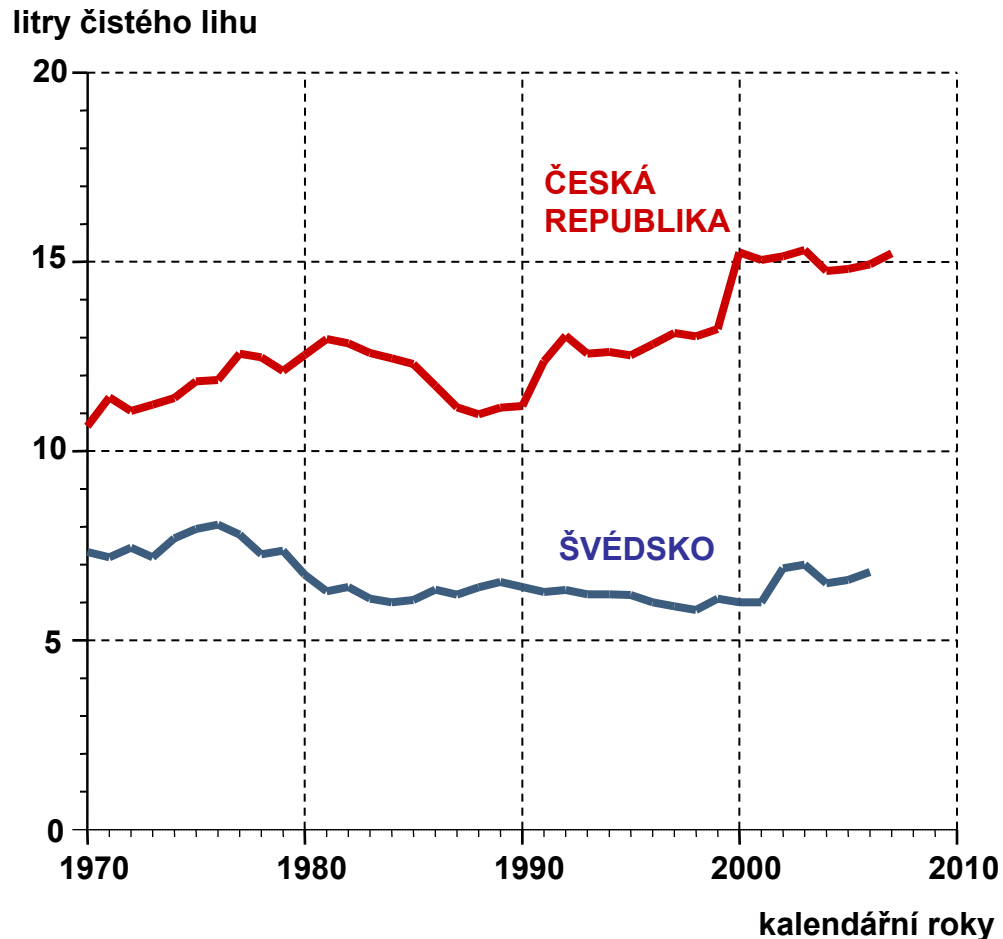
NADĚJE DOŽITÍ PŘI NAROZENÍ (MUŽI+ŽENY)

roky (věk)

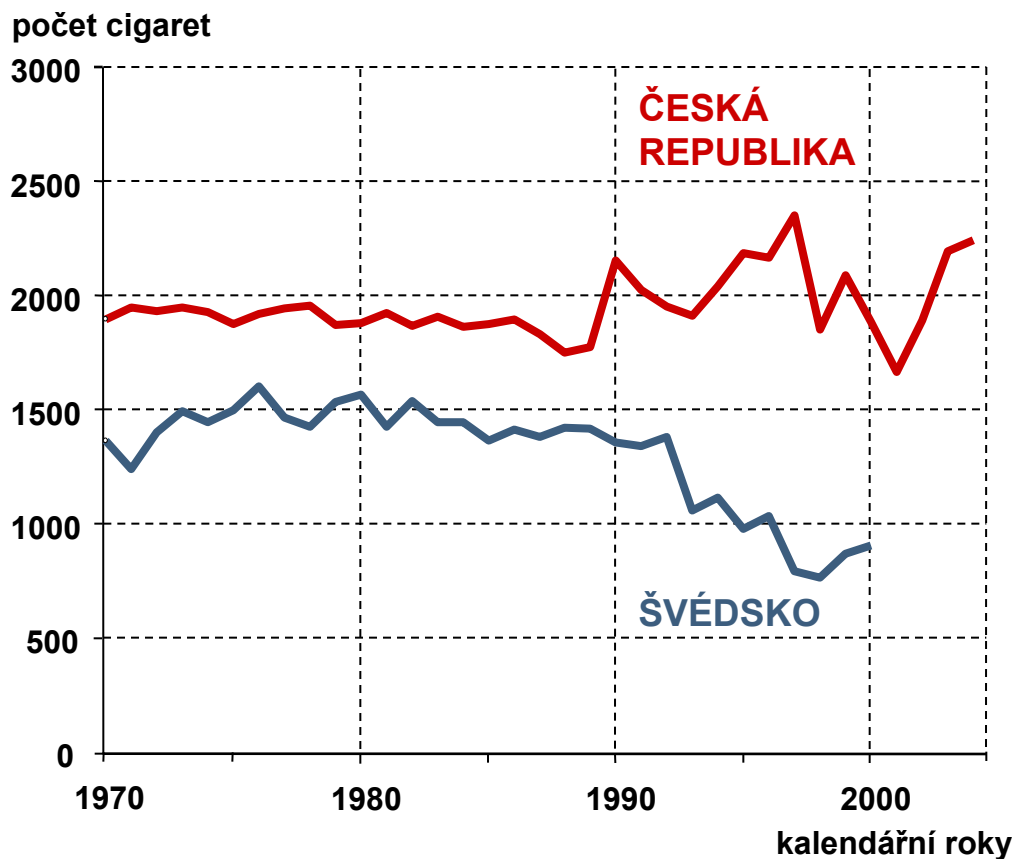

Spotřeba alkoholu na osobu starší 15 let v litrech čistého lihu

pramen: databáze Světové zdravotnické organizace (2)

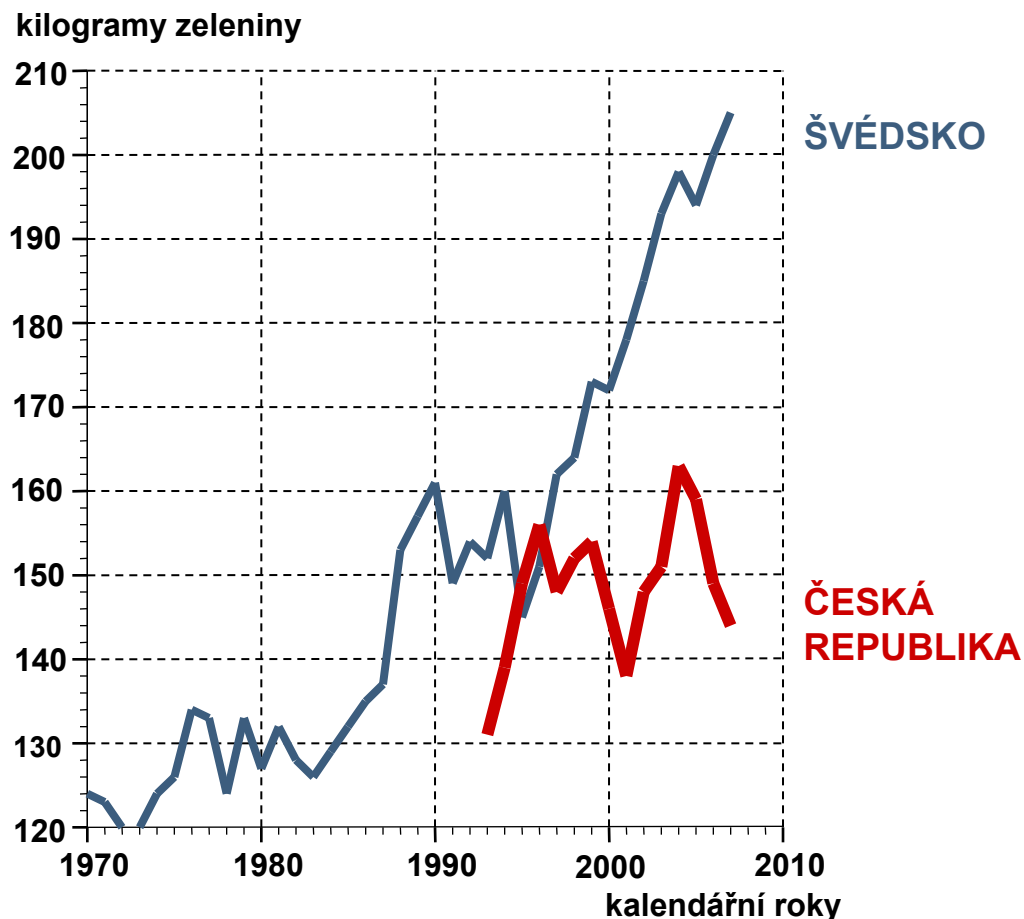

Počet prodaných cigaret na 1 obyvatele za rok v České republice a ve Švédsku, pramen: databáze Světové zdravotnické organizace a ČSÚ

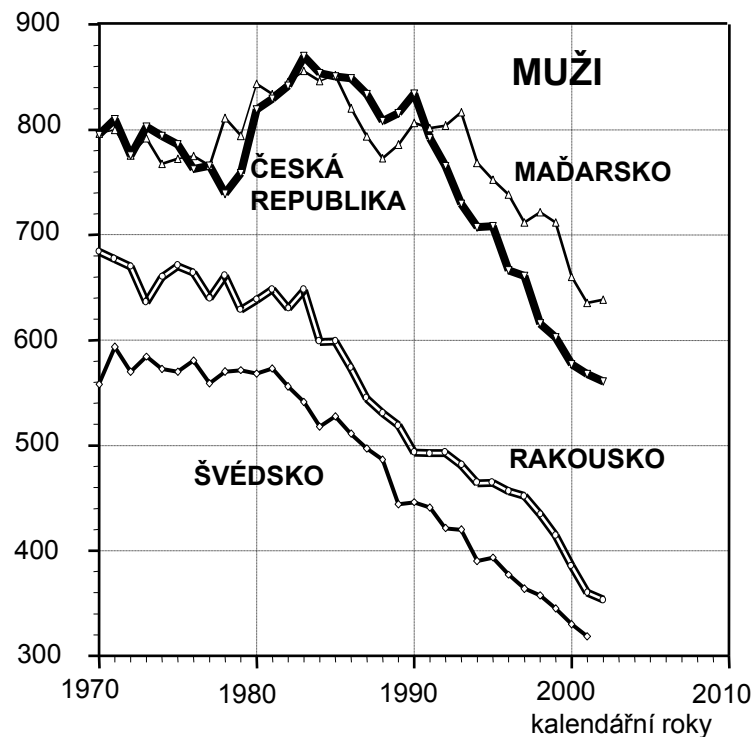
Průměrné množství ovoce a zeleniny na osobu a rok (kg) ve Švédsku a České republice

pramen: databáze Světové zdravotnické organizace

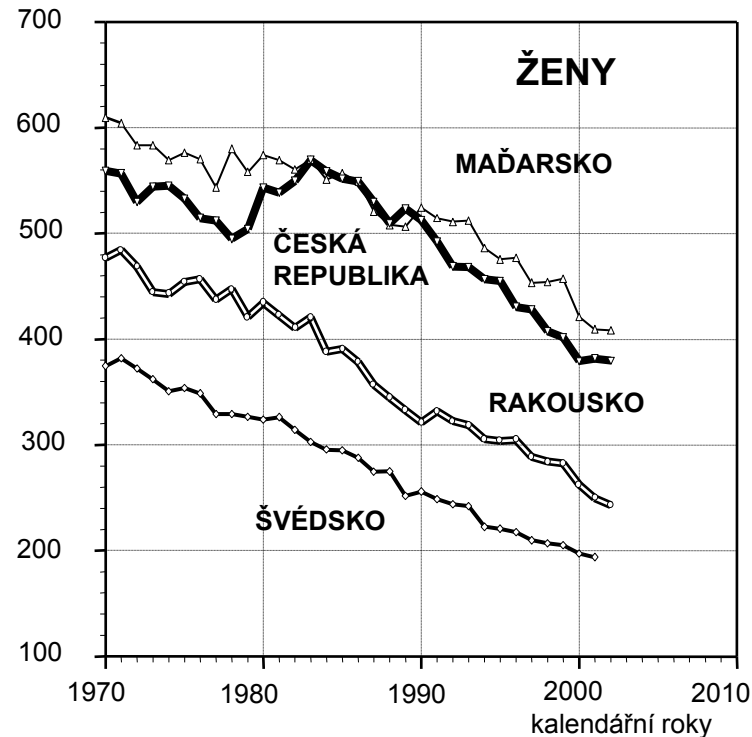

počet případů na 100 000

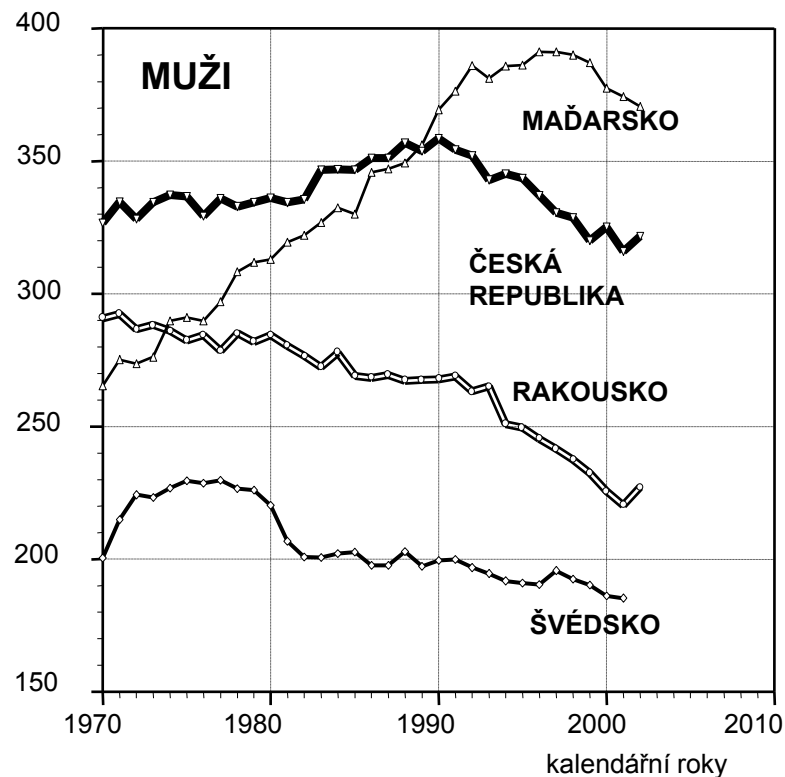

počet případů na 100 000

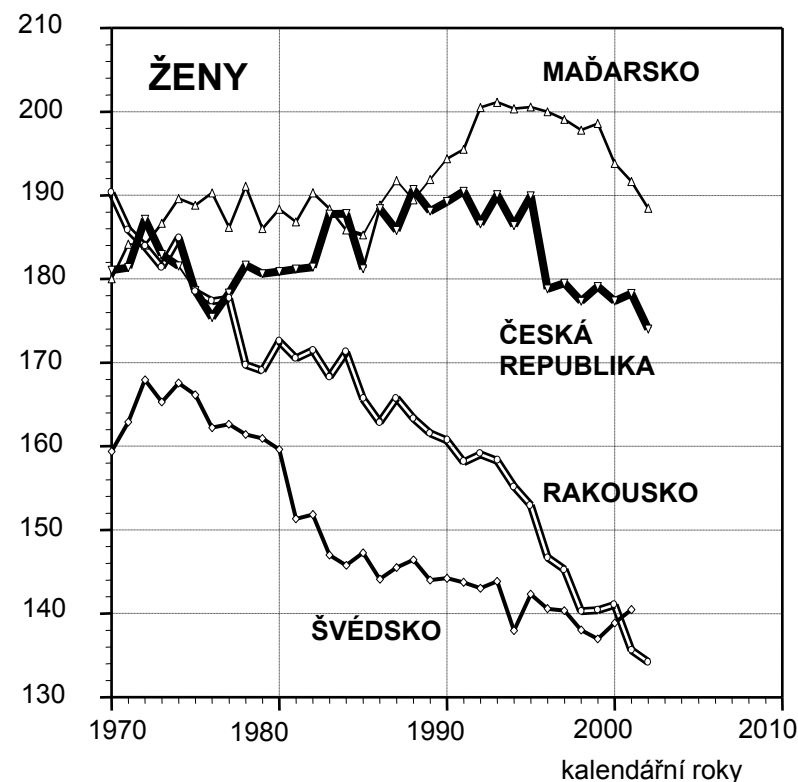

Standardizovaná úmrtnost na kardiovaskulární nemoci u mužů a žen v Maďarsku, České republice, Rakousku a Švédsku v letech 1970-2002 (pramen: HFA-DB, WHO/EUROPE).

počet případů na 100 000

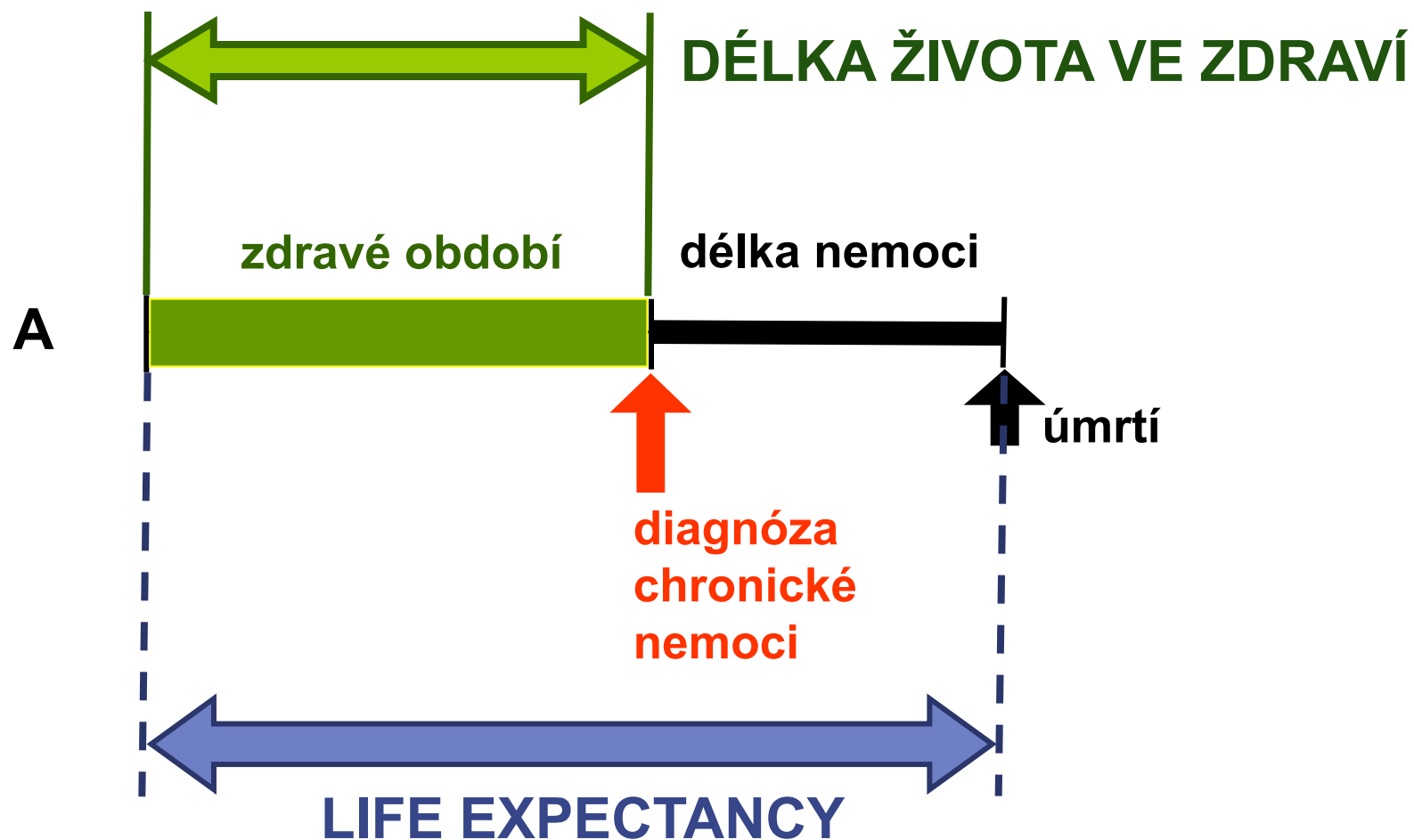

počet případů na 100 000

Standardizovaná úmrtnost na zhoubné nádory u mužů a žen v Maďarsku, České republice, Rakousku a Švédsku v letech 1970-2002 (pramen: HFA-DB, WHO/EUROPE).

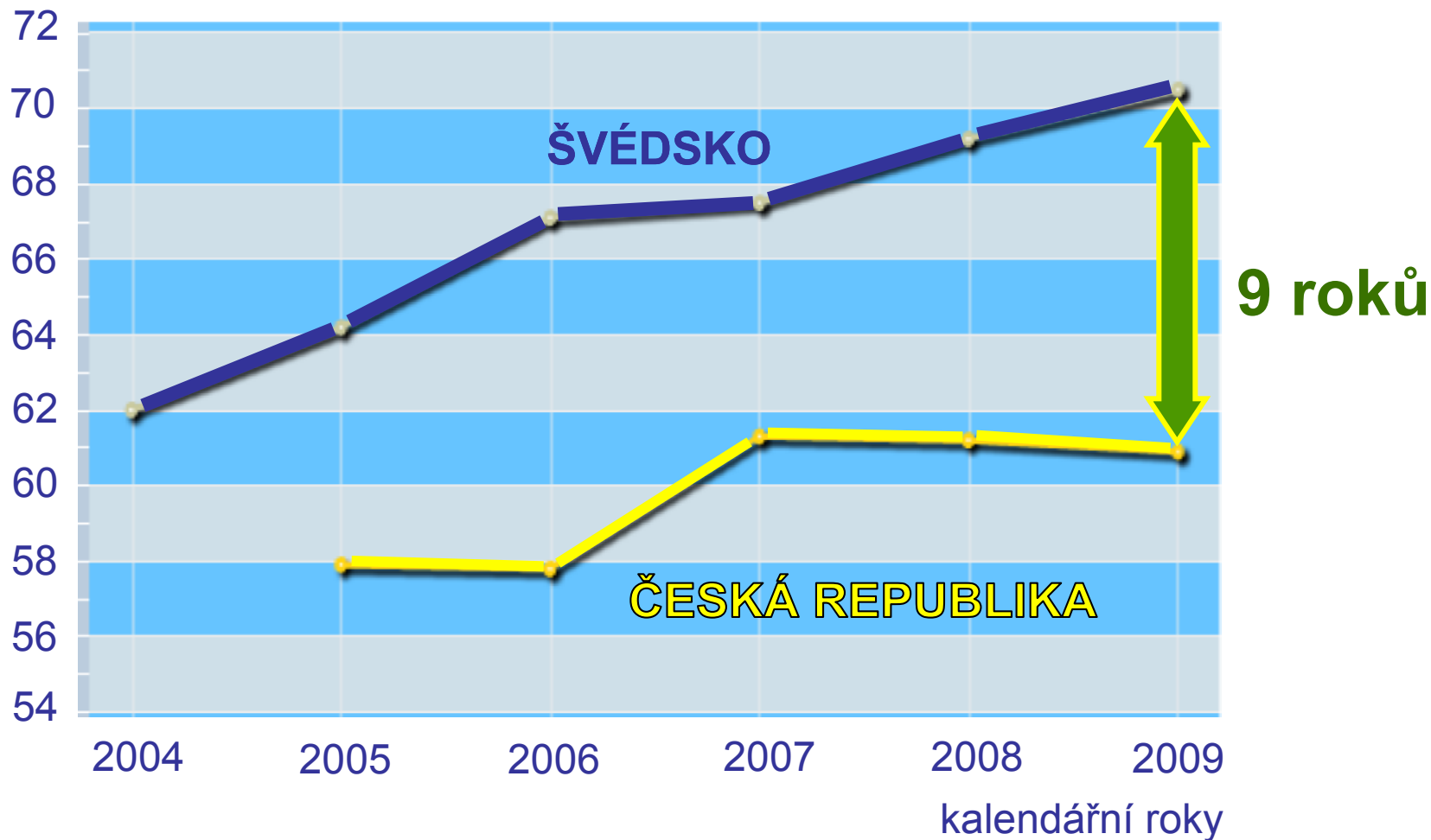
HEALTH EXPECTANCY: HEALTHY LIFE YEARS (HLY)

STŘEDNÍ DÉLKA ŽIVOTA, NADĚJE DOŽITÍ

HEALTH EXPECTANCY: HEALTHY LIFE YEARS (HLY)

DÉLKA ŽIVOTA VE ZDRAVÍ

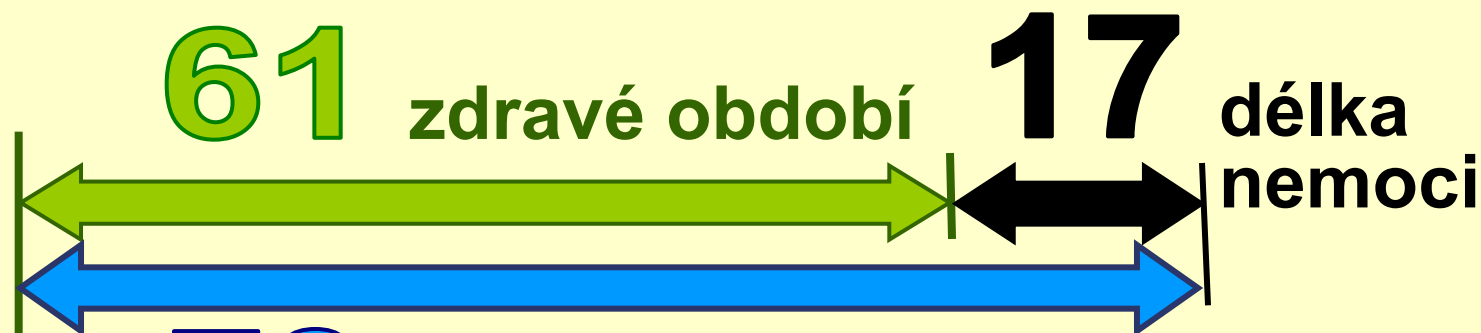

Pramen: HEIDI DATA TOOL

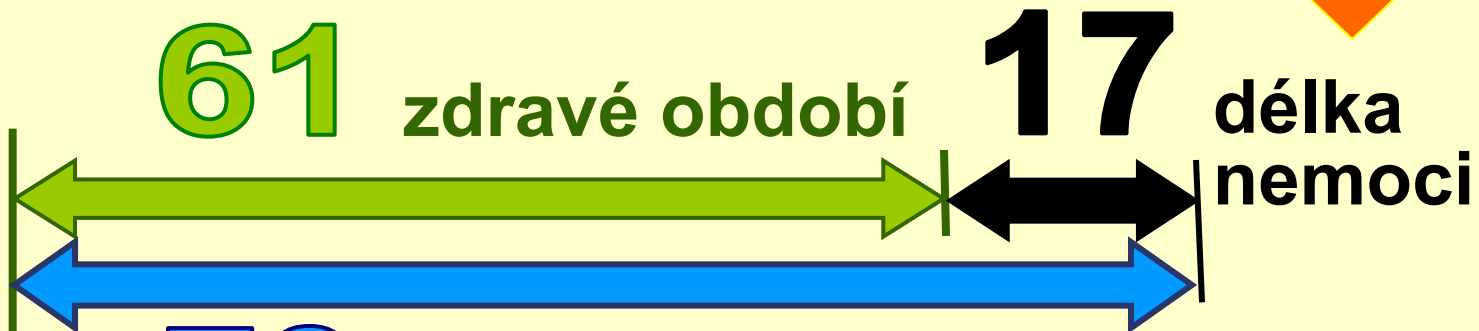
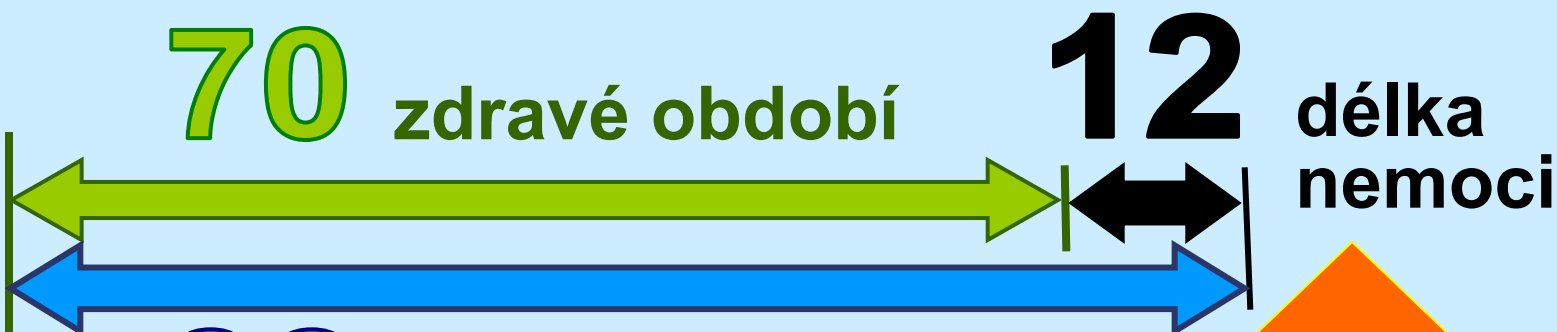
http://ec.europa.eu/health/indicators/echi/list/echi_40.html#main?KeepThis=true&TB_iframe=true&height=450&width=920

82 naděje dožití
ŠVÉDSKO

78 naděje dožití
ČESKÁ REPUBLIKA

ČESKÁ REPUBLIKA